

MC
247.379

MEZEY KATALIN
LYUKAK AZ
OSZTÁLY-
KÖNYVBEN

MAGYAR
NAPLÓ

MEZEY KATALIN
Lyukak az osztálykönyvben

MEZEY KATALIN

Lyukak
az osztálykönyvben

(regény)

**MAGYAR
NAPLÓ**

Budapest, 2021

Második, változatlan kiadás

Szerkesztette:
Lengyel Balázs

A könyv kiadását támogatta:

Nemzeti Kulturális Alap

ISBN 978-963-541-010-1

© Mezey Katalin, 2021

© Magyar Napló, 2021

MC 247.379

2021

1.

Későn ért haza. Az arca, az orra piros volt, nemcsak a hidegtől, hanem a várható következmények miatt is. Nem mintha megvernék, bár a haját meg-megcibálta hasonló esetekben a nagymama. A veszekedés azonban biztosra vehető volt. Egész ebéd alatt hallgathatja, meg este is evvel fogadják majd a hazatérő szülőket. Nagyon tud veszekedni nagymama is, Rozka is.

Belökte a kaput, vállával végigsúrolta a jeges-havas sövényt. Mikor a lépcsőhöz ért, nyílt az ajtó, Rozka barna cirmos fejkendője jelent meg benne.

– Ilyenkor kell jönni? – kérdezte emelt hangon, és rögtön utána tárgyilagosan: – Tessék rendesen megtörölni a lábat! – Majd megint vallatón: – Mit mond majd az anyu, ha meghallja? Ezért dolgoznak egész nap? Hogy elcsavarogjál? Jóska már rég itthon van.

Rozkának nem válaszolt, nem mondott semmit az elmormogott csókolomon kívül. Törülte a bakancsáról a havas latyakot. Hiába, a sarkairól nem sikerült ledörzsölni. Nénje morogva fogta a seprűt, és körül-söpörte a cipőit. Valószínű azért dugta ki a fejét az ajtón, hogy ellenőrizze, nem jön-e be piszkos lábbal. Mindig kívárta, amíg maga megpróbálkozik, s csak a kudarcot látva segített a cirokseprűvel.

Nagymamával nem mennek ilyen egyszerűen a dolgok. Nem tudta, még mindig nem tudta eldönteni, hogy mit mondjon? Ha kiböki az igazat – hogy Lelkes

Zsuzsiéknál volt –, az visszaeső bűnnek számít. Hiszen hányszor eltiltották már őt Zsuzsitól. Ha meg valamit hazudik, biztos, hogy észreveszik rajta. Nem is jutott eszébe semmi hihető, pedig egész úton ezen gondolkodott. Jóska is megláthatta, amikor kijöttek, hiszen a hetedikesek már az utcán voltak. Igaz, hogy az öccse sehol sem volt, és azt hitte, hogy megint visszatartotta őt valamelyik tanár. Olyan okos gyerek, mindig külön feladatokat kap. Ezért is nem sietett annyira, ezért is engedett Zsuzska hívásának.

– Anyu megígérte, hogy segíthetek neki – mondta.
– Öltöztet. Nem jössz? – és már futottak is.

Zsuzsi anyukája otthon dolgozott. Babaruhákat varrt. Hazahozott egy nagy kosár babát és egy zsák maradék anyagot, és a megadott minta szerint megvarrta a kicsi ruhákat. Mindenféle diribdarabot válogatott össze, nem volt két egyforma a rengeteg maradék között. Aztán, amikor elkészült, akkor egy nap alatt felöltöztette az összes rózsaszín vászontestű babát, és másnap reggel elvitte őket. Hozott helyükbe újakat. Akkor egy ideig nem volt annyira érdekes elmenni hozzájuk, mert a ruháskosár az egyetlen kis szoba szekrényének a tetején állt, kendővel letakarva. Öltöztetéskor viszont kézbe lehetett venni a babákat. A hajuk pamutból volt, az arcuk vászonra festve, csak az orrocskájuk dudorodott ki. Oldalvást néztek, és tussal rajzolt, göndör fekete szempilla volt a szemük körül. Kezüik-lábuk-testük kitömve szépen, bár egy kicsit laposabbak voltak a kelleténél. Erzsinek volt ott hon babája, még az édesanyjától örökölte, a feje kacsuk, igazi mézszőke hajjal. De azért nagyon szeretett volna egy ilyen Zsuzska-féle babát. Lelkes néni

mindig ígérte, hogy neki adja majd, ha talál megint egy sikerületlent. Zsuzsi babáját is így találta, az egyik keze rosszul volt kitömve, fityegett rajta a vászon, ki-selejtezték. Erzsi alig várta, hogy egyszer megint fel-bukkanjon egy hibás baba, és az az övé legyen.

Lelkes néni nagyon fiatal volt, nagyon szeretett nevetni. Erzsinek úgy tűnt, hogy hasonlít a babáira. Szívesen vette az ügyes kezű nagylányok buzgalmát.

Egykettőre eltelt az idő. Mire észbe kapott, már fél kettő volt. Egy órát késik otthonról! Ljedten bújt bele szürke télikabátjába, vette a sapkáját. Lelkes néni előbb marasztalni próbálta, aztán meg azzal vigasztalta, mondja csak meg, hogy náluk volt, akkor biztos nem lesz baj. Nem tudta, hogy rosszabbat nem is mondhatna otthon. Hogy nagymamának megvan a véleménye a nemrég ideköltözött családról. Egyáltalán, rossz a véleménye minden családról, amelyik a háború után jött a környékükre. Csak a régieknek volt hajlandó köszönni, s ha szóba került valamelyik újonnan érkezett, azokat csak a ház régebbi gazdájának megjelölésével azonosította. Lelkesékre is azt mondta: akik a Hollóék helyén laknak. Régen Hollóéké – az Erzsi által sosem ismert Hollóéké – volt az alagsori kis lakás. Hollóék becsületes emberek voltak, de részben meghaltak a háborúban, részben ki tudja, hová mentek. Lelkesék viszont, akik ki tudja, honnan érkeztek, gyanús betolakodók a nagymama szemében.

Ráadásul Zsuzsi nem is volt jó tanuló. Alig várta, hogy vége legyen már az iskolának. Ha megkapják a bizonyítványt, ő is varrónő lesz. Beáll tanoncnak, de közben már otthon varrja is a kis ruhákat. És öltöztet, mint az édesanyja. Két kosár babát hoznak majd haza

és két zsák rongyot. Jó lesz nagyon. Minek gyötörte volna magát a számtannal vagy a kémiával?

Erzsiéknél más volt a helyzet. Neki tanulnia kellett. Ahogy mondani szokás: bennük, benne meg az öcséiben volt a család minden reménye. Mióta nagyapja be kellett hogy zárja a műhelyét, és édesapja a szövetkezetbe ment dolgozni, azóta csak egyetlen vigasza volt a családnak: majd a gyerekek. Majd azok kitanulnak, viszik valamire, ha már a szülőknek semmi sem akart sikerülni.

Erzsi édesapja - a nagyapa egykori segédje - előbb a háború miatt, utóbb meg a műhely becsukása miatt nem vitte semmire. Pedig komoly jövő előtt állt, mikor elvette az ügyes kezű Kerek József lányát. Az öreg eredetileg szerszámkészítő volt, de utóbb autókát javított. Úgy látta, hogy ez a jövő szakmája, e felé terelte a majdani vejét is. Czeglédi Ferenc lemezlakatosnak is kitanult, mire beházasodott a Kerek családba.

Csakhogyan közbejött a háború, a hadifogság, majd rövid virágzás után az államosítás. Kerek Józsefet ugyan nem államosították, ahhoz túl kicsi volt, de ha az adót becsülettel megfizeti, két családnak végképp nem lett volna elegendő, ami jövedelmük marad. Így hát becsukta a műhelyt. És nemsokára meg is halt. A nagyapa halála után Czeglédiék odaköltöztek nagymama házába, nehogy idegeneket kelljen befogadnia. Persze így sem volt jó, hiszen ritkán fér meg három nemzedék békén egy fedél alatt: mindenki a másikban látja a bajok okát. Csak abban volt egy véleményen a nagymama, nénje, édesapa és édesanya: majd a gyerekek. Majd ők kitanulnak, majd nekik sikerül.

És Erzsiék tanultak. Erzsi a lányok egyenletes szorgalmával, a kétségbeesésig lelkiismeretesen, Jóska pedig a született tehetségek könnyedségével, szórakozottan és észrevétlenül, miközben egész délutánokon át a műhelyben szerelt. Édesapjuk vigaszára gépeket „tervezett”. Csináltak már együtt kis gőzgépet, mozdonyt, szövőszéket, játék írógépet. Ami ideje csak maradt Czeglédi Ferencnek a kétműszakos munka és a kisebb, mellesleg elvállalt javítások után, azt mind együtt fűrták-faragták el a műhelyben.

- Gépészmérnök lesz a fiamból - szokta mondogatni büszkén, ha a gyerekeiről kérdezték -, az már biztos. Konstruktőr vagy feltaláló.

Igen, ő is valami efféle szeretett volna lenni annak idején: mint Edison. Sikeres, nagynevű és tanult ember, aki gépeket tervez és gyárt, új találmányokkal lepi meg a világot. De hát ahhoz nem elég jó helyre született: a családjának még az is nehezére esett, hogy inasnak adják. És meg is járták vele, ahogy mondani szokták a Czeglédi nagyszülők, mert a gyerek a jó szakmájával végleg elpályázott a faluból, nem volt köszönet belőle.

- A Kereknek, annak volt haszna belőle, de másnak nem - hallhatták nemegyszer az unokák is. Hiába, senki sem tud úgy haragudni egymásra, mint két szegény ember: az, aki vergődik a mindennapi megélhetésért, és az, akinek, úgy tetszik, kicsit jobban kezd menni a dolga.

Erzsi tanult tehát a család becsületéért, no meg versenyt tanult az öccsével is. Nem akart lemaradni mellette, habár érezte, hogy abban a megkülönböztetett figyelemben és elismerésben, ami öccsét otthon

is, az iskolában is körülvette, aligha lesz része valaha. De legalább a jegyei nem voltak rosszabbak.

- Hol csavarogtál megint, te lány? - süvített ki a konyhából a nagyanyja hangja. - Gyere csak, majd ellátom a bajodat! Még a fenekükön a tojáshéj, de már elkóricálnak. Biztos megint a barátnéiddal voltál. Szép kis társaság! Meg is mondom az anyádnak, hogy nem vállalom érted a felelősséget. Őrizzen ő, én nem bírok veled.

Az edénycsörömpölésből nyilvánvaló volt, hogy Rozkával mosogatnak, azért is nem jött ki a verandára elébe. Így legalább a hajhúzást megúsza, bár ha ebédel, muszáj a nagymama keze ügyébe kerülnie. Legszívesebben bement volna egyenest a szobájukba. De ott meg Jóska dühös és kárörvendő fizimiskáját kellett volna néznie. Az öccse nagyon utálta, ha veszekedés volt a házban. Vele nem is veszekedett senki, annál több baj szokott lenni a nővérével. Ami rendetlenséget Jóskának elnéztek, annál kevésbé tűrték el a lánytól. Neki kellett volna a szobájukat rendben tartani, mert az „női munka”, neki kellett a takarításban, főzésben segíteni. Jóskát legfeljebb, ha bevásárolni küldték. Ő meg nem bírta, hogy ennyire kivételeznek a másikkal, mindig feleselt, mindig húzta az orrát.

- Ahogy megjössz, felfordul a ház - szokta mondani fensőbbsséggel a fiú, és ez már elég volt ahhoz, hogy Erzsi megtépje. És egyre gyakrabban járta meg vele. Hiába volt jóval magasabb nála, Jóskán fogni kezdett a sok munka, mind fájdalmasabbak voltak az ütései.

Így hát papucsba bújt, kezet mosott, és benyitott a konyhába. Tudta, hogy akármit csinál, most már

mindenből baj lesz, de valami csak azért is vitte, hogy úgy tegyen, mintha mit se törődne az egésszel. Sértődött arccal, köszönés nélkül ült le az asztalhoz, és várta, hogy elébe tegyék a levest.

- Lelkeséknél voltam - vágta ki dacosan.

- Miért nem tudsz előbb hazajönni enni, és aztán elkéredzkedni? Hogy tudjuk, hol csatangolsz.

- Nem engednének el úgyse! - Olyan szemtelenül csattant a hangja, hogy szinte maga is megbánta. De a fékezhetetlenül kitörő kettős szólam kioltotta benne a megbánást. Tüntetően, egy hang nélkül ette meg az ebédjét, bármit kérdeztek tőle, nem válaszolt: „Úgyis mindenre azt mondanák, hogy szemtelen vagyok” - gondolta, és nagyon sajnálta magát.

2.

Este a konyhaasztalnál ültek, apu egy üveg sört hozott haza, azt iszogatta. Jókedve volt, kék szeme élénken villogott. Beszélgettek. Erzsí és Jóska szeretett volna beleelegyedni a beszélgetésükbe, de nem tudták, hogyan. Apu a gyári dolgokról mesélt anyu-nak, ismeretlen nevű emberekről, számukra kibogozhatatlan történeteket. Azokat sem mondta el egészen, egy-egy megjegyzéssel utalt csak ismert eseményekre. Így hát a két gyereknek nem maradt más, mint figyelmesen vagy elkalandozó gondolatokkal ülni az asztalnál, élvezni a családban olyan ritka derűs pillanatokát. Jóska azonban nem akart beletörődni, hogy kimaradjon a társalgásból. Egy alkalmas szünetet kihasználva megszólalt:

- Apu, te elhiszed, hogy tíz év múlva Magyarországon is legalább minden második családnak lesz televíziója?

- Tíz év múlva? Hát?... Honnan veszed?

- A Bauer mondta.

- Ja. Azt hittem már, hogy a Pajtásban olvastad. Mint azt a kétéltű embert.

- De tényleg, apu. Szerinted lesz?

- Mit tudom én. Még az is lehet. Honnan vesz a Bauer ilyeneket?

- Ők nemrég kaptak egy készüléket. Kipróbálni. Már nálunk is van kísérleti műsor.

- Azt sejtem - hümmögött rosszmájúan apu. A Bauer apja párttitkár volt a MÁV Főigazgatóságon.

- Elengedsz majd hozzá? Úgy szeretném látni, hogy milyen.

- Nem. Én is egész jól megvagyok nélküle. Meglehetesz te is még egy ideig - felelte apu kedvetlenül.

- Amerikában már most is minden második családnak van tévéje. És nem is egy műsort adnak. Tíz év alatt utolérjük őket, azt mondja Bauer.

- Az biztos - Czeglédi Ferenc keserűen felnevelt. - Még el is hagyjuk.

És ekkor csöngettek. A szülők összenéztek. Még élt az idegekben a váratlan csengetésektől való félelem. Négy-öt évvel ezelőtt előfordult, hogy semmi jót nem hozott a családokra az idegen látogató. Apu mindenesetre visszazárta a sörösüveget, és betette a kamrapolcra, aztán szemével intett anyunak.

- Megyek én.

- Ki a fene lehet ilyenkor? - dohogta anyu, és hátratólta a konyhaszéket. - Menjetek, gyerekek, mosakodni, fogat mosni. Késő van. Egy-kettő.

Erzsi és Jóska felállt. Rozka törölgetni kezdte a viaszos-vászonnal letakart asztalról a morzsát. Nagymama a szobaablakhoz ment, ahonnan ki lehetett látni az utcára.

A gyerekek oldalát is fúrta a kíváncsiság. Várakozva álldogáltak a konyhaajtóban.

Az udvarról jókedvű férfibeszéd szűrődött be, majd léptek kopogtak végig a betonjárdán. Nyílt a veranda zöldre mázolt, üveges ajtaja, és apu betessékelte rajta régi földijét, Tordai Pistát, aki a háború utáni időkben, mikor úgy látszott, hogy minden jóra fordul, náluk dolgozott, nagypapa műhelyében.

– Kézcsókom, Juliska asszony – csengett jókedvűen Pista hangja, ahogy a konyhából kilépő anyut meglátta. – Szervusztok, gyerekek. Hogy megnőtt ez a lány! Ejha, Erzsike! Te leszel az oka, ha végül is feladom az agglegénységet. – Erzszi elvörösödött. Tudta, nagyon jól tudta, hogy Pista bácsi csak viccel, hiszen felesége és nagy fia van, mégis jólesett a hamiskás bók. – Hát te, öcsém? Vágod-e még a számtant? Azért! Ne hozz szégyent az apádra. Hej, aztán mégse vitte többre, mint én. Igaz-e, pajtás? Így van ez. Most kapaszkodjatok, mert ha elmegy a szekér, már hiába futtok utána.

– Ej, te Pista, te nem hazulról jössz – mondta fejét csóválva apu, és kinyitotta a szobájuk ajtaját. – Kerülj beljebb, még hideg van itt a verandán. Hozz, Juliska, valami innivalót, ti meg eredjetek aludni, gyerekek, de gyorsan.

Apu és Pista bácsi leültek a szobában, anyu is bebenézett hozzájuk, ha nem is telepedett le. Nagymamának segített, Erzsikét sürgette a lefekvésben, a szennyest szedegette össze az éjszakai áztatáshoz. A langyos mosdóvizet szokták beönteni a fürdőkádba, és abba anyu beáztatott ilyenkor. Rengeteg szennyes ruha, ágynemű gyűlik össze hat emberről, nem volt elég hetente egyszer mosni. A gyerekek lefeküdtek, de apuék szobája felé nyitva hagyták az ajtót, hogy el-kaphassanak néhány szót a két férfi beszélgetéséből. Jóska, aki egyébként sosem volt hajlandó Erzsivel egy követ fűjni, most a kíváncsiságban összetartott nővérével. Füleltek a nagyszobából kiszűrődő hangokra.

Volt is miért fülelniük. Tordai Pista bácsi gyönyörűen tudott fütyülni. Úgy aprózta, nyíkatta a dallamo-

kat, mint a legügyesebb zenészek a hegedűt. Bravúrszámokat tanult meg hallás után. Például Enescu *Pacsirtáját*, amit a cigányprímások legjava afféle mestermunkaként szokott elhúzni egy-egy városra szóló búcsú vagy lakodalom fénypontján. Úgy fütyült, hogy a legrafináltabb zeneértőket is bámulatba ejtette. Az összes régi és új nóta, sláger a kisujjában volt.

Most sem kellett sokáig várniuk. Egy magasra csattanó nevetést követően felhangzott Czeglédi Ferenc kedvenc nótája, az *Édesanyám, kössön kendőt*. Várázslatos, vékony, üvegcsengésű, tiszta hangok gyöngyöztek a félig behajtott ajtó mögül. A gyerekek megbabonázva hallgatták. Jóska nagyot sóhajtott, mikor csönd lett. Legszívesebben kikiabált volna, hogy még, Pista bácsi, még. Erzszi maga előtt látta a férfi göndör, elől magasra fésült ősz haját, pirosas, kicsattanó arcát, a kisbabásan csücsörített száját, és amint orcáiban, mint a ki-be horpadó gumilabdában, a füttyszó ritmusára jár a levegő. A finom, díszített hangok és hangzatok pedig ott keringtek körülette, mintha ceruzával kacsaringós vonalakat rajzolna a tiszta papírra valaki.

A beszélgetés egyre hangosabbá vált, mert a kedélyeket felélénkítette a ritka műélvezet.

Pista bácsi, mikor kikopott nagypapa műhelyéből, füttyművészetével próbált szerencsét. El is helyezkedett negyvenkilencben egy belvárosi lokálban, ahol volt egy zongorista ismerőse. Az elnyűtt, alkoholista vén zenész, aki magasan a szakma átlaga fölött muzsikált (és egykor nevezetes zenekarokban játszott), pártfogásába vette. Ő is jól járt Pistával, mert amikor már kezdett megártani neki a sokadik rumos fekete,

és csomós, vastag kezei úgy botladoztak a billentyűkön, mint a túlterhelt szeneslovak, akkor Pista megmentette a helyzetet. Az ambiciózus lakatos egy-maga fütyült akár egy félórán át is a virtuozitásán kifogni próbáló, versengve rendelő és nagylelkűen fizető közönségnek.

Mondani sem kell, hogy jól járt Pista is, hiszen semmiféle zenei bizonyítvánnyal nem rendelkezett. Ha az öreg róka nem tanúsítja mindenki előtt, hogy egy neves zenész barátjának volt a tanítványa a főiskolán, s nem szerez neki valahonnan valami igazolást „elkallódott” bizonyítványa pótlására, aligha kerülhetett volna valaha is a közönség elé. Így hát több mint egy évig urasan élt. Fekete öltönyt, fekete-fehér pettyes csokornyakkendőt és elegáns lakk félcipőt viselt. De aztán jöttek a nehéz esztendők, és ötvenegyben vissza kellett térnie a szakmájába, a korántsem olyan előkelő járműjavítóba, az olajos, zajos gépek közé, ahol pénzből is, megbecsülésből és sikerből is sokkal kevesebb jutott osztályrészéül. Bár november hetedikén mindig elfütyültették vele a *Szulikót* – és egy ilyen ünnepség eredményeként az egyik városszéli szovjet laktanyába is fellépésre hívták.

De most a felcsapó vidám beszélgetésből kiderült, hogy ötévi szünet után ismét kezdett kacsingatni feléje a szerencse. Összetalálkozott annak a régi preszszónak a vezetőjével, aki időközben egy csillaghegyi vendéglő főnöke lett, s aki megpendítette előtte, hogy hétvégeken dolgozzon újra nála. De mivel pártfogója, az öreg zongorista azóta átiddogálta már magát a másvilágra, most Pista gondja lett, hogy előadói engedélyt szerezzen. A vizsgát – amelynek sikerét nagy-

ban elősegítette, hogy eldicsekedett a szovjet lakta-nyabeli fellépéseivel – épp most tette le. Onnan jövet „ugrott be a jó hírrel” – ahogy mondta – régi barátjához. Valószínűnek tűnt persze, hogy nem egyenesen jött, de az a néhány kisebb kitérő, amit a nagy esemény tiszteletére megengedett magának, csak emelte a hangulatát.

– Hát, egykomám, ezt is megértük. Sosem hittem volna. Persze fejlődtem azóta én is, ha most kerülnék az elé a bizottság elé, amelyik kirúgatott, leteszem a nagyesküt, hogy ma azok sem rúgnának ki. Tapsolnának a gyönyörűségtől, mint ezek a nagyokosok is. Tudod, hol hibáztam el a dolgot akkor? Hogy azt fütyültem, amit a legjobban szerettem és amit a leggyakrabban kértek tőlem a vendégek is: a *Kis cigarettát* meg a *Két piciny fehér balettcipőt*...

– Jaj, Pista, azt nekem is fütyülje el – hallatszott anyu lelkendező hangja. – Fütyülje el!

Pista bácsinak sem kellett kétszer mondani, már tele is volt a ház hangokkal: „Te csak táncolj, táncolj, táncolj, táncolj csak nekem, egy piruett, halk dobbanás a szívemen” – dalolta szivárványos hangon anyu, amikor a fütyty elhallgatott. És Pista bácsi a háttérbe húzódva adott cifrázó, figyelmes kíséretet az ábrándos asszonyhanghoz.

– Hát mi nem tetszett ezen nekik? – mondta sértődötten anyu.

– Ki tudja? – Pista bácsi hangja rejtélyes volt. – Most is jó előre figyelmeztetett valaki, hogy a világért se fütyüljem a *Bárhogy lesz, úgy lesz*t, mert az nem elég optimista. Ne félj, Francikám – nevetett nagyot Tordai –, nem is fütyültem én mást, mint orosz dalokat. Még

az *Internacionálét* is elfütyültem. De magyar nótát egyet sem. A végén a vizsgabiztos ugyan rákérdezett, hogy tudok-e olyat is egyáltalán, de én csak vonogattam a vállam, hogy lehet, hogy tudnék, de azt nem szoktam. Engem még egyszer nem húznak be a csőbe. Pedig nemcsak magyar nótákat, de még a *Csárdáskirálynőt* is tudom, szinte elejétől a végéig, mert az oroszoknak is az a kedvencük. Az ünnepségen a *Bunkócska* kell, de a vacsoránál már magyar nóta és egész éjjel operettek. De még operaáriákat is megtanultam náluk, mert azokat is nagyon szeretik. A Burlákokat meg a Godunovot, a Princ Igort, szóval megvan a teljes kívánságműsor. A vizsgán is előadtam. Volt nagy siker. Úgy gratuláltak, mintha én lennék a Saljapin. Ne félj, öregem, nem kell több egy esztendőnél, és megint a Belvárosban leszek. Mert ez a Csillaghegy csak szombat-vasárnap van, emellett még tart a rabság. De már nem sokáig. Vége a hajnali felkelésnek, a sok kínlódásnak, nem soká hallgatom már a művezető elvtárs baritonját, az anyja szentségit! Ha csak teheti, belenyomja az orrom a... De most kiverekszem magam a napvilágra, másodszor már nem fognak palira venni...

- Hát, úgy legyen - hallatszott apu borús hangja.
- Adja isten. Nekem, sajnos, nincsenek ilyen reményeim. El akartak ugyan küldeni valami brigádvezető-iskolába, de ha iskolába járok, pajtás, akkor ugrik minden mellékes, és bizony az 1200 forintos havi jövedelemből nem él meg a család. Nagyok a gyerekek, tanulniuk kell, belőlük még akármi lehet. Én már leszámoltam mindennel. Már csak a nyugdíjat várom.

- Hol van az még, Francikám! Ne légy ilyen szányszegett. Változnak az idők, még tán azt is megengedik, hogy műhelyt nyissál. Itt vannak az öreg Kerek szerszámai, itt van a műhely, meglátod, előbb-utóbb megengedik, hogy önálló ipart űzzél. Van nekem egy pár bennfentes ismerősöm, azoktól hallottam, hogy már az oroszoknál is más szelek fújnak. Itt van ez az új elvtárs, ez a Hruscsov, ez mindent megváltoztat, azt mondják.

- Eh, nem hiszem. Nem csak rajta múlik. Aztán meg a maszek gyereket nem veszik föl még talán a gimnáziumba se, nemhogy az egyetemre. Pedig legalább ezeknek a kölyköknek legyen módjuk tanulni. Ha már nekem nem sikerült, amit akartam, legalább ők boldoguljanak. Azt mondom, el lehet venni a földet, a gyárat, a műhelyt, még a legnyomorultabb, utolsó kis suszterájt is, de ami a fejünkben van, azt nem veheti el senki.

- Legfeljebb a fejeddel együtt - nevetett föl Tordai, de aztán, mint aki maga is megbánta, amit mondott, gyorsan hozzátette: - Hát igazad van, egykomám, igazad van. Ilyen jól sikerült srácokat ritkán lát az ember. Az enyémnek kisebb gondja is nagyobb annál, mint hogy tanuljon. Az is csak a zenéhez ért, mint az apja. Harmadik éve harmonikázik, de már május elsején ő muzsikálta végig a felvonulást a kerületi iskolák előtt. Gyönyörű pár orosz csizmát, vörös selyeminget, kucsmát adtak rá, szakasztott olyan volt, mint egy Ivanuska. Még a filmhíradóban is mutatták. Elmentünk, megnéztük az anyjával. Hullott az asszony könnye, mint a záporoső. Na, mondom, látod, van becsülete a gyerekeknek! Mennyit veszekedett velem is

a füttyülés miatt. Most is megorrolt, hogy megint előkerült a dolog. Félt az éjszakázástól, a kocsmázástól. Nem mondom, előfordult persze, hogy megittatták az embert, meg vannak ott szép asszonyok is, akiknek csak úgy villog a szemük. De hát a pénzt csak neki viszem haza, és nem mindegy, hogy havonta ezerkétszáz forint-e vagy minden reggel számolatlanul, amennyi összejön. Nem igaz?

Hogy rájuk került a szó, Erzsiek tetten érten lapultak a paplan alatt. Úgy füleltek, hogy a feszült figyelemtől egyszer csak elnyomta őket az álom. Mikor Tordai Pista bácsi elbúcsúzott, és apu kikísérte, anyu pedig bejött a szobájukba, hogy betakarja őket, már mind a ketten mélyen aludtak. Anyu mosolyogva simított végig a két komoly arcocskán. Milyen átszellemltek az alvó gyerekek!

Csak nektek sikerüljön minden, akkor nem mondok egy rossz szót sem a sorsra – gondolta, és a sötétítőfüggönyt behúzta az ablakon, hogy ne keltse fel őket túl korán a fény. Holnap vasárnap lesz.

3.

Volt valami furcsa abban, ahogy Mária néni leült a tanári asztalhoz. Elgondolkodva emelte az arcához a kezét, mondani akart valamit, de aztán inkább kinyitotta a naplót. Egy darabig lapozgatott benne. Nem a szokásos tétovasággal, a jegyeket értékelgetve, hogy kinek kéne felelnie, kinek nem. Sebesen hajtott egy darabig előre, aztán vissza. Végül megállapodott valahol, nézegette az oldalt, végig is simította, majd furcsán, az ablak felé emelve átnézett a papírján. Ennyi szokatlan mozzanatra a legfélénkebb, feleléstől tartó gyerek is fölkapta a fejét, és kíváncsian figyelte a kedvetlenül vizsgálódó idős tanárnőt.

Mária néni, kezében a kinyitott naplóval, felállt az asztaltól, lelépett a dobogóról, és megállt az első pad előtt.

- Különös dolgok történnek mostanában a VIII/a osztályban. - Elhallgatott. Nem hatásszünetet tartott, inkább tanácstalanul jártatta a szemét körbe. A feszültség egyre nőtt. Nem tudták elképzelni, miről lehet szó. - Méhes tanár úrnak feltűnt, hogy hiányzik néhány kémiajegy az osztálykönyvből. Mikor újra be akarta írni őket, akkor pedig az is kiderült, hogy nemcsak az osztályzatok hiányoznak, hanem, hogy is mondjam, szóval a jegyekkel együtt kikopott a papír is a naplóból. Úgy látszik, valaki furcsa kémiai kísérletet hajtott végre az egyesekkel. Sikertelen kísérletet,

mert az egyeseket eltüntette ugyan, de a helyükön lyukak maradtak. – Mária néni óvatosan elmosolyodott, de közben éberen figyelte a lányok arcát. Egytől egyig csodálkozva néztek rá, a zavarnak nyoma sem volt rajtuk. Pedig mióta a kellemetlen esetről értesült, az volt az egyetlen, amiben reménykedett, hogy az arcokról le tudja majd olvasni, melyikük volt a tettes, és nem kell nyomozásba kezdenie, hazudozó nagylányokat faggatnia. Folytatta hát: – Keitel Annának, Lelkes Zsuzsannának és Veres Krisztinának a jegyeiről van szó. Összesen hat darab egyesről, mert a tüzetes vizsgálódás kimutatta, hogy a kémiaelgeleneken túl néhány számtan- és fizikaegyes is „ki-lyukadt”.

Egyszerre gyúlt ki a három kislány arca, egyszerre kezdték mondani, hogy nem ők voltak, hogy semmiről sem tudnak. Olyan őszintén, olyan sértődötten, olyan sírásra álló szájjal, hogy elsőnek Mária néni sajnálta meg őket.

Nem, nem – figyelmeztette aztán magát –, nem szabad ilyen könnyen feladni. Azok a jegyek nem maguktól tűntek el. Valakinek igenis bűnösnek kell lennie a dologban. Mégis hátat fordított az osztályban felcsapó hangzavarnak, és fáradtan lépett föl a dobogóra. Visszaült az asztalhoz, és hosszas magyarázatba kezdett arról, hogy milyen hiábavaló is az ilyen csalás, hiszen tudják jól, hogy minden kollégának van külön notesza is, amelybe beírja a jegyeket. Miben reménykedett hát az, aki otrombán meggyalázta az osztálynaplót, amely tulajdonképpen hivatalos okirat. Aki illetéktelenül hozzányúl, ne adj Isten, beleír vagy kiradíroz belőle valamit, az, ha kicsit szigorúbban

vesszük a dolgot, okirat-hamisítást követ el, ami köz-tudott, hogy nem tréfa. Börtönbüntetés jár érte a felnőttvilágban, és ők, akik idén végeznek, már csak egy lépésnyire vannak ettől a felnőttvilágról.

Addig beszélt, amíg úgy nem érezte, hogy már üresen kopognak a szavai, és kifáradt a hiábavalónak látszó erő kifejtéstől.

– Még egyszer megkérdezem, és bízom benne, hogy az elmondottak ismeretében feltámadt bennetek a lelkiismeret: ki tud valamit a hiányzó osztályzatokról? Ki látta, hogy illetéktelen személy kezébe került volna a napló? Ki tett valami végzetes meggondolatlanságot a bizonyítványtól való félelmében? Kérlek, ne súlyosbítsátok a helyzeteteket a tagadással. Hiszen a bűnre mindig fény derül, és a büntetést már csak az őszinte megbánás csökkentheti. Gondolkozzatok el saját éredetekben azon, amit mondtam. Holnapig adok haladékot – tette aztán hozzá csüggedten az elzárkózó tekintetek és a közönyös arcok láttán. – Holnapig adok gondolkodási időt. Bárkinek bármi eszébe jut, megírja, lezárt borítékban az asztalomra teszi, vagy eljuttatja hozzám a tanári szobába, ígérem, a legnagyobb tapintattal kezelem majd az ügyét, és mindent megteszek, hogy a lehető legenyhébb büntetést kapja. De ahhoz tudnom kell, hogy ki, mikor és miért tette, amit tett. Azt reméltem, hogy őszinték lesztek hozzám. Negyedik éve ismerjük egymást. Ennyi bizalomra, azt hiszem, jogosan számíthattam – fejezte be szomorúan. Érezte, hogy nem kéne mondania ezeket az utolsó szavakat, hiszen a szemrehányással szinte befejezettnek tekinti a tényeket, mégsem tudta megállni, olyan keserű csalódást okoztak neki az utóbbi napok.

A feleltetés ezúttal elmaradt. Mária néni kedvetlenül olvasott fel a magyarkönyvből, a vázlat írása is elképesztően unalmas és lassú volt, mindenki csak a csöngetést várta, hogy mielőbb kupaktanácsba gyűlve tárgyalhassák meg az izgalmas fejleményeket.

Erzsi kihajtogatta a papírból az uzsonnáját, és kíváncsian csatlakozott Zsuzsiékhoz a fehér közúzalékkal leterített hátsó udvaron.

- Marha jó. Az egyesemet kikozmetikázták - kacagott Zsuzsi. Féktelenül robbant ki belőle a nevetés. - Ha én ezt tudom, elloptam volna annak a hülye Méhesnek a noteszét, és akkor nem lesz ekkora balhé. Hogy miért is nem jutott az eszembe? Képzeld el, most megúszhatnám a bukást! Csak jelentkeztem volna, hogy én viszem be a cókémóját óra után a szertárba, és hopp, észrevétlenül felkaptam volna az asztaláról a kis kockás noteszt, gyorsan bevágtam volna a tűzbe, és mindenki jól járt volna - éles hangon nevetett. Erzsiek is vele nevettek. Ennek a Zsuzsinak mik jutnak az eszébe! Ráadásul igaza van. Hiszen a Méhes tanár úr olyan szórakozott, hol itt, hol ott hagyja el a jegyzeteit, a noteszát, a szertárkulcsot - föl se tűnt volna neki, ha egyszer véletlenül ellopja tőle valaki.

- Eső után köpönyeg - legyintett a másik érintett, Kriszta. - A legjobb ötletek neked is utólag jutnak az eszedbe. De mit gondoltok, ki vakarhatta ki a naplót? - lehalkított hanggal, előredugott fejjel kérdezte ezt, mint egy igazi összeesküvő.

- Mit tudom én! Majd a Mariska kideríti! - kiabált vissza Zsuzsi az udvar közepéről. - Gyertek inkább fogózni, unom ezt a sok marhaságot. - Hátba csapta az önkéntelenül is vele futó Erzsit. - Te vagy a fogó!

- Hosszú haja úgy lobogott utána, mint a csikósőrény. Erzsi hirtelen elkanyarodott tőle, és rávert valamelyik bámészkodó osztálytársa karjára. - Te vagy a fogó! - kiáltotta, és Zsuzsi után indult. Felültek a kerítést szegő alacsony erdei fenyők ágára és szuszogtak.

- Itt nem látnak meg - mondta Zsuzsi. - A legjobb lenne óra alatt is itt kint maradni, ahelyett, hogy abban a sötét hodályban kuksolunk, és várjuk, hogy végre megszólaljon a csengő.

- Hát jobb volna, az biztos! - ugrott le Erzsi, és a rézsű felé kerülve visszatrappolt a gyerekek sűrűjébe, mert észrevette, hogy a fogó a rejtekhelyük felé közeledik. Zsuzsi közel engedte magához a kislányt, aztán egyenest eléje ugrott, úgyhogy az ijedtében hátrahőkölt, mire Zsuzsi már árkon-bokron túl volt, csak csúfolódó nyerítése hallatszott messziről elnyújtva: - Fogjál meg, ha tuuudsz!

Mária néni arca kudarcról árulkodott: tegnap óta senki sem jelentkezett, sem szóban, sem írásban. Utolsó óra után magához rendelte hát a három lányt, Zsuzsi vörös arccal, dacosan hallgatott, Keitel Anni sírt, Veres Kriszta nyelvelt.

- Nem mi voltunk. Nem tudunk semmiről. - A magas, kövér lány felnőttnek tűnt a másik kettő mellett. Állandóan morgott, Mária néni alig jutott szóhoz tőle: - Minek kell ennyit faggatózni? Írják be újra az egyeseket, és kész. Tehetünk mi arról, hogy valaki velünk szórakozott?

- Értsd meg, kislányom, hogy nem egészen légből kapott a gyanú, ami ér benneteket. Én magam semmit sem utálok jobban, mint faggatózni, nyomozni,

ezt, remélem, elhiszitek nekem. De ki volt egyedül érdekelt az egyesek eltüntetésében? Hát nem logikus, ha azokat terheli elsősorban a gyanú, akik hasznot húzhattak volna a hamisításból, ha fény nem derül rá?

- Szép kis haszon - vágott vissza Kriszta. - Kinek hiányzik, hogy folyton nyaggassák? Mindenki tudta, hogy bukásra állunk. Elmondta vagy százszor Méhes is, meg a Szonyácska is.

- Krisztina, hogy beszélsz a tanáraidról? Legalább a kötelező tiszteletet adjátok meg az embernek. És valóban, semmi értelme nem volt és nem is lehet az olyan cselekedeteknek, amelyek egy nagyon is közismert tényt akarnak meghamisítani. Oktalan és ostobaságra valló igyekezet eltüntetni közismert tények tanújeleit. Méhes tanár úr is, Koronka tanárnő is számtalanszor figyelmeztetett benneteket a bukás veszélyére az osztály, sőt mondhatom, az egész iskola nyilvánossága előtt. Miben bíztatok, amikor a napló meggyalázása mellett döntöttetek? Változtatott ez azon a tényen, hogy a tananyagot nem ismeritek, hogy a tudásotok meg sem közelíti még a minimális mértéket sem? Inkább tanultatok volna. Az ostobaságnál nincs veszélyesebb tanácsadó. - A szelíd arca pirosság ült, Mária néni fáradt hangja felcsattant. Mindannyian elhallgattak, csak Anni csipogott tovább. Majd Zsuzsi szólalt meg, élesen, támadóan, szemtelenül.

- Honnan veszik, hogy mi tettük? Nem mi voltunk, és kész. Írják vissza az egyeseket, vagy csapjanak ki az iskolából, de hagyjanak békén ezzel az egésszel - és levágta magát a padra. Ellenséges kitörése zokogásba torkollt.

- Ezt a hangot, kislányom, még tőled sem tűröm el. Mi nem ítélni akarunk, nem kínozni akarunk benneteket. A bűnösöket keressük, hogy igazságosan büntethessünk, és hogy nem utolsósorban rádöbentsük az illetőket arra, milyen veszélyes útra léptek, amikor letértek a józan ész és a becsület útjáról. És lehet, hogy tévedünk és rossz helyen tapogatódzunk, valóban ártatlanokat kínzunk, ahogy ti mondjátok, de sem kínozni nem akarunk senkit, sem faggatózni, csupán az igazságra vagyunk kíváncsiak. Ha segítetek kideríteni, mi örülünk a legjobban.

Felemelkedett az asztal mellől, arcán sértettség tükröződött. Összeszedte a holmijait, a régi, kopott bőrretikült, ami tanárosan nagy volt, s amiben annyiszor kereste már - a lányok örömeire és derűlségére - percekig a zsebkendőjét vagy a tollát az elmúlt négy év közös óráin. Karjára vette az osztálynaplót, leakasztotta a szék hátáról saját kötésű kardigánját.

- Velem kell jönnötök az igazgató bácsihoz. Azt hittem, jó hírrel, megnyugvással vihetlek hozzá benneteket. Nem én tehetek arról, hogy tagadtok, hogy macskodtok. Megtettem, amit emberileg megtehettem.

A lányok összefogták a holmijukat, és tanácstalan arccal, vörösen és szipogva követték Mária nénit.

- A diri. Még csak ez hiányzott - morogta Veres Kriszta. Haja csapzottan lógott a homlokába, puffadt arcát fényesen kiverte a víz.

Zsuzsi hangosan fújta az orrát, valósággal végigtrombitálta a folyosót. Táskáját, kabátját Anni és Kriszta cipelte.

- Kit érdekel a diri? Hogy felindult az öreglány. De jöhetnek akár egész csapattal is, még az atyaúristen-

hez is elcipelhetnek, mi akkor sem tudunk semmit. Igaz? – és eleven egérszeme vidáman csillogott ki a zsebkendőből.

– Nem hát. Mit tudnánk? Nem elég nekünk, hogy megvárnak? – elégedetlenkedett Kriszta.

Anni egy szó nélkül, lesütött szemmel cipelte Zsuzsi táskáját. Zsuzsi kikapta a kezéből, és megsimogatta az alacsony, vörös, szeplős kislányt.

– Szegénykém. Hát a vak is láthatná rajtad, hogy ártatlan vagy. Nem szégyenlenek kínozni egy ilyen kis nyomorultat?

Anni ezektől a szavaktól újra sírni kezdett, olyan heves sírás rázta meg, hogy alig bírta menni. Zsuzsi átölelte a vállát, úgy vezette föl a három lépcsőn az igazgatói iroda ajtajáig. Kriszta kinyitotta az ajtót, Zsuzsi betámogatta a zokogó kislányt a szőnyeges, parkettás, barátságos kis helyiségbe.

Az igazgató bácsi kopasz, valószínűtlenül sovány, idős ember volt. A zilált bevonulás, Anni zokogása, a feldúlt lányarcok egy perc alatt levették a lábáról. Hátralökte ferdén az ablak előtt álló íróasztalától a székét, felugrott, csontos kezeit tanácstalanul dörzsölve közeledett hozzájuk. Aztán hirtelen felrántotta az iroda tanári szobával közös ajtaját, és izgatottan fordult Mária nénihez.

– Mi történt? – kérdezte lehalkított, ingerült hangon.

– Semmi. Mindent tagadnak – mondta felcsattanva Mária néni. Kilépett az ajtó takarásából, és meglátta a szánalomra méltó, viharvert kis csoportot. Most értette meg az igazgató szavait. A dohányzóasztalka melletti párnázott karszékekre mutatott. – Pakoljatok ide, és üljetek le.

Az igazgató az asztalán matatott, levette a szivarzsebére csippentett női hullámcsatot. Kossuth cigarettát szorított a szárai közé. Azt tartotta, így nem lesz nikotinos a körme, dohányszagú az ujja. A hajcsat oldalt az arca elé meredt, amikor a szájába vette a cigarettát.

- Nem szeretem az ilyesmit - dohogta a riadt arcú lányok és a kedvetlen tanárnő felé fordulva. - Nem szeretem. Elég volt már. Elég volt a két háború, elég volt a sok piszkos fasiszta, elég volt minden. Hogy történhetnek ilyen dolgok még az iskolában is? - Szavaiból nem derült ki pontosan, hogy az osztályzatok meghamisítása vagy a gyerekek megviselt állapota indított-e haragra. Úgy tűnt, mind a kettő. Mária néni lesújtottan hallgatott. A lányok csöndesen sírtak, most már mind a háromnak folyt a könnye, csorgott az orra, arcukon nagy vörös foltok égtek.

- Végtelenül helytelenítem, végtelenül helytelenítem - mondta az igazgató úr, és kopasz, kicsiny fején csillogott a besütő nap visszfénye. Az asztalához sietett, keresgélt rajta, majd valamivel nyugodtabban jött vissza a gyerekekhez. Az aznapi újság volt a kezében, olvasni kezdett belőle. Ott állt előttük, a hátulról eső fény élesen kirajzolta barna öltönyös, vékony alakját, nagy orrának csontos, kiugró ívét, ahogy a szemüveg és a sörteszerű bajusz között az olvasás ütemére mozgott.

Békeharcról és kommunizmusról, az imperializmus aknamunkájáról, az emberi tényezők fontosságáról olvasott legalább három percig, ami most végtelenül hosszú időnek tűnt. Akkor levette a szemüvegét, és a negyedbe hajtott Szabad Népre bökött vele.

- Tessék. Hát világos, nem? Ilyen időkben, amikor minden összefog kis hazánk ellen, amikor a leggonoszabb erők szövetkeznek körülöttünk, amikor a pizkos fasiszták még nem mondtak le gáztetteik folytatásáról, és ugrásra készen várják a haladás erőinek legkisebb megingását is, ilyen időkben minden cselekedetünket át kell, hogy hassa a felelősségtudat. Felelős-ség-tu-dat! Igaz-e? - Zsuzsihoz hajolt, rámosolygott, és két sovány ujjával gyöngéden megcsípte a lány piros arcát.

Zsuzsi akaratlanul, szégyenlősen visszamosolygott. Lehajtotta a fejét, és lopva Mária nénire nézett. A tanárnő „hátnemmegmondtam”-arccal, helyeslően bólogatott.

- Bizony, bizony. Mit tudjátok ti, mennyi baj leselkedik ránk? Mi mindenben mentünk mi keresztül? És mennyi veszély, mennyi buktató... - elhallgatott.

- Világos, nem? - kérdezte ismét bátorító mosollyal az igazgató. - Ilyen körülmények közt nem segít más, csak a felelősségtudat. És beszélhetünk-e felelősségtudatról manapság? Sajnos, az ifjúság nagyon könnyelmű és meggondolatlan, és mire rájönne, hogy lám, mégiscsak azoknak a sokat szidott öregeknek volt igazuk, addigra már rendszerint késő. Persze, tisztelet a kivételnek. Mert vannak kivételek. Mindig mindenben vannak kivételek. Vannak kivételek - patogtatta a szavakat, miközben visszament az asztalához, és a hamutartóból fölvette leégett és kialudt cigarettáját. Kiszedte a hullámcsatból, és a csatot visszacsíptette a zsebére. Leült az íróasztalához, föl-tette a szemüvegét. Mária nénit nézte sokáig kifejezéstelen arccal, majd mikor az zavarában mondani

akart valamit, figyelmeztetően felemelte a mutatóujját.

- Ami megtörtént, megtörtént. Kérem, foglalja írásba az eseményeket. Rövid, de velős jelentést kérek. Aztán meglátjuk, hogy mit tegyünk. Darf man nichts aufblasen. Sie sind bald weg!* - tette hozzá németül, amire Mária néni sokatmondóan bólintott, és jelentősegteljesen nézett a kislányokra, hogy azok ne hogy tudomást szerezzenek az igazgató német szavak mögé rejtett engedékenységről.

- Látjátok, mennyi bajt okoztatok nekünk a meg gondolatlanságotokkal?

- Felelősségtudat, ez az, amit mindig mondok, és amit úgy látszik, nem lehet eleget hangsúlyozni: felelősségtudat. Tessék egyszer s mindenkorra megjegyezni! Na, szedjétek össze magatokat. Tessék! El-mehettek! Majd Korompay tanár nénitől megtudjátok, hogy mi lesz a sorsotok.

A lányok gyorsan összeszedelődzködtek, köszöntenek, és kinyomultak az ajtón. Úgy mentek ki, mint aki nem biztos benne, hogy nem ez-e az utolsó menekülési alkalom, hogy a következő percben is kimehet-e még.

- Micsoda kis bitangok - csóválta a fejét az igazgató. Nem akart túl jólelkűnek látszani, bár Korompayné előtt nem kellett óvatoskodnia. - Egy szabályos jegyzőkönyvvel ad acta tesszük az egészet. Írjon be mind a háromnak osztályfőnöki intőt, és beszéljen a szüleikkel, hogy csupán nyolcadikos voltukra való tekintettel vagyunk ilyen elnézőek. Ha hetedikesek lennének,

* Nem szabad felfújni. Hiszen nemsokára végeznek!

mind a három repülne. Ezt tessék jól az agyukba vésni. Okirathamisítás tizennégy éves fejjel! Hát nem mondom, lassan már a pályások is váltóhamisítással kezdik. Eh! És pont a mi iskolánkban. Egy ilyen jó környéken! Mert ha még a Csikágóban lennénk, hát nem csodálkoznék. Igaz, kevés olyan nyugodt évem volt pedagógus-pályafutásom során, mint amikor a legsötétebb külvárosban tanítottam. Hiába, azok más idők voltak. A szegénység... Szóval legyen szíves, kedves Korompay elvtársnő, legyen szíves minél előbb pontot tenni az ügy végére. Szeretek nyugodtan aludni. Sosem tudni, hogy miből mi lesz. Szigorúan, példamutató szigorral kell eljárunk, de ugyanakkor gyorsan és emberségesen. Nincs szükség arra, hogy bárkit egész életére megbélyegezzünk egy ilyen gyerekes csacsiságért. Épp az ügy komolysága miatt... – kezdte aztán újra, de hogy Mária néni tekintete egyetértően sugárzott vissza rá, abba is hagyta. – Hej, mik történnek manapság. De hát így van jól, mert így kell lennie, igaz? – és jellegzetes, meleg mosolyával megpróbálta felvidíteni a gondterhelt asszonyt. – Hát akkor, remélem, ezzel végeztünk – mondta, és levette a szemüvegét. Mária néni felsóhajtott, köszönt, és kiment az irodából.

4.

Második óra végén meghallották Irma néni kiabálását a folyosón.

– Bújj elő, te barom! – visszhangzott az épület a tornatanárnő nem mindennapi basszusától. – Ne akard, hogy én halásszalak ki abból a hűgyszagú patkánylyukból!

Az osztályon halk rötyögés hullámozott végig. A tanárnő csodálkozva fordult feléjük, majd megértve, min nevetnek, maga is elmosolyodott. Kerek arcán vonallá húzódott mongolos szeme olyan volt, mint egy csínytevő kisgyereké. Ravasz, ellenállhatatlan jókedv sugárzott belőle. Vonásainak ellentmondani igyekezve terelte volna vissza a figyelmet az éppen felrajzolt lejtőre, amelyen egy henger készült legurulni. A gyorsulásról tanultak.

Ám ilyen háttéresemények mellett nem volt könnyű úrrá lenni a helyzeten. Mindenki kifelé fülelt, találgatták, ki lehet az a szerencsétlen, akit Irma néni rajtakapott a vécében. Szonja néni lassan belátta, hogy kolléganője lenyűgöző fellépésével ezúttal sem versenyezhet, és a képletek rögzítése után gyorsan felírta a táblára a leckét. A lányok engedelmesen hajoltak a füzetük fölé, de körmölés közben is a változatlan erejű csatazajra füleltek. Irma néni hallhatóan körme közé kaparintotta áldozatát, és válogatott szidalmaktól kísérve vezette végig a folyosón az igazgatói

iroda felé. Mint a közeledő, majd távolodó vihar, úgy dübörgött végig hangja az iskolán.

- Hű, de mázlim van, hogy nem kéredzkedtem ki - súgta Erzsinek hátulról Veres Kriszta. Nem tudni, miért, de a fizikaórákat ő is legszívesebben a vécében vészelte át. Pedig a szép, fiatal Szonja néni hasonlíthatatlanul kedvesebb látvány volt a zöld olajfestéssel lemázolt, szűrős szagú mellékhelyiségnél.

Harmadik órán helyettesítés lett volna, mert az énektanár megbetegedett. Mária néni a szünet végén, a sorakozónál közölte az osztállyal, hogy valószínű egyedül töltik a lyukasórát, mert nincs aki helyettesítsen, és Czeglédi Erzsit bízta meg a felügyelettel.

- Nehogy kihallatsszék a cincogástok. Egyébként is mindenről tudok majd, mert a mellettetek lévő teremben leszek. Épp elég rossz híre van már az osztálynak - tette hozzá aztán jelentőségteljesen -, kérek, próbáljatok javítani valamit rajta. Elegem van már belőletek. Érthetetlen, hogy éppen nyolcadikra menjen el az esze egy ilyen jó kis társaságnak.

Erzsi vette a könyvét, féloldalt ráült a kis Rózsa Kati padjára, ahogy Mária néni szokta, és azt mondta, hogy mindenki azt csinál, amit akar, amíg csendben van. A padokra kockás papírok kerültek - nagy divat volt újabban a torpedózás -, mások öltöztető papírbabát rajzoltak; volt aki a szintén fertőzésként terjedő spárgajátékba kezdett padtársával: a különböző minták szerint két kézre tekert madzagot vették át egymástól összezsíppentett ujjakkal vagy alábújított tenyérrel. Erzsi a *Szent Péter esernyőjét* olvasta.

Mindent összevéve nagyon békés órának néztek elébe, amikor váratlanul kinyílt az ajtó, és belépett

rajta – a piros szöttesbe kötött osztálynaplóval hóna alatt – Irma néni. Magas, nagy testű, negyven év körüli szőke nő volt. Rövid haja katonásan hátrafésülve. Feszes műanyag pulóvereket, szűk, rövid szoknyákat hordott. Vaskos teste látványosan gyűrűzött a szoros öltözékek alatt.

Az osztály mintegy varázsütésre emelkedett föl a padból, köszöntötte a belépőt. Irma néni intett, hogy üljenek le, felment a dobogóra, és a széket hangosan hátralökve helyet foglalt. Mindenki benyújtotta a vér szokásosnál is baljósabb megjelenésétől. Erzsi épp a padjához ért, amikor megdörrent mögötte a férfias hang.

– Ne siessünk annyira, Czeglédi! Nincs valami mondanivalója a számomra?

Erzsi elképedten fordult Irma néni felé. A tettenérték remegése költözött a lábába. A tanárnő nehezített rá az utóbbi hetekben, mert nem vett részt az iskolai tornaedzéseken. Bánta már, hogy nem jelentkezett, mert azóta nem volt maradása tőle. Mindig télvégén, tavasz elején szervezte meg Irma néni a tornacsapatot, hogy az április negyedikei kerületi spartakiádra betanulják a gyakorlatokat. Mindig gúlabe mutatóval szerepelt az iskolájuk, és a nagy fegyelmet kívánó összeszoktatást senki sem szerette. Különösen, hogy Irma néni gorombáskodásait is végig kellett hallgatniuk közben. Most aztán benne volt a pácban. Irma néni megígérte, hogy év végén lerontja a kitűnjőjét.

– A szabotázs akkor is szabotázs, ha olyan mellék tantárgyban követjük el, amilyen a testnevelés. Roszszul számít, aki így ravaszkodik. Igaz, testnevelésből

nincs kisérettségi! De a továbbtanulásnál számít a tanulók kollektív szellemű áldozatkészsége is. Nem lesznek szívбайos belerondítani a tiszta ötösödbe, harmatos virágszálam – ígérte meg Erzsinek, és a kislány már nem is bánta volna, ha a bizonyítványát lerontja, csak legalább békén hagyta volna végre az óráin. Így viszont rettegve várta az újabb kirohanásokat, és kedvenc tantárgya, a torna, elrontotta egész napját.

– Nem hallotta, hogy kérdeztem? – süvöltött felé újra Kokk tanárnő hangja.

– De, igen, de...

– Mit, de, de, de? – Irma néni felállt az asztaltól, és elindult a padsorok közt. – Van mondanivalója vagy nincs?

Erzsi dermedten nézte az asszonyt. Ha akart volna, se tudott volna egyetlen szót se kinyögni.

Irma néni hirtelen hátat fordított neki, és visszament az asztalhoz, felkapta róla a naplót, és újra felé indult.

– És erről? Erről sem jut semmi az eszébe? – lapozni kezdett az utóbbi időben olyan kétes hírnévre szert tett könyvben. Erzsi kicsit fellélegzett, mert a naplóval kapcsolatban semmi rejtegetnivalója sem volt.

Megrázta a fejét.

– Neeem? – kérdezte Irma néni. – Ej, de feledékenyek vagyunk. – Nagy, kék szemeit szuggesztíven meresztette a kislányra. – Hát gondolkozzon egy kicsit avval a híres-nevezetes Czeglédi eszével! Gondolkozzon egy kicsit, hátha rájön!

Erzsi legszívesebben sírni kezdett volna, de nem akarta ezzel is elárulni megalázottságát. Szaporán nyelte a könnyeit, és igyekezett minél nyugodtabb-

nak látszani. Irma néni közben föllapozta a C betűt, és bogarászni kezdett a jegyek közt. Végre rátalált arra, amit keresett, és diadalmasan fordította a könyv lapját Erzsi felé.

- Na, mit látunk itt? Azaz hogy mit nem látunk itt? Nézze csak jobban meg! - Erzsi a napló fölé hajolt, de semmi rendkívülit nem volt képes felfedezni rajta. Az egész oldal tele volt ötössel, csak matematikából csúszott be valamikor tél közepén egy négyes. Elégedetten szemlélte a nyomtatott fekete rubrikákban sűrűn sorakozó jegyeket. Mosolyogva emelte fel az arcát, biztos volt benne, hogy ezen az oldalon még Irma néni sem találhat semmi kifogásolnivalót. Legrosszabbkor jutott eszébe mosolyogni.

- Mit vigyorog? Öntelten beleröhögünk a tanárunk arcába? Hát olyan hülyének néz engem, hogy egy hónappal később nem tudom már, hogy mit írtam ide? Hogy nem emlékszem a saját szavaimra? Mit mondtam magának, amikor a múltkor szabotálni méltóztatott a közös munkát? Nem emlékszik, mit mondtam?

- Hogy egyest kapok - mondta vontatottan Erzsi, és akaratlanul is az előbb olyan büszkén végignézett naplólapra esett a pillantása. Vesztére, mert Irma néni elfogta a tekintetét, és lecsapott rá.

- Na ugye? Hol kellene lennie annak az egyesnek?

Erzsi nézte a testnevelésjegyeket, de nem találta.

- Ó, a kis álszent, úgy keresgéli, mintha nem is ő tüntette volna el! - Becsapta az osztálynaplót a lány orra előtt. - Ügyes munka, nem mondom. Szépen, finoman kipengézi a saját egyesét, hogy szinte nagyítóval lehet csak a nyomát megtalálni, aztán pedig

nagy lyukakat vakar a társai osztályzatai közé, hogy elterelje magáról a gyanút.

Az osztályon az elképedés moraja futott végig. Micsoda? Hát Erzsi tette volna? Nahát, ez az Irma néni miket talál ki! De volt, aki örömmel nézte a vörös arcú, döbbsenten álló kislányt: „Lehet, hogy igaz. A jó tanulóktól minden kitelik” – sugallta a tekintetük. Irma néni a tanári asztal magasáról megújult hangerővel ecsetelte, hogy milyen alattomos cselekedetre sikerült fényt derítenie, meg hogy az önző, stréber, előnyökre törekvő magatartás károsabb az egyszerű fegyelmezetlenségnél, a nehezebb körülmények közül jövő gyerekek szerényebb tudásánál, ami ugyanakkor őszinte, vidám, felszabadult lélekkel párosul.

– Nem engedhetjük meg, hogy az ilyen maguknak kaparó, ezúttal szó szerint is maguknak kaparó, kispolgári elemek bitorolják a vezető szerepet szocialista kollektíváinkban. Az ilyen ember rosszabb, mint az öntudatlanul rossz úton járó, a tévelygő. Mert míg amaz csak megbotlik olykor-olykor, ez másokat igyekszik elgáncsolni a saját érdekében. Az, hogy becsület is van a világon, az eszébe se jut.

Erzsi zúgó fejjel hallgatta. Egyszerűen nem tudta megérteni, hogy történhetett ilyesmi. Hogy mondhatnak neki ilyeneket mindenki füle hallatára? Óvatosan felemelte a tekintetét, és látta, hogy minden szem ránéz, mindenki őt figyeli. És úgy tűnt, hogy a jól ismert arcokon egy csepp részvét sem tükröződik, csak ellenségesség, megbotránkozás vagy legjobb esetben kíváncsiság.

„Elhiszik, hogy én tettem. Elhiszik, hogy csaló vagyok. De miért?” – Fájdalmasan hasított belé a magára-

hagyatottság tudata, és folyni kezdett arcán a könny. Mikor érezte, hogy nem tudja visszatartani, szipogva kereste a zsebkendőjét, de a köpenye zsebében nem találta. Leült, és a táskájában kutatott tovább, lázasan, csak arra ügyelve, hogy bele ne lássanak lehajtott arcába. Már nem érdekelte Irma néni felettte csapkodó hangja, nem érdekelte közeledő, hatalmas alakja. Mikor végre meglelt a zsebkendője, az arca elé kapta, megtörölte a szemét, kifújta az orrát, aztán újra fel akart állni. De hirtelen olyan erősen összerándította testét a zokogás, hogy nem bírt fölegyenesedni. Összekuporodva, szája elé szorított kézzel ült a padban, és csak arra vigyázott, hogy ne törjön ki a torkán hangosan is a sírás.

Mikor végre fel bírta emelni a fejét, csak hárman voltak a teremben. A táblánál, törülgetés közben hal-kan beszélgetett a két hetes, Szabó Melinda és Smidt Éva. Néha-néha Erzsire pillantottak, aztán folytatták a pusmogást. A kislánynak zúgott a füle, egyszerre rázta egész testét a hideg, és égett kellemetlenül az arca. Idegesen csavarta gyűrött zsebkendőjét a kézfejére, és kijózanodva gondolt vissza a nemrég történte-ekre. Hát lehetséges ez? Csalónak hiszik őt? Csalónak, aki ráadásul még mások kárára akar előbbre jutni? De hát miért? Miért fenyegeti őt kicsapással Irma néni? Hogy jutott ez az egész eszébe? És mit szólnak majd mindehhez otthon, ha megtudják? Ki hiszi el neki ezek után, hogy nem bűnös? Hogy nem csinált semmit? Ha elmondja, hogy kikkel együtt jutott bajba, rögtön a fejére olvassák majd, hogy lám csak, megmondták előre, hogy a Lelkes Zsuzsival egyszer még megjárja. Aki korpa közé keveredik, meg-

eszik a disznók. Itt van a nagy szégyen, nyolcadik év végén kicsapják őket az iskolából. Vége a továbbtanulásnak. Vége mindennek. Bebizonyosodik, hogy ő nemcsak szemtelen, feleselő, nagyszájú, hanem csaló, okirat-hamisító is.

„De hát nem tettem semmit!” – zokogott fel belőle a kétségbeesés és ugyanakkor a reménytelenség érzése is. Ezt többé senki sem fogja elhinni neki. Leborult a padra.

Csöngetéskor beözönlött a terembe az osztály.

– Rá se ránts! – érezte a nyakában Zsuzsi csiklandozó kezét. – Le vannak ők ejtve! Ki törődik velük? – suttogta, és odahajolva Erzsi nyakába fűjt.

– De hát nem én voltam – zokogta a kislány az egyetlen mondatot, ami lázasan zakatolt a fejében.

– Tudom, de ezek úgyse hiszik el. Éppígy voltunk mi is tegnap, amikor a Marcsa bevonszolt bennünket a dirihez. Te még aránylag megúsztad az Irmával, de minket még az igazgatóiba is berángattak. Á, ne törődj az egésszel. Két hónap, és vége. Le se hányom őket, csak egyszer innét kiszabaduljak.

„Könnyű neki” – gondolta magában Erzsi ellenségesen. Valahogy az is rosszulesett most, hogy Zsuzsi egy lapon emlegeti őt magukkal. Hiszen neki összehasonlíthatatlanul több a vesztenivalója. És nem csinált semmit. Valaki mégiscsak kivakarta azokat a jegyeket. Ki lehetett, ha nem Zsuzsiék?

Nem gondolt arra, hogy milyen természetesen gyanúsítja ő Zsuzsiékat, ugyanolyan természetes lehet másnak, hogy őrá gyanakodják.

5.

Vége lett a tanításnak. Erzsi megvárta, amíg mindenki összecsomagol és elmegy, akkor emelkedett csak föl a padból, amikor már üres volt az osztály. Máskor elképzelhetetlen lett volna, hogy valaki így visszamaradjon. Most senki sem szólt rá. A biológia- és a rajztanárnő, akikkel a két utolsó órájuk volt, úgy csinált, mintha nem venné észre a kisírt szemű gyereket. Nem szóltak, hogy dolgozzék együtt a többivel, nem figyelmeztették, hogy vegyen részt az órai közös munkában. Mintha beteg volna, úgy bántak vele.

„Már mindenki tudja” – nyilallt bele a gondolat, és szeretett volna eltűnni, láthatatlanná válni. Elképzelte, hogy elmegy innen, elbujdosik. Eszébe jutott a Mikszáth-regény, amit éppen olvasott, a *Szent Péter esernyője*, elábrándozott az esernyőszárba bújtatott szerencsén, amit, ha el is szalaszt az, akié lett volna a gazdagság, de balszerencséjéért mégis bőségesen kárpótolja a sors. Ő is ilyen csodaszerű fordulatra, mindent feloldó jóságra vágyott most legjobban. Egy nagy árvízre, amely elsodorná őt az iskolával együtt, és letenné valahol máshol, ahol senki sem ismeri, ahol megsajnálják kisírt szeméért, átázott ruhájáért, ahol minden feltétel nélkül dédelgetnék. Ahonnan visszatérhetne sikeres, szép nagylányként, hogy bebizonyítsa az igazát. Mindenki számára nyilvánvalóvá lehetne, hogy ő különb a többinél, hogy nem érdemelt

volna ilyen bántást, hogy őhózzá gyanú és kétség, megalázó feltételezések nem férhetnek.

A napköziből edénycsörömpölés, tányér, pohár koccanása, fojtott gyerekzaj hallatszott. Egyenest a kijárat felé vette az útját, szinte futott az üres folyosón és az átmenetileg néptelen udvaron át a kapuig. Zötyögött a szíjra fűzött aktatáska, amit amúgy nagyosan a csípején hordott. Ledobta magáról a keresztszíjat, édesapja régi nadrágszíját, és kézbe kapta a táskát, úgy futott. Minél előbb el innét, minél előbb haza! Nem szól egy szót se, nem mond el semmit. Nem. Ki kell derülnie, hogy tévedés az egész. Hallgat, amíg meg nem oldódik magától az ügy. Talán mégis jelentkezik, aki tette, vagy rájön valaki, hogy ő nem lehet a bűnös. Csak nem hiszi el Mária néni is, amit az Irma állít? Miért tette volna? Nem is vette komolyan azt a tornaegyest. Otthon is azt mondták, hogy ha testnevelésből nem kap ötöst, az nem olyan nagy baj. Azért még fölveszik a gimnáziumba.

Végigszaladt az iskola alatt fekvő fenyőfás park sárga kavicsútján, elfutott a korsóval térdeplő fehér szoborasszony, majd a gyepebe vágott víztároló drótkerítése mellett. Futott tovább a járdán. Két sarkot szaladt az üres déli utcán, mire szuszogva megállt.

A gyors mozgástól kipirult, kimelegedett, felszáradt arcán a könny. Hirtelen eltűnt belőle az elmúlt órák nyomasztó emléke, a fejfájás, a fülzúgás, melléből a vattacsomószerű nehéz lélegzet. Ebben a pezsgésben egyszerre hihetetlennek érzett mindent, ami történt. Most minden a réGINEK, könnyűNEK és vidámnak látszott körülötte. Vége az iskolának, és ő megy haza, megebédel, tanul gyorsan, aztán az ágyán fekvé ol-

vas, vagy kimegy a kertbe, az utcára játszani, vagy varrni segít a nagymamának, esetleg valami süteményt sütnék Rozkával. Milyen jó pampuskát tud sütni Rozka krumplistésztából!

Hiszen rossz álmom volt csak az egész, hiszen ő nem csinált semmit, nem hihetik róla, hogy hamisító! Megnyugodva, gondolatokkal tele lépkedett végig a kihalt utcán. A régi Meinl-boltnál, ahogy nagymama nevezi az egyik kis közértet, elgondolkodva megállt. Kotorászni kezdett a kabátzsebében. Ha megvolna az a múltkori húsz fillérje, vehetne egy Dianás cukrot.

Nagyon szerette a vízcsepp formájú, apró édességet, ami, ha az ember a papírjából kibontotta, és óvatosan a szájába vette, az első gyöngéd nyomásra eltörött, és édes-sós, csípős folyadékot csöppentett a szájba. Volt, amelyiknek homályos, fehér cukorszíne volt, de olyan is, ami kettős falú: kívül csokoládébarna bevonat, belül a vékony cukorfal, s azon belül a sós-borszesz. Ez volt az igazán jó. Barna, viaszos papírját alul behajtották, felül pedig egy csavarintással összedorták.

Olykor előfordult persze, hogy a kis cukorüveg eltört hosszú útja során, amit valahonnan egy gyárból a boltig megtett, és a sós-borszesz kortyocska kifolyt belőle. A fehér papírú fajtánál könnyű volt észrevenni a hibát, hiszen a folyadék foltot hagyott a papíron, ráragasztotta a cukorra, az ilyet nem is vette meg az ember. De a barna, viaszos nem ázott el, és így nem látszott rajta kívülről, hogy a tartalma nem az igazi. Ebből a szempontból tehát mégis jobb volt a másik.

Hosszan kaparászott a zsebében, de a zsebkendő, gomb, sárgarépa, radír, kavics és ki tudja még, mi

minden közül sehogy sem akart előbújni az alumínium húszfilléres.

Továbbindult, még egyre a zsebeit kutatva. A kötény, sőt még a szoknya zsebében is rejtőzhetett a pénz. Ha megtalálná, az utcájuk sarkán lévő trafikban még megvehetné a cukorkát. És valóban: a barna kordszoknyája zsebében, amit megállva, kabátját, köpenyét felemelve kutatott át, ott lapult a keresett érme. Jókedvűen szaladt át vele az utca másik oldalára.

Az alacsony, sötét kis bolthelyiségben idős asszony ült. Mindig beszélgetett valakivel. Vagy valamilyik törzsvendége támaszkodott a pult innenső oldalán, vagy a hátsó, üvegezett ajtón át hallgatag férje, az alacsony, fekete bajszerű Kiss bácsi hümmögött vissza neki.

- És mondok neki, assz asszony, hogy vitye innen a csúf, bűtös szemét, utye, itt a hársban van assz a sok kályhából a fűtös, bűtös koks, elégett koks, és én nem fagyok assz köteles mindég szakolni. De eszeknek beszélhecc ekész nap, nem uty van itt, mint nálunk volt, Bécsben. Assz a Bécs, Wien, ott tutták assz emberek, mi a tisztasák, és mi assz a kosz. Mondom is nem etyszer a... Na, mit akarsz, te? Mit kérsz? - fordult a belépő Erzsihez, arany nyakláncon függő órájára nézve. - El foks te késni assz assz iskola. Mit akarsz, montyad, mi kell?

- Most jövök az iskolából - mondta Erzsi, és kicsit szégyenkezve tartotta Lizi néni elé a húsz fillérjét.

- Mi lesz, fruti? - kérdezte az asszony, miközben elvette a pénzt, és sárga papirosba csomagolt, apró kockát tett helyette Erzsi markába.

- Sósbornszeszest kérek - tiltakozott a kislány.

- Montyad akkor, hát honnan tuttyam én, hoty mi kell teveled? Tessék, de asztán majt fok enkem szitni asz a nagymama teneked, hogy nem eszed meg asz epéd... Szóval hiában beszélni én vaty a Pali mintegy, mer tesség most is odapurították, és minten vevővel jön be nekem asz a nagy bütössék...

Erzsi kifelé menet elhaladt a nyitott vashordóban füstölgő salak mellett. Valóban erős, kénzagú füst szállt föl belőle. Lizi néni persze, akármilyen volt, örökké Béccsel hozakodott elő. Nem lehetett úgy bemenni hozzá a boltba, hogy valamilyen okból el ne mondja, amit a környéken úgy is mindenki tudott, hogy bécsi lány, és hogy csak a mogorva, köpcös Kiss Pali bácsi kedvéért hagyta ott „asz a työnyörű fáros, hja, mert a szerelem asz a szerelem”...

Bizony, furcsa dolog kellett hogy legyen a szerelem, ha az ember mérlegre tette mindazt, amit Lizi néni szülővárosáról elmondott, és mindazt, amit Pali bácsival kapcsolatban tapasztalt. Valami titok lapanghat a múltjukban - vélték a lányok -, hiszen még külsőre is nevetségesen össze nem illőek voltak. Lizi néni jó fejfel magasabb volt hites uránál, reggelente bejárt a városba úszni, és mélyen kigombolt blúzai látni engedték gyűrött selyempapírhoz hasonlatos dekoltázsát. A kötéyes, szigorú Kiss úr ezzel szemben maga volt a rosszkedvű elzárkózás. Kevés ember büszkélkedhetett azzal, hogy hallott már tőle egy teljes mondatot. Hacsak épp nem abban a kínos pillanatban toppant be a boltba, amikor a feleségével kiabált a lépcső fölött lévő lakásukból. De hát ezek a veszekedések közönséges halandó számára megfajthatetlenek voltak, mivel németül folytak, legfőlőbb

ha Lizi néni fordította időnként magyarra a szót a belépő vevő kedvéért, egy-egy „fén csirkefokó” erejéig.

Kibontotta a Dianást. Szerencsére ép volt, barna csokibevonatán apró gyűrődések, minták. Már előre élvezte a szájában szétfutó sós-édes ízt, amikor ráköszönt valaki. A felső utcából fordult ki Jánoshidi Kati, egy hatodikos lány.

- Szevasz - köszönt vissza neki Erzsi, és gyorsan bekapta a cukrot. Ment volna át a főúton hazafelé, de Kati beszélgetni akart vele. Megállt hát, és bevárta, amíg odaér.

- Igaz, hogy ki akarnak csapni három lányt az osztályotokból? - kérdezte. Erzsi majdnem félrenyelt.

- Nem hiszem... - vörösödött el.

- Azt mesélték, hogy okirat-hamisítás miatt. Tele voltak igazolatlan mulasztással.

- Nem... Nem. Állítólag néhány osztályzatot kiradíroztak a naplóból. De hogy kicsapnák... Nem tudja senki, hogy ki csinálta... Na, szevasz, sietek... - idegesen fordult el Katitól, és futott át a másik oldalra. Meg sem állt, míg az első kereszteződést el nem érte. De most már a futásnak nem volt olyan vidámító hatása. Mintha üldöznék, úgy szaladt a további kérdések előtt. Ugyanakkor érezte, hogy nem kellett volna így fakép-nél hagynia a kislányt. „Biztos, hallott rólam is valamit” - égett a füle, dobogott a halántékán az ér. Ha megtörténik, amitől rettegett, ha rákérdezett volna Kati, hogy ő... De ilyen gyorsan csak nem ment híre Irma néni ötletének? Nem gondolhatta komolyan, hogy neki bármihez is köze volna? „Csak kínozni akart, mint máskor. Valójában ő is tudja, hogy az egész képtelenség” - vigasztalta magát.

Mégis úgy ment haza, mint aki beteg. Ebédet nem kért, magyarázatot nem adott rá, miért nem éhes.

- Biztos megint cukorkát vettél. Csak tudnám, mi- nek ad neked annyi pénzt az anyád? Akkor aztán főz- heti az ember a legjobb ebédet is, semmi sem kell - dohogott Rozka.

- Tessék leülni, és enni. Nem érdekel engem, hogy éhes vagy-e vagy sem, akkor is eszel, délben enni kell - parancsolt rá nagymama.

- Az uzsonnát megettem - fogta meg a konyha- ajtó rézkilincsét Erzsí. - Szeretnék lefeküdni.

- Mi van, csak nem vagy megint beteg? - kapta föl a fejét a nagymama. - Biztos megint kiizzadtál, és hideg vizet ittál. Hiába beszélünk neked. Ez a hebe- hurgyaság, az örökös futkosás az oka mindennek.

- Meg az, hogy a kisasszony nem méltóztatik ren- desen fölöltözni. Ma is itthon maradt a sál. Aztán vihet az orvoshoz az anyád - kontrázott Rozka.

- Nem vagyok beteg, csak fáradt vagyok - mond- ta Erzsí, és kiment a konyhából.

- Hát ebben a házban mindig kell, hogy történjék valami? Na, tessék, most meg Erzsike lesz beteg. Te még lábra sem álltál, mire már ez a kölyök nyomja az ágyat. - Rosszalló volt a nagymama hangja.

- Én? Hiszen nem is voltam beteg - védekezett Rozka.

- Nem, persze! Talán nekem fáj a gyomrom napok óta?

- Fájni fáj, de azért éppúgy dolgoztam, mint más- kor. Az beteg, aki ágyban fekszik...

- Jó, hát vitatkozz csak! - legyintett nagymama.

- Nem mindegy az nekem, ha ágyban fekszel, ha nem?

Épp elég a viaszos képedet nézni, és hallgatni a sóhajtozásodat, amikor a gyomrod görcsöl...

- Már sóhajtozni sem szabad? - csattant föl nénje. Még soká kihallatszott zsörtölődésük a konyhából. Bármikor bármin össze tudtak veszni.

Erzsi végigdobta magát az ágyon. Karjára borulva feküdt egy darabig, aztán újra rátört a sírás. Milyen szerencse, hogy Jóska nincs itthon. De így sem tudhatta, melyik pillanatban nyílik az ajtó. Ha kiveszekedték magukat, akkor biztos, hogy jön a nagymama, hozza a lázmérőt, a kamillateát. Mintha minden bajra ez lenne a legjobb orvosság. „Nem árt, ha nem használ is mindig” - szokta mondani, és beléjük diktálja. És nagymamával úgyis hiába ellenkezik az ember.

Óvatosan, csendben sírt, miközben a konyha felőli zajokat is figyelte, és készenlétben tartotta a zsebkendőjét.

6.

Villanygyújtásra ébredt. Jóska jött haza. Nagy lendülettel hajította be a sportszatyrát a sarokba. Ijedten ült fel.

- Nem mondtam, hogy csendben menj be! - csapott föl Jóska mögött a nagymama hangja. - Beteg szegényke, alszik.

Ha még nem lett volna ébren, ezekre a hangokra mindenképpen fölneszelt volna Erzsi. Durcásan fordult a fal felé, szemét bántotta a hirtelen világosság. Élvezte, hogy szigorú nagyanyja most az egyszer Jóskát szidja meg őmiatta.

- Láza van - hajolt fölé a szürke kontyos fej. Mosástól, mosogatástól érdes kezét halántékára tette.

- Be kellene vened egy aszpirint, kislányom. aztán majd anyád eldönti, hogy hív-e orvost vagy sem.

Erzsi felkelt, és kiment a konyhába, ahol a gyógyszeres szekrényke volt. Aztán pizsamába öltözött, kibontotta az ágyat, és betegsége hivatalos beisméréseként most már úgy feküdt vissza. Jóska irigykedve nézte.

- Persze, aztán vesz egy könyvet, és olvas egész nap. Nincs is semmi baja.

De Erzsi sértődötten dobta magát a másik oldalára és a falnak fordult. Nem válaszolt, így Jóska is elhallgatott. Ha még veszekedni sem hajlandó, akkor lehet, hogy tényleg beteg.

Erzsi lázasan gondolkodott. Félálomban vagy tán már amikor egészen elnyomta az álom, furcsa emlékek ébredtek benne. A megvilágosodás bizonyosságával látta maga előtt azt a néhány héttel ezelőtti jelenetet! Hogy ez eddig nem jutott az eszébe!

Február vége lehetett, az első tavaszias, napsütötte napok egyike. Nagyszünetben az uzsonnáját a padban felejtette, visszament hát az osztályba. A két hetesen, Keitel Annán és Lelkes Zsuzsán kívül a harmadik jó barátnőt, Veres Krisztát is bent találta. Zsuzsi a tanári asztalnál ült, lapozgatott, Anna kezében volt a vi-zes szivacs, a tábla előtt állt. Kriszta pedig két könyökével az asztalra támaszkodva a Zsuzsi előtt fekvő könyvet nézegette. Az osztálynaplót!

- Nos, akkor a következő felelő, hm, hm, Czeglédi Erzsébet! Gyere ki a táblához, kislányom, gyorsan - fordította az arcát a belépőhöz Zsuzsi. Méhes tanár urat utánozta. Erzsi elérte a tréfát föllépett a dobo-góra, és ijedt képet vágott.

- Mondd el, légy szíves, mondd el, hogyan fejlesz-tetünk ízé... elektromizé segítségével... ízé... olyan babgázt? - Mindannyian dőltek a nevetéstől, nem-csak a szövege miatt, hanem azért is, mert Zsuzsi ki-tűnően parodizálta a sovány, kiugró ádámcsutkájú, gyomorbeteg kémiatanárt. Erzsi megpróbált valami hasonlóan szellemes választ kitalálni, de aztán, hogy nem jutott semmi az eszébe, elkezdte játszani a rossz tanulót.

- Hát... olyan elektromossal...

- Szóval még ezt sem tudod, kislányom? Na, jól van, mehetsz a helyedre. A nagy könyvbe pedig be-vésünk egy nagy egyest. Tessék minél előbb kijaví-

tani! Én leszek a legboldogabb, ha fölül kell vizsgálnom mai meggyőződésemet – ez megint a Méhes szövege volt. Közben tiszteletlen kézzel, vadul lapozta az osztálykönyvet. – Na, hova bújtunk, hova bújtunk? – Hát ezt nem lehetett kibírni. Már a hasuk fájt a nevetéstől. Végre megtalálta Erzsi oldalát, feltette nem létező pápaszemét, és nem létező mellényszembe mellé nyúlva keresgélte a töltőtollát, ahogy a szegény jó Árpi bácsi szokta. – Mennyi dicséretes osztályzat. Ennyi ötös közé szinte fáj az embernek a szíve, ha rossz jegyet kell bejegyeznie. Várom a mielőbbi jelentkezéstedet, remélem, te is belátod, hogy ez így nem megy tovább! De nicsak, úgy látom, újabban a hanyatlás jeleit kezded mutatni más tantárgyakból is. Mi ez itt? Testnevelés egyes? Nahát, fiam! Mit nem tudtál? A kézenállás nem ment?

– De, az ment – serénykedett Erzsi. – Csak nem jelentkeztem torna szakkörre.

– Na, hát nézzük akkor azt a kézenállást. Ha sikerül, akkor az egyesed ki van javítva.

Erzsi a falhoz lépett, és kézen állt. A szoknyája a nyakába esett. Nevettek.

– Ej, ej, kislányom. Hát, ha ilyen jól tud kézen állni, akkor ez az egyes érvénytelen. Még egy kézenállásért eltüntetem. – Erzsi újra kézen állt.

– Ha most a diri belépne – rikoltotta Kriszta. – Öregem!

Erzsi gyorsan talpra ugrott, és odaszaladt az ajtóhoz. A folyosó üres volt.

– Jól van, én szaladok is. Csak az uzsonnáért jöttem. De ezt a Zsuzsit nem lehet kibírni. – Ahogy a tanári asztal mellett elment, látta, hogy Zsuzsi a napló

fölött szuszog, Anna és Kriszta pedig fölé hajolva, szavukat visszafojtva nézik, mit csinál. Erzsi is megállt, nézte, ahogy Zsuzsi keze fejével kétszer is végigsimít a naplón, és elégedetten mondja.

- Így mindjárt más. Hogy nézett ki ennyi ötös között az az egyes? Na, hogy tetszik? - intett a fejével Erzsinek. Kezében liláskék borotvapenge volt, amivel a ceruzájukat szokták hegyezni.

Szinte megsemmisült az emlékek súlya alatt. Miért nem jutott ez mostanáig az eszébe? Hát persze! Ott volt, végignézte, ahogy Zsuzsi kivakarja a torna egyesét! És föl sem fogta, hogy mekkora baj lehet ebből. Valahogy semmi jelentőséget nem tulajdonított neki. Hozzá tartozott az egész mókához! Minden más hangsúlyt kapott a fékevesztett jókedvüktől. Mikor kifutott az osztályból, azért ment ki, mert úgy érezte, hogy nem tud Zsuzsival lépést tartani, nem tud olyan felszabadultan, eredetien, mindent elsőprően komédiázni, mint ő. Amilyen tiszteletlenül forgatta a naplót! Mintha nem tudná, hogy kinyitni sem szabad. Ha fel is merültek Erzsiben a tabuk, önkéntelenül elnyomta őket magában azonnal. Tudta, hogy most nevetséges volna ilyesmivel előállni. A veszély, amit ez a nyílt szembeszegülés magában rejtett, a vakmerőség volt Zsuzsiban a legvonzóbb. Hogy így mer tréfálni mindennel, ami másnak szent, ami tilos.

De mért nem jutott mindez előbb az eszébe? Hiszen gondolhatta volna, hogy nemcsak az ő osztályzatát kozmetikázta ki a triumvirátus! Eddig hol ártatlannak gondolta a lányokat, hol valami félelmetes, nagy gonosztett végrehajtóinak. Arra, hogy részese volt a dolognak, hogy annyi volt az egész, amennyit

ő is átélt: egy bolond ötletnek és Méhes tanár úr feledékenységének a következménye – arra nem is gondolt. Ha Irma néni rá nem támad, talán soha eszébe sem jut az a szünet.

Zúgott megint a füle, égett megint az arca. A fejére húzta a paplant, szeretett volna újra elaludni. Elaludni, és nem gondolkodni, nem tudni semmiről.

Irma néni sosem hinné el neki, hogy úgy történt minden, ahogy történt. De nem csak Irma néni! Senki! Egyáltalán senki nem hinne neki többé, ha egyszer kiderülne, hogy tudott a dologról. Azt se hinnék el, hogy csak most, utólag jutott az eszébe. Mit csináljon? Zsuzsiék talán még örülnek is, hogy az Irma őellene fordult. Azt hiszik, megússzák. Ő is úgy tesz majd, mintha nem tudna semmiről. Tagadni fog, mint Zsuzsiék. Vagyis nem úgy, mert azok tehetnek róla, hogy bajba jutottak, de ő csak belekeveredett. Belekeverték. Most haragudott a kislányra. Láta szemtelenül pisze orrocskáját, göndör, piros csatokkal hátratűzött hosszú haját, a nevetéstől vonallá keskenyedő, ravaszdi szemét! Jaj, minek kellett nekem összebarátkoznom vele! Ő tehet mindenről, én semminek sem vagyok az oka. Újra sírni kezdett, előbb csak hangtalanul ömlöttek a könnyei a magasra húzott paplan alatt, de aztán nem tudott uralkodni magán, fel-felcsuklott.

– Mi a fene van veled? – kérdezte elképedve öcsi.
– Mit bõgsz? Fáj valamid? Szóljak a nagymamának?

– Ne. Semmi bajom sincs. Csak csuklottam – kapott észbe.

Még csak az hiányozna, hogy a nagymama kérdezgesse. Visszafojtotta a sírást, de nagyon nehezebb esett csöndben feküdni az ágyban. Legszívesebben

világgá kiabálta volna kétségbeesését, bizonygatta volna, hogy ő semmiről sem tehet. Már-már ott tartott, hogy elmeséli Jóskának az egészséget, hogy könyítsen a lelkén. De ekkor szerencsére hazajött anyu. Még le sem tette a kabátját, csak a magas szárú, fűzős cipőjéből bújt ki, és a turbánszerűen megkötött kockás sállal a fején nézett be hozzá az ajtón.

- Mi újság, Erzsikém? Fáj a torkod?

- Nem - válaszolta zárkózottan.

Anyu a nyakába csúsztotta a kezét.

- Tényleg lázas vagy. Na, hál' Istennek. Olyan régen voltál már beteg. Elrontottad a gyomrod? Azt mondja nagymama, hogy nem is ebédeltél.

- Nem - válaszolta megint tompa hangon Erzsi.

- Fáj valamid? - faggatózott tovább anyu.

- A fejem - nyögte ki Erzsi, és újra sírni kezdett.

- Annyira fáj? - szörnyülködött édesanyja.

- Egész délután bög - vetette közbe hanyagul Jóska.

- Egész délután? Hát miért nem szólsz nagymamának? Ó, az ember elmegy reggel dolgozni, és nem tudja, mire jön haza este. Mintha nem volna elég az egész napi fáradtság, a sok bosszúság odabent. Istennem, hát mi bajod van, miért nem beszélsz?

- Fáj a fejem - sírta szaggatottan Erzsi.

- Hol fáj, mutasd? - anyu leült az ágya szélére, riadtan nézett a kislányra.

- Itt - tette a kezét a homlokára Erzsi. - Meg itt - mutatta a tarkóját is. - Meg itt kétoldalt is - a két halántékán valóban dübörgött a vér.

- Jesszusom, csak nem valami komoly? - szólalt meg az ajtóban nagymama. - Nem gondolod, hogy ki kellene hívni az orvost?

- Jaj, anyukám, persze, hogy kihívjuk az orvost, de azért szeretném tisztán látni a tüneteket.

Anyu szerette szakszerűen kifejezni magát. Érett-ségizett asszony volt, sokra tartotta a tanultságát. Egy ruhaipari ktsz könyvelésében dolgozott, felelős-ségteljes munkát végzett, egész nap számokkal bí-belődött, ahogy mondani szokta, estére olyan volt a feje, mint a kaptár. Ilyenkor a legkisebb ellenvetés, legjelentéktlenebb kellemetlenség is könnyen kihoz-ta a sodrából. Nagymama sértődötten fordult vissza a küszöbről.

- Ti tudjátok. Nekem pedig „hallgass” a nevem. Jó az öreg a háznál, de még jobb, ha nincs. A saját házá-ban ne szabadjon már meg se mukkannia az ember-nek. Ezt kelljen megérnem... - Becsapta maga mögött az ajtót, de még sokáig kihallatszott a szobájából a dohogása.

- Na, tessék, most megsértődött. Hát csoda, ha az ember egy kicsit ideges, amikor hazajön, és bajt talál itthon? Mit tudja az, aki nem jár el otthonról, mennyi kellemetlenség, mennyi méltánytalanság éri az em-bert egész nap? És akkor még meg sem szólalhatok, ha nem akarom, hogy sértődés legyen a vége. Na, mondd már el, kislányom, pontosan, hogy hogy kez-dődött? Mid fáj még, mit érzel? Hogy tudjak mit mon-dani a Szemerényi tanár úrnak! - Régi megszokásból tanár urazták Erzsiéknél az orvost, aki valamikor a há-ború előtt egyetemi magántanár volt.

„A Szemerényi tanár úr! Még csak ez hiányzott - villant át Erzsi agyán. - Mit tud ő az én bajomról!”

Pedig Szemerényi tanár úr nagy tekintélynek ör-vendett a családban. A régi időkben nagypapa egyik

jeles „kunceaftja” volt. Szép, nagy sportkocsijának a fényképe ma is ott függ a satupad fölötti falon. És ott áll a kocsi mellett a fiatal Szemerényi tanár úr, alig néhány éve végzett, máris neves orvos, bricseszben, sildes sportsapkában, zakóban, csokornyakkendővel. Mellette feltűrt ingujjban, tarkóra tolt sapkában, hosszú munkásnadrágban nagyapa. Egyik kezében talán csavarkulcs, a másikkal a kocsi sárhányójára támaszkodik. Igen, hát ez a Szemerényi tanár úr, most már a Steyr sportkocsi és csokornyakkendő nélkül, derecsdő hajjal és bajusszal, egyszerű körorvosként a család megbecsült, régi ismerőse. Látogatásai valame-lyest bearanyozzák a betegségek kellemetlenségeit. Alkalmat adnak arra, hogy a verandán vagy telente anyuék szobájában, az asztal mellett ülve, néhány szót váltsanak a hajdani szép időkről. Azokról a jobb napokról, amelyekbe a kapcsolatuk gyökerei visszanyúlnak. Amikor leginkább csak a piros Steyr volt beteg, az is csak könnyű kis bajokban szenvedett átmenetileg, hála Kerek nagyapa gondos és hozzáértő kezének.

- Nem kell orvost hívni. Nincs semmi bajom - duz-
zogta arcát anyutól elfordítva Erzsi.

- Ha nem volna bajod, mért lennél lázas, mitől fájna
a fejed? - kérdezte az ingerülten.

- Nem is a fejem fáj! - vágta ki Erzsi, és újra sírni
kezdett.

- Hát akkor mért tartasz bolonddá? Hát mit kép-
zelsz, kislányom, meddig terjed az én türelmem? Itt
ülök kabátban, kendőben, aggódom miattad, és még
arra sem méltatsz, hogy megmondjad, mi bajod van.
Talán a... jött meg? - halkította le a hangját, hogy öcsi

ne hallja. Persze, Jóska hall mindent, el is húzza a száját, feláll és kimegy. Utálja, ha ilyen női dolgokról van szó. „Mért is nem tudjuk külön szobába tenni ezt a nagylányt?” – fut át anyu fején keserűen. És újra Erzsit noszogatja a válaszáért: – Mondd hát meg végre, hogy mi baj van! Hát legalább velem légy őszinte! Mid fáj? A hasad?

– Nem – rándít a fején Erzsi. – Semmi.

– Kinek használsz ezzel a makacssággal? Hiszen lázad van! Valamit biztos érzel, mi nincs rendben? – Ismételten megcsókolta Erzsi homlokát, ezzel az ősi módszerrel próbálta érzékelni a hőmérsékletét. – Biztos, hogy lázad van. Kezed-lábad nem fáj? Nem nehéz a fejed? A torkod nem kapar?

– A kezem nem fáj, de a lábam nagyon zsibbadt. Talán rá sem tudnék állni – mondta Erzsi, hogy oldja a helyzetet. És ez igaz is volt. Olyan fáradtnak érezte magát, mintha napokon át gyalogolt volna megállás nélkül.

– Akkor biztos influenza – döntött anyu. – Hívom a Szemerényi tanár urat –, és ellentmondást nem tűrve ment ki az előszobába, a telefonhoz. Behallatszott, ahogy csattogtatta a készülék kis billentyűjét, szeretett volna vonalat kapni. De hát a telefon öreg volt és rossz, és ebben a mai világban amúgy sem szuperált úgy, mint régen. Ritkán adott vonalat, több volt vele a bosszúság, mint amennyi belőle a haszon.

– Legfőljebb átszaladok hozzájuk – mondta anyu –, úgysem tudtam még bevásárolni. Hazafelé jövet nem volt a kisboltban sem kenyér, sem tej. Legjobb lesz, ha elmegyek a piacra, és útközben felszaladok Szemerényiékhez.

- Ha most elmész - csattant föl nagymama hangja -, akkor megint nem jutunk el a templomba! Hamvazószerda van. Szerettem volna legalább hamvazószerdán...

- De anyukám, tessenek csak nyugodtan elmenni - szabadkozott anyu. - Hiszen én mindjárt fordulok, jövök.

- Iiigen? És akkor ki ad a családnak vacsorát? Félfat van, mire hazaérsz, jó esetben fél hét lesz, az urad főtt ételt akar vacsorára. Inkább nem megyek. Én megtanultam alárendelni magam a család életének. Én nem vagyok művelt, modern asszony, csak egyszerű, régivágású családanya.

- Nekem mondja ezt, anyuka, aki hónapokig nem jutok el a... a fodráshoz, aki...

- Fodráshoz! Nagy dolog! Hát minek az a fodrász? Ja persze, akinek ezek a mai frizurák kellenek, az aztán járhat fodráshoz. De hát arra való volt mindig is a szép, egyszerű viselet, amit mindenki maga tartott rendben, hogy ne kelljen pénzt és időt fordítani az ilyenekre.

- Miért? Jól emlékszem, hogy régen anyusnak is volt frizurája! Vízhullám csíptetőkkal, még meg is vannak valahol. Hát mért vagyok rossz, ha szeretnék én is, mint a többi asszony... - anyu a sírás szélén volt, Erzsike szinte már várta, hogy idegességében csapkodni kezdjen, ami a keze ügyébe esik.

- Volt, hát persze, hogy volt. Fiatalasszony koromban. De én megengedhettem magamnak, mert volt miből. Nekem nem kellett munkába rohannom, én nem hagytam az anyámról a gyerekeimet, mert szegény apádnak volt annyi jövedelme, hogy mindannyi-

unk megélhetését biztosítsa. Sőt, még a nagynénédet is mi tartottuk, apád szerencsétlen húgát, az Irénkét, aki avval a némettel aztán... Meg Rozka is a nagyapád kenyerét ette, és mégis megéltünk. Hol vagytok ti ma ettől!

- Igen, kenyeret ettem, az biztos, de meg is dolgoztam érte! Nem fizetett rá senki, hogy én ennél a háznál voltam - kapcsolódott bele a csatazajba Rozka.

- Mondd csak, hogy még kerestünk is rajtad, mi? Talán te adtál nekem kelengyét, vagy te álltad az én eljegyzésem költségeit? Én úgy emlékszem, hogy éppen fordítva volt. Más kérdés, hogy aztán mégsem sikerült. Arról már nem én tehetek. Otthagytott, hát otthagytott, nekem a legnagyobb baj, hogy ilyen savanyú vénlány lett belőled.

- Anyuka senkit se kímél! - vágott közbe Juliska asszony. - Tessék legalább a nénjét kihagyni a dologból. Tessék elmenni arra a misére nyugodtan, nem dül össze a világ, ha egyszer hétkor kap vacsorát a Feri. Ő nem olyan kényes, megérti, hogy a lánya beteg. Tessenek csak elmenni arra a misére, hogy legyen végre az embernek egy nyugodt estéje... - Anyu hirtelen elharapta a szót, és bemenekült a fürdőszobába, magára csapta az ajtót, majd hallatszott, ahogy mérgesen ráfordítja a kulcsot is.

Jól tette, hogy visszavonult, mert most következett csak a vastagja. Nagymama rázendített „a saját házamból akar kidobni” kezdetű nótára, aminek minden második strófája úgy hangzott, hogy „így vegye az ember a házába akár az édeslányát is, az a köszönet érte, hogy alig várja, hogy takarodjon az útjából”.

Erzsi felkelt az ágyból, óvatosan az ajtóhoz osont és behajtott. Becsukni nem merte, mert a zár kattánása kihallatszott volna a konyhába is, és félt, hogy nagyanyja felfigyelne rá. De hiába tette be az ajtót, hiába húzta a fülére a paplant, mindaddig nem lett csend, míg nagymama – „Na, gyerünk, Rozka!” – vezényszava után nem csapódott veszélyesen nagyot a verandaajtó. Mégis elmentek az Istent dicsérni! Az ablakon át hallani lehetett, ahogy nagymama még odakint is mondja a magáét.

Anyu kijött a fürdőszobából, magára kapta a kabátját, aztán benézett Erzsikehez.

– Nem kérsz valamit? Mit ennél vacsorára? Jó volna egy kis sonka, de kizárt dolog, hogy ilyenkor még legyen. Talán valami parizerféle... megennéd?

– Jó lesz a lágytojás is – mosolygott rá Erzsi, tudva, hogy tojás, hála pár öreg tyúkjuknak, mindig van idehaza.

– Látod, milyen égzengést csinál szegény nagyanyád? Úgy föl van azokkal a régi időkkal, mintha most nem mi tartanánk el őt is, Rozkát is. Szeretném látni, hogy élne meg a nénjével abból a pár száz forint nyugdíjból, amit apám után kap. Nem érdemes fölládozni magát az embernek senkiért. De megyek, mert rám melegszik a kabát. Ki ne kelj az ágyból, amíg nem vagyok itthon. Jóska hová lett?

– Kiment. Biztos a műhelyben van.

– Beküldöm, hogy ne neked kelljen ajtót nyitni, ha apád csönget.

Anyu is elviharzott. Erzsi leoltotta a kislámpát, és boldogan nézett ki a hirtelen támadt csöndben az utcai lámpák függönyön átszűrődő fényébe. Milyen

nagy béke lett hirtelen! Milyen védettnek érezte magát a meleg ágyban, az érdes, régimódián keményített dunyhahuzathoz simítva tüzes arcát! Hirtelen, mintha elmúlt volna minden baj, már nem nyomasztotta semmi, megfeledkezett az iskoláról, Irma néni-ről, mindenről, csak a vihar utáni csend édességét szívta magába, és jó érzéssel járatta szemét a függöny horgolt virágain.

7.

Borús, havasesős nap volt. Úgy tűnt, hogy a tél még visszafordult egy percre, hogy mindenkinek az emlékezetébe vesse, milyen kellemetlen is tud lenni. Erzsi egész nap az ágyban feküdt. Szemerényi tanár úr utasításának megfelelően meleg teát ivott, sárga, rossz ízű Germicid tablettákat nyelt. A láza lement, de a gyomra elromlott a lázcsillapítótól. Így hát nem terhelte a lelkiismeretét túlságosan, hogy beteget kellett alakítania.

Olvasott, aludt, igyekezett nem gondolni a tegnapi napra. Mintha évek választották volna el attól az órától, amelyben Irma néni kíméletlen ordítózása neki szólt, s attól a pillanattól, amikor nyomasztó álmából feleszmélve rádöbbsent, hogy nem egészen alaptalanul vádolták meg, hiszen tulajdonképpen tudnia kellett volna mindenről. Ez a felismerés jelentette a legmélyebb szakadékot számára, amit nem tud átugrani, amit nem tud megkerülni, ami miatt nem is akar arra gondolni, hogy mi lesz ezután.

Olvasta Jósika Miklós Žižkájának felvidéki, titkos alagútjait, igyekezett minél jobban beletemetkezni a fordulatos, kalandos mesébe, hogy ne kelljen villásnyí ideig sem saját helyzetén töprengenie.

Délben Rozka az ágyához hozta az ebédet: kőménymagleves, sós vízben főtt krumpli, pirítós kenyér. Nem volt étvágya, majszolt csak, és hallgatta közben

nénje egyhangú panaszait. Nem múlt el nyomtalanul a tegnapi esti veszekedés, mindenki sértődötten járkelt a házban. Nagymama állandóan morgott, egyfolytában mondta a magáét, mintha most is itt lenne anyu. Hol vele vitatkozott, hol meg az Istent kérdezte elkeseredetten, hogy miért nem veszi már magához. „Itt hagytál engem, Jóska, egyedül, megfutamodtál a gondok elől. De Jóistenkém, te, aki látod a lelkemet, te tudod, mennyire szeretnék már megszabadulni ebből a siralomvölgyből, mért nem veszel magadhoz? Hát annyival bűnösebb voltam szegény Jóskámnál? Hát annyival többet kell vezekelnem? Nincs igazság még a túlvilágon sem?” – Rossz volt hallgatni is.

A kemény, parancsoláshoz szokott asszony ült a szobájában a karosszékekben, orrán lecsúszott szemüveg, kezében az imakönyv, és fennhangon panaszkodott. Aztán letette az imakönyvet, valami javítani való, halványrózsaszín régi fehérneműt vett elő, stoppolt, csillogó gyűszűjével kopogott a stoppolófán, egyengette a behúzatott szálakat, és közben egyre mondta a magáét. Rozka meg sem mert szólalni, még a sütés-főzéshez vagy takarításhoz tartozó dolgokat sem merte megkérdezni, ahogy szokta, mert akkor ráterelődne a nagymama figyelmére.

– Tudod, azt mondom neked, te lány – suttogta Erzsinek –, az én példám is bizonyítja, hogy a kivert kutyának is jobb, mint annak, aki idegen házban él. Mert hiába, hogy édesnővérem, hogy egy életet ledolgoztam mellette, vele voltam jóban-rosszban, az első mégis, amit megkapok tőle, hogy a nyakán élek, hogy ő meg a megboldogult nagyapád tartott el egész életemben. Hát hogy merészel nekem ilyeneket mon-

dani? Hát, ha nem nála, hanem mondjuk egy gyárban vagy egy üzletben dolgoztam volna annyit, akkor most önálló nyugdíjam lenne, akkor megvolna a becsületem. És mi lesz velem, ha ne adj' Isten, ő hal meg előbb, nem én? Hát én még azt a pár száz forintot sem kapom majd, amit őneki fizetnek a nagyapád után. Látod, az ember végül arra kell kérje a Jóistent, hogy vegye magához minél előbb. Pedig lett volna módom mást választani. De akkor nagyanyád mindig visszatartott: ne menj idegenek kapcájának, ne állj be mások cselédjének! Persze, hogy ne! Inkább az övének! – Rozka felemelte a köténye sarkát, törülgette a szemét.

– Ne gondold ilyeneket, nénye! – kérlelte Erzsi. – Hogy kerülnél te az utcára, amíg mi élünk? Hiszen hozzánk tartozol, nem vagy te idegen ebben a házban. Ez a ház éppúgy a tied is, mint a miénk.

– Mondod te, barátocskám. De csak kérdezd meg a nagyanyádat! Tőle majd meghallhatod, hogy nekem ebben a házban semmi részem nincs, engem itt eltartottak, nekem itt mindig kenyérpusztító volt a nevem. – Egyre jobban folytak a könnyek barna foltos, sápadt arcán. Vagy tíz évvel fiatalabb volt a nővérénél, de inkább idősebbnek tűnt nála. Nagymama erős, nagy csontú, telt öregasszony volt. Rozka pedig kicsiny, sovány, hajlott. Fehér kontya megbújt a parasztos fejkendők alatt. Köhögni kezdett a sírástól, köténye alól, a sötét flanelruha zsebéből nagy zsebkendőt húzott elő, kifújta az orrát. Erre a hangra felfigyelt a szobában a nagymama is, kikiabált Rozkának.

– Na, látod? Látod? Mit mondtam neked? Máris észrevette, hogy egy percet beszélgettem veled, és

rángat vissza a munkához. Nekem, amíg élek, ebben a házban egy percnyi nyugtom se lesz, és akkor még ő mondja, hogy én semmittevő vagyok.

- Csak most látod ilyen sötéten a dolgokat, néneje. Hiszen máskor olyan jól megvagytok egymással - simult a felálló Rozka eres, öreg karjához Erzsi.

- Persze, hogy megvagyunk, mert én hallgatok. Mert mindent lenyelek. Mit tudsz te arról, hogy mit kell nekem túrnöm tőle egész nap? Ti elmentek munkába, iskolába, nem halljátok. Mondtam anyádnak is: csak a Jóisten a megmondhatója, hogy én mennyi könnyet nyelek.

Bekanalazta gyorsan a levest, de a krumplit már meghagyta. Letette a székre a tálcát, és visszasüllyedt a könyvébe. Várbeli, széljárta éjszakákon megszőktetett szép kisasszonyok, földalatti, ijesztő katakombákban bolyongó híres hősök töltötték be képzeletét, és jótékonyan elűzték agyából a közeli, szorongató kétségeket, a mindennapok megszokott gondjait. Rozka és Irma néni, Lelkes Zsuzsi, és nagymama varázsuítésre suhantak ki az ablakon, és léptek be helyettük a deli Hunyadi Mátyások, az elszánt csehek, a selyemruhában lovagló, szomorú várkisasszonyok. Kék dombok, zöld völgyek, százados törzsű öreg fák, titkos régi szövetségek letéteményesei, fekete szájú, veszedelmekből menekítő, földalatti barlangok, véres lándzsák és ló vonszolta, csatabeli halottak, üres tarisznyával vándorló szőke diákok, nádasban bujdosó, darócinges gyerekek, híres győzelmek diadalmát ülő nemes urak rajzottak körülötte, és gyógyították szorongatott lelkét.

8.

- Milyen botrány történt nálatok az osztályban? - ült le este ágya szélére anyu.

Erzsi, mintha hideg zuhany érte volna, összerázkódott. Elvörösödött, a szemöldökét ráncolta.

- Botrány? Nem tudok semmiről. Nem voltam ma iskolában.

- Ne bolondozz! Tudom jól, hogy nem voltál. De állítólag már hétfő óta egymást érik a kihallgatások. Kiradírozták az osztályzatokat az osztálykönyvből, vagy mi? Mért csinálsz úgy, mintha nem hallottál volna semmiről?

- Ja... - húzta el a száját Erzsi. - Régi ügy. Állítólag eltűnt néhány egyes a Lelkes Zsuzsiék oldaláról. Nem olyan nagy dolog... - A hangja azonban remegett, és a tekintete kerülte anyu tekintetét. - Honnan tudod?

Legszívesebben azt kérdezte volna: „Talán bent voltál az iskolában?” De nem merte. Ugyanakkor legbelül a bizonyosság erejével érezte, hogy elveszett. Szeretett volna zokogva bevallani mindent anyunak. De nem lehetett, mert asztalánál ült és tanult Jóska, és beszélgetésükre az állandó, bosszantó füttyörészést abbahagyva fülelt.

Amit egész nap lenyomni igyekezett, fullasztó gombócként jött föl most Erzsi torkán. Összeszorította a légcsövét, könnyeket préselt a szemébe az erőlködés, hogy visszagyűrje.

- Nem tetszel nekem, te lány - mondta anyu, hosszan Erzsi arcán felejtve a szemét. Aztán végigsimította a homlokát, és odahajtotta az ajkát, hogy megnézze, nincs-e láza megint.

- Nincs lázad - állapította meg fellélegezve. - Szóval a péknél találkoztam Sütő Éva édesanyjával. Ő kérdezősködött tőlem, de hát én semmit se tudtam.

Sütő Éva Erzsi osztálytársa volt. Jó tanuló, és apu főmérnökének a lánya. Ismerte hát egymást a két család.

- Nagyon kellemetlen volt, hogy csak bután néztem, nem tudtam, miről is van szó. Igazán megérde melném tőled, hogy elmondd, ha valami fontos törté-
nik nálatok.

- Én se tudok semmit - dacosan elfordult -, mert senki nem tudja, hogy ki csinálta. Egyszer csak előállt vele Mária néni, hogy hiányzik hét egyes, aztán már nyolc hiányzott, és ment a balhé. Ahelyett, hogy visszaírták volna az egyeseket az osztálykönyvbe, most azt nyomozzák, ki tüntette el őket.

Anyu fejét csóválva ment ki az ajtón. Feltűnt neki, hogy Erzsi előbb zavarodottan, utóbb dacosan és kelletlenül beszélt az egészről.

- Vacsora! - kiáltott be a szobájukba Rozka, mikor apu lépései végigkopogtak az udvaron. Hallatszott, ahogy beleteszi a veranda fonott karszékeinek egyikébe a táskáját, aztán sóhajtva leül - kifűzi a bakan-
csát -, és belecsosszantja a lábát a papucsába. Szép, sötétbarna bőrpapucs volt, vastag, dobozszerű talppal, hogy az ajtók alatti hideg ne érhesse a lábát, ahogy annak idején a Herceg úr mondta. Jól emlékezett rá Erzsi, milyen nagy nap volt, néhány éve,

karácsony előtt, amikor egy este betoppant Herceg Zoltán cipész. Újságpapírból göngyölítette ki a gyönyörű papucsot, és apu elé tartotta.

- Na, hogy tetszik, Czeglédi úr? - Az a büszkeség ült az arcán, amit csak a jó lelkiismerettel végzett, sikeres munka adhat az embernek.

Őszinte elismeréssel adták egymásnak körbe a papucsot. Nagymama megkopogtatta dobozszerű talpát, ami nem is kerülte el Herceg úr figyelmét. Visszavette az egyiket, és maga is megkopogtatta a fényes, vékony bőrt.

- Parafa - mondta. - Azért ilyen könnyű. Tessék csak megfogni: semmi súlya nincsen. Kérem, ha még megtartanák a budapesti ipari vásárt, mint régen, én, kérem, evvel a papucssal beneveznék. És biztos, hogy nem vallanék vele szégyent. De hát... - legyintett.

Hol voltak már azok az idők, amikor Herceg úr, a magára adó cipész kisiparos, benevezhetett az ipari vásárra? Hiszen ez a papucs is épp úgy került a Czeglédi család figyelmé középpontjába, hogy Herceg Zoltán „beadta az ipart”, és belépett a cipésszövetkezetbe. Azt a néhány darabot pedig, amije még készletben maradt, vagy amit a meglévő bőreiből - már illegálisan - készített, jó ismerőseinek ajánlgatta szerény áron. Olyanoknak, akiknél legalább arra számíthatott, hogy nem jelentik fel fekete iparűzésért. Mert, hát börtönbe jutni még annyi kedve sem volt Herceg úrnak, mint a cipésszövetkezetbe bevinni a prima, nehéz pénzért vett talpvarró vagy felsőrésztűző gépeit.

- Nem akarlak rábeszélni, Francikám - mondta tartózkodóan. - Elsősorban azért gondoltam rád, mert a te méreted. Vedd csak fel!

Apu belebújt a papucsba, és az úgy állt a lábán, mintha mérték után, éppen a számára készült volna.

– Na, milyen? – mosolygott Herceg út keskeny, fehér bajusza alatt. – Eltaláltam?

Hát tudod... – hümmögött apu fejét csóválva – ilyen jó állású cipőket csak te tudsz készíteni. Nem akartam megvenni, mert így karácsony előtt kell a pénz, de hát olyan, mintha egyenest a lábamra szabta volna. Még a fagyott bütykömre is úgy simul, mint a seelyem. Nahát... – és szürke szemét anyura villantotta.

– És mennyit kér érte, Herceg úr? – szólalt meg végre anyu is. – Mert mi is rosszul állunk, tudhatja. Már a Feri sem engedheti meg magának, hogy csináltatott cipőben járjon, mint régen.

– Tudom én, nacsosasszony – mondta könnyedén megorrolva Herceg. – Tudom én. Egy hurokba dugtuk mi a nyakunkat. De hát nem is cipő ez, hanem csak papucs. És az ára is olyan, hogy én se adjam potyán, meg azért maguk is jól járjanak vele.

Ezen a ponton aztán a gyerekek és az asszonyok kivonultak a konyhába vacsorázni, és apu megegyezett a cipésmesterrel. Hogy megegyeztek, az hamar kiderült abból, milyen vidáman szólt be a konyhába apu, hogy töltsenek egy pohárka bort a Zoltánnak és neki.

Anyu előkapta a tálcát, három poharat, kis üveg bort tett rá, és eltűnt a szobában. Mikor kisvártatva csapódott az ajtó, majd döngve a kertkapu is a vendég után, apu, lábán az új papucssal, anyu kezében a tálcával, élénk beszélgetés közben jött be a konyhába.

– Amilyen ravasz ez a Herceg, biztosra ment. Hiszen le van véve neki a mértéked. Eleve a te kaptafádra készítette.

- Hát, ha arra, jól tette. Eleget kínlódom az üzemi bakancsokban. Mire letelik a nyolc óra, úgy fáj a lábam, hogy sántítva megyek be az öltözőbe. Nem tudom, mi lesz, ha leszakadnak a lábamról a Zoli cipői. Bottal járok majd. A gyári cipőkbe nincs belekalkulálva a kárpáti fagyokban szerzett bütyök. Meg arra sem gondoltak, hogy nincs mindenkinek lúdtalpa. Tíz közül nyolcan nem tudjuk befűzni a bakancsot, amit adnak, olyan alacsonyra szabják újabban a rüszttöt. Lehet, hogy az irodákban nem lenne vele gond, de ott meg nem ez a divat.

Erzsi kikászálódott az ágyból - most, hogy anyu megállapította, hogy lement a láza, nem hozták már neki ágyba az ennivalót. Pongyolát vett, zoknit húzott, és kiment vacsorázni a konyhába.

A vacsora volt otthon a fő étkezés: levessel, főzeléssel és hússal is, ha volt. Mire Erzsi belépett, ott ült már az egész család a fakóra mosott viaszosvászon abrosznál, és a paradicsomlevest kanalazták. Ám alig törte bele kenyerét a tányérjába - úgy szerette legjobban a levest, ha kenyérrel teleaprította -, amikor Jóska alamuszi pillantást vetett rá, aztán ártatlan arc-cal odafordult anyuhoz.

- Az Irma tornaórán ordítózott velem, hogy mért nem jött ma iskolába az Erzsi. Mit szimulál, evvel is csak a bűnösségét bizonyítja.

- Mi? Kicsoda? Beszélj kicsit értelmesebben! - sziszszent fel anyu.

Apu még nyugodtan evett, nagymama és Rozka sem tulajdonított nagyobb jelentőséget a mondottnak. Erzsinek azonban az arcába futott a vér, megállt a kezében a kanál. Izzó szemmel nézett az

öccsére. Egész délután nem tudott szólni, most meg...

- Én többet nem tudok. Azt mondtam csak, amit az Irma nekem mondott, jobban mondva üvöltött.

- Mikor? Hol? Ne légy ilyen! Mondd már el értelmesen, hogy mi történt.

- Semmi. Csak tornaórán, amikor sorban álltunk, odajött hozzám az Irma, jó sokáig nézett a pofámba, már azt se tudtam, mit csináljak idegességemben, aztán elbődült: „Hol van a maga szépreményű nővérekéje?” Mikor mondtam, hogy beteg, otthon fekszik, akkor elment, aztán a sor végéről üvöltötte vissza: „Mondja meg neki, hogy evvel a szimulálással nem ússza meg a dolgot, csak gyanúsabbá teszi magát. Az a legegyszerűbb: belerondítani a dolgok közepébe, aztán elbújni a felelősségre vonás elől. Megértette? Mondja meg, hogy én üzenem neki.”

Jóska ordítózva utánozta Irma nénit. Most már mindenkinek megállt a kezében a kanál. Apu elképedve nézett Erzsire. A lány könnyeivel küszködött, szemrehányónak és elítélőnek látta apja tekintetét. Nem bírta tovább, sírva fakadt, felugrott az asztaltól és kirohant.

Belevetette magát a széthajtott ágyba, és hangtalanul rázta a zokogás. Az ajtó csapódásából hallotta ugyan, hogy valaki kijött utána, de nem volt ereje, hogy felnézzen. Kisvártatva anyu kezét érezte a tarkóján, és halotta parancsoló hangját:

- Hagy abba a sírást, kislányom. És légy szíves, magyarázd meg nekünk, hogy mit jelent mindez!

- Én nem tehetek semmiről. Én nem csináltam semmit - bömbölte bele a párnába Erzszi, anélkül, hogy az

arcát felemelte volna. – Az Irma rám akar kenni mindent, pedig nem én voltam. De ezt úgysem hiszi el nekem senki.

– Miért ne hinnék el? Tudod jól, hogy mindig csak azt az egyet kértem tőletek, hogy legyetek őszinték hozzánk. És erre makacsul hallgatsz, hagyod, hogy betegnek higgyünk, orvost hívjunk hozzád, és eltitkolod előlünk, hogy tulajdonképpen mi is a bajod? Nem tudom, mivel vádol Irma néni, és azt sem, hogy igaza van-e. Azt azonban tudom, hogy nekem igazam van, amikor nagyon rossz néven veszem tőled a hallgatást, a szüleid félrevezetését. Ha semmi mást nem csináltál, azt semmiképpen nem tagadhatod, hogy minket igenis becsaptál! Gondolkozz ezen egy kicsit. Aztán majd beszélünk, és elmondhatod, amit fel tudsz hozni a mentségedre. Nagyon, nagyon rosszulesett nekem, hogy másoktól, és így, utólag kell megtudnom, mi is történt veled. Ezt igazán nem vártam volna. Ez, fiam, felér egy arculcsapással.

Kiment, és becsapta az ajtót. Erzsi a súlyos szavakra még jobban kétségbeesett, forró arcát egész a lepedőig fúrta, és úgy zokogott. Nem akarta, hogy meghallják, mégsem tudott erőt venni magán, rázta a sírás, és az agyát, mint a nedves vatta, beborította a kétségbeesés.

9.

Apu a heverő karfájára támaszkodott, anyu a térdére könyökölve ült a díványon. Velük szemben az asztal melletti széken Erzsi. Tanácstalanul hallgattak, csak a kislány szipogása törte meg a csendet.

- Egyszerűen nem fér a fejembe, amit mondasz - szólalt meg végre anyu. - Ne haragudj, de ezt nem gondoltam volna rólad. Részt veszel egy ilyen komoly vétségben, és nem fogod fel, hogy mekkora baj lehet belőle. Mért nem mondtad annak a Zsuzsinak, hogy ne csinálja? Hát tudnod kellett volna, hogy az ilyesmi becsületbe vág.

- De hát én nem is hittem el, hogy kivakarta!

- Ne kezd elölről, kislányom, mert az én türelmemnek is van határa. Láttad vagy nem láttad?

- Láttam, illetve nem láttam...

Anyu ingerülten pattant fel.

- Nekem ebből elegendem van. Még most sem tudsz egyenesen beszélni. Miben bízol? Kitől várhatsz segítséget, ha még nekünk sem mondasz igazat?

- Várjunk csak... - szólt közbe türelemre intve apu.
- Egyenes választ kérek. Láttad vagy nem láttad?

- Szóval... - a sírástól nehezen jött a szó a szájára.

- Nyugodj meg, és beszélj értelmesen.

- Hiába ennek a szép szó... Nagyot csalódtam benned, Erzsi... - anyu hangjában is mintha sírás csuklott volna.

- Ne ítéljünk elhamarkodottan. Na, próbálj meg okosan felelni!

Erzsi erőt vett magán, és nagy nehezen, szagga-tottan újra elmesélte annak a szünetnek a döntő pillanatait.

- Láttam, hogy a kezében van a penge, azt is tudtam, hogy az én oldalamon van nyitva az osztálykönyv. De úgy bohóckodott, hogy nem lehetett komolyan venni. Nem mentem fel a dobogóra, hogy megnézzem, mit csinál, mert... szóval én csak kivettem az uzsonnámat a táskámból és kiszaladtam.

- Ne akard nekem ezt bemesélni! Ott vagyok az osztályban, amikor egy féleszű pengével a kezében közli, hogy kivakarja az egyesemet, és nem megyek oda megnézni, hogy mit csinál? Nem akadályozom meg, hogy elkövesse ezt az örültséget? Ezt kellene elhinne? Nem csoda, hogy félsz bemenni az iskolába. Jól tudod, hogy bűnös vagy, nemcsak egyszeresen, mert részt vettél az osztályzatok eltüntetésében, hanem kétszeresen is, mert nem szóltál róla, mert te is eltagadtad. Nehéz ezt éppen nekem ki-mondanom: de igenis az Irma néninek van igaza. Egy jó tanulót nagyobb felelősség terhel ilyen esetben, mint a gyengéket, akiknek nyilván nincs is annyi belátásuk...

- Hagyjuk ezt. Az Irmának nincs igaza, még ha mindez meg is történt. Mert ő Erzsit felbujtónak, értelmi szerzőnek tartja, aki ráadásul igyekezett másokat befeketíteni. Akármennyire is haragszol a lányodra, ezt nem tételezheted fel róla.

- Jól van, csak védje. A maga engedékenysége az oka...

- Oka, vagy nem oka, legalább ne kezdjünk most külön vitát. Térjünk vissza a tárgyra. Szóval nem győződtél meg róla akkor, de később, mikor az egész dolog kipattant, mégiscsak meg kellett bizonyosodnod, hogy megtörtént, amit, higgyük el, hogy magad sem feltételeztél akkor. Mért nem szóltál legalább?

- De apu, hidd el, hogy nekem... nekem eszembe sem jutott... - a sírástól nem tudta befejezni a mondatot.

- Döbbenetes! Miket akarsz az embernek bebeszélni! - Anyu kirohant a szobából.

- Látod, már az anyádnak az idegei is felmondják a szolgálatot! Kérlek, ne élj vissza a türelmünkkel. Tehát azt mondod, nem jutott az eszedbe. De amikor az Irma közölte veled, hogy te vagy a főkolompos, akkor csak fölrémlett valami? Nem?

- Nem. Neheeheehem - zokogta Erzsi. Apu oda húzta maga mellé a heverőre, és megsimogatta a fejét. - Hidd el, legalább te hidd el...

- Nyugodj meg, jól van. Hát végül is mindegy, ha csak jóval később is, de rájöttél, hogy te is bűnrészes vagy. Mért nem szóltál nekünk legalább akkor? Ilyen esetben a legrosszabb, amit tehet az ember, ha nem mer szembenézni a valósággal. Ha erőt vesz magadon, és megbeszéled velünk, akkor anyád esetleg bemegy, és tisztáz mindent. Rég megoldódott volna az egész, ma már könnyű lélekkel gondolnál rá. Hiszen ha igaz, te nem tettél semmit! Mindennek azok a díszpintyek az okai. Látod, ennyi lett volna az egész.

- De értsd meg... Apu, értsd meg, hogy én nem mondhatok semmit, mert én... én nem akarom be-

mártani Zsuzsiékat sem... – ismét csillapíthatatlan sírásba csuklott a hangja.

Apja most fogta föl, hogy valóban sokkal bonyolultabb a dolog, mint gondolta. Persze, Erzsi nem akarja beárulni a barátnőit. Hát ezért hallgatott! Ezért találta ki, hogy nem is látott semmit. Ezért bújt el! El kellett ismernie, hogy felnőtt számára is nehéz helyzetbe került a lánya. Legalábbis akkor, ha becsületesen gondolkodik. Mert ha tagad, akkor hazudik, és ráadásul nem is szabadul meg az oktalan vádaktól. Ha pedig mindent elmond, akkor be kell mártania az osztálytársait, ráadásul úgy, hogy nem is biztos abban, amivel gyanúsítja őket. Mert, ha igaz, csak annyit tud, hogy az ő jegyét el akarták tüntetni.

– Ebbe, barátom, alaposan belekeveredtél. Azt hiszem, legjobb lesz, ha most elmégy aludni. – mondta hosszú gondolkodás után apu. – Majd megbeszéljük anyáddal, hogy mit csináljunk.

Erzsi hagyta, hogy fölhúzza a heverőről, és kituszkolja maga előtt az ajtón.

– Eredj, mosd meg az arcodat, moss fogat, és feküdj le. Mindegy. Ha egyszer megtörtént, hát megtörtént. Majd kitalálunk valamit. Holnap még maradj itthon. Ki kell pihenni az izgalmakat. Senkinek sem használna, ha ilyen állapotban elmennél az iskolába.

Benyitott a konyhába, ahol anyu könnyek közt, ki-vörösödve magyarázott Rozkának és nagymamának.

– Gyere, légy szíves – intett be a fejével, és miközben betette anyu után a konyhaajtót, még hallhatta nagymama csípős megjegyzését, arról, hogy mindez egyenes következménye annak, ahogy manapság a gyerekeket nevelik.

Erzsi égő halántékkal bújt be a hűvös dunyhába, és szinte ugyanabban a pillanatban elaludt. Mintha menekülni akarna a szorongató valóságtól, úgy zuhant az álomba. Anyuék szobájában azonban késő éjszakaig égett a villany. Apu azon a nézeten volt, hogy legjobb lesz itthon tartani a kislányt, amíg el nem ülnek odabent a viharok, dűlőre nem jutnak nélküle is a dolgok. Anyu viszont azon a véleményen volt, hogy nem szabad pártfogolni a hazudozásait.

- Ha nem volnának azok az előzmények, amik vannak, ha nem próbálná hihetetlen mesékkel félrevezetni az embert, méltányolnám a szempontjait, és fedezném a hallgatását. De így? Amikor nekünk se szólt, amikor mindezek után is még mindig félre akar vezetni...

- Nem akar félrevezetni - vetette ellene apu. - Értsd meg, hogy nem akarja beárulni a pajtásait, és nincs is elegendő bizonyítéka arra, hogy tanúskodjék ellenük. Nem látta, hogy...

- Nem látta!... Maga minden dajkamesének hitelt ad! Ott volt, látta. Látnia kellett, csak letagadja, mert fél kiállni az igazság mellett. Attól fél, hogy a barátnője megharagszik rá. Nincs benne elég karakánság, elég becsületérzés. Zavarodott és befolyásolható, és ez az, ami a legjobban fáj az egészben. És ha mi most megengedjük neki, hogy letagadjon mindent, hogy kibújjon a felelősség alól, akkor magunk is arra ösztönözzük, hogy térjen le az egyenes útról. És ennek beláthatatlan következményei lehetnek. A rossz barátok és barátnők már nem egy embert indítottak el a lejtőn. És ha más haszna nem lesz a dologból, csak annyi, hogy az a kis kurva, az a Lelkes Zsuzsi nem áll többé szóba vele, már akkor is megérte.

- Én nem tudom, ki az a Lelkes Zsuzsi... - mondta ingerülten apu.

- Tudja, annak a házmesternének a lánya...

- Tudom. De azért még nem ismerem azt a gyereket. Ügyes kis ördögfióka lehet, ahogy Erzsi mondja. - Türelmetlenül állt fel a díványról. - De ez mind egy is. Szerintem a továbbtanulása szempontjából is a legjobb, ha kimarad az egészből. Itthon elbetegeskedik még néhány napig, aztán jön a tavaszi szünet. Utána már senki sem fog emlékezni a dologra. Legfőljbbe holnap bemehetnél, és megmondhatnád az osztályfőnökének, hogy meghűlt és lázas.

- És mit mondok, hogyha megkérdezi, mit tudok erről az egészből? Hazudjak én is, ahogy a lányának tanácsolja?

- Eh! - apu fel-alá járkált a szűk szobában. - Ez nem hazugság. Azt mondok, hogy nem tud a gyerek semmiről és kész. Elvégre ez igaz, nem?

- Nahát, ezt nem hittem volna! - pattant föl most anyu is. - Csak nem képzeli, hogy ilyesmire kapható vagyok? És igenis, a továbbtanulása szempontjából is úgy helyes, ha tisztázza a szerepét ebben a csúnya ügyben. Ha föl sem merülhet vele kapcsolatban az a gyanú, hogy ilyesmit tett. Maga nem ismeri a Kokk Irmát. Az képes még jobban fölfújni a dolgot. Lehet, hogy már az egész az Erzsi nyakába varrta. Mire bemegy az iskolába, kiderülhet, hogy már ki is csapták. Nem. Egyetlen megoldás van, ha elmondja, amit tud. Tisztázza magát és kész.

- De nem akarja - legyintett apu. - Akkor már jobb lenne, ha te mennél be holnap az iskolába, te mondanád el, amit a kislány mesélt. Annyira kétségbe van

esve, nem képes uralkodni magán, folyton sír, még a végén komolyan megbetegszik.

Végül is megegyeztek abban, hogy anyu másnap még egyszer beszél Erzsivel, aztán felkeresi az osztályfőnöknőjét, és mindent elmond neki.

Reggel betelefonált az irodába, hogy rosszul van, nem tud bejönni, írjanak ki neki egy nap szabadságot, aztán ott folytatták a beszélgetést Erzsivel, ahol este elhagyták.

Erzsi hallani sem akart arról, hogy anyu menjen be. Ez már gyávaságnak tűnt előtte is. Meg attól is félt, hogy anyu másként mondja el a dolgokat, mint ahogy voltak. Hiszen hiába próbálja meggyőzni, neki sem hisz. Ha már el kell mondani, amit tud, akkor legalább egy szóval sem akart többet mondani, mint ami történt. Ezt pedig aligha bízhatja anyura. Lassan belátta, hogy neki kell szembenéznie a helyzettel. Megígérte, hogy másnap bemegy, és maga mond el mindent. Csak anyu ne szóljon senkinek semmit. Így hát dülőre jutottak.

Anyu nekiállt mosni, hogyha már itthon maradt, ne töltse potyára a napját, Erzsi pedig összekészítette a másnapi könyveit, aztán visszafeküdt az ágyba. Egyre azt fogalmazgatta, mit mond majd holnap. Feláll, és mindenki előtt kijelenti: nem ő volt, és azt is megmondja, hogy Zsuzsiékat se látta pengézni, csupán hallotta, hogy arról viccelnek, hogy kijavítják az ő egyesét. Sikerült meggyőznie magát arról, hogy nem árt barátnőjének, hisz biztosan ő is elismeri, hogy mondott ilyeneket. De hát mondhatott volna mást is, ebből még semmi sem következik.

10.

Elkészve, rosszkedvűen indultak el reggel. Felkelés után jól összevesztek, mert Jóska megint benyitott a fürdőbe, mikor Erzsi mosdott. Még szerencse, hogy rajta volt a pizzamakabátja.

Pedig apu mindig haragudott, ha reggel nem mosdottak le derékig, ha nem is hideg, de legalább langyos vízben. De hogy lehet ilyen körülmények közt derékig mosakodni? Se a fürdőt, se a vécét nem lehetett kulcsra zárni. Hiába kérte, hogy szereljenek fel legalább riglit, senki sem tartotta szükségesnek, hiszen úgylis kihallatszott, ha valaki volt a helyiségben. Persze Jóska épp azért nyitogatott be, mert tudta, hogy Erzsi bent van. Ha nem akarta is meglesni, bosszantani mindenképp szívesen bosszantotta. Különösen most, hogy itthon ilyen nagy felhajtás van körülötte, mintha nem tudom én, micsoda érdemei lennének. Közben csak belekeveredett valami marhaságba.

Jóska elképzelhetetlennek tartotta, hogy vele ilyesmi előfordulhasson. Ennek az Erzsinek sose volt ki a négy kereke. Mi a fenének kell ennyit sírni, lelkizni ilyen ostobaságokon? Bolondokházát csinál az egész családból. Még apuval sem lehet tárgyalni két napja. Azt ígérte, hogy segít befejezni a villanydarut, amit legutóbb együtt készítettek. Á, a lányok minden bolhából elefántot fújnak. Nyálas ügyeik vannak. Aztán meg, amikor rányitotta az ajtót, kirohant utána, és

megtépte úgy, hogy odalett az egész frizurája, amit a tükör előtt fésült, a választékot gondosan meghúzva barna hajában. Néha nagyon adott magára Jóska, úgy lenyalta a haját vizes fésűvel, mintha a fejére lett volna ragasztva. Máskor viszont napokig nem jutott volna eszébe tükörbe nézni, és úgy festett, mintha valaki bogánccsal dobálta volna tele.

Szóval ezért meg azért, mindenesetre elkésve és rosszkedvűen ballagtak egymás mellett az iskolába. Erzsí úgy fel tudta húzni az orrát ilyenkor, hogy képes volt egy fél napot is hallgatni. Jóska meg egyébként sem volt beszédes természetű. Végül a kis közértnél lóhalálában elébük vágott Várnai Elek, Jóska osztálytársa. Bár a loholáshoz semmi kedve sem volt, de elhúzott ezúttal Várnaival, mert tudta, hogy Elek minden reggel utolsóként esik be az ajtón, egy perccel csengetés előtt vagy után. Mentséggként azt szokta felhozni, hogy megint elaludtak a szülei, és ez általában hatott, csak legyintettek rá a tanárok. Várnai szüleiről ugyanis mindenki tudta, hogy színészek. A színészet és a reggeli elkésés valahogy összetartozott, ez nyilvánvaló volt.

Erzsí is meggyorsította a lépteit, így is a fiúktól jócskán lemaradva lépett be az iskolakapun. Már a sarkon hallotta, hogy becsengettek. Most azonban ez sem érdekelte. Legszívesebben egyáltalán nem is ment volna be az osztályba. De a folyosón bekanyarodva, az iroda felől meghallotta Irma néni hangját, és ettől mégis nekirugaszkodott, úgy szaladt be a termükbe, mint a nyúl.

Még jóformán le sem rakta a kabátját, és el sem helyezkedett a padban, amikor nyílt az ajtó, és Méhes tanár úr mellett Irma néni lépett be az osztályba. A je-

lentés és a minden reggeli ének alatt az ablaknál, a fűtőtestnek dőlve állt. Erzsi nem mert fel sem nézni, így is biztos volt benne, hogy Irma néni egész idő alatt őt figyeli. Alig várta, hogy vége legyen az éneknek, amit csak együtt tátogott az osztállyal, hogy leülhessen. Tudta, hogy hamarosan be kell következnie annak, amitől egyszerre félt és amin ugyanakkor szeretett volna már túl lenni. A szíve erősen vert, a torkán föl-alá ugrált a nyeldeklője, majd megfulladt. A néhány perc, ami a fölszólításáig eltelt, végtelen időnek tűnt. Mikor vészterhesen felcsattant végre Irma néni hangja:

- Nos, nincs számomra valakinek mondanivalója? Volt idejük gondolkodni! Remélem, időközben megjavult a memóriájuk! - Engedelmesen feltartotta a kezét, felállt, és ahogy tegnap óta már vagy százszor elmondta magának, most hangosan is elismételte az egész osztály előtt:

- Annyit tudok, hogy néhány héttel ezelőtt Lelkes Zsuzsi, Keitel Anna és Veres Kriszta kémiaóra után lapozgatta az osztálynaplót, amikor a Méhes tanár úr az asztalon felejtette. És hogy a Zsuzsa akkor azt mondta nekem, hogy rosszul fest a sok ötösöm között az az egyes tornából...

- Testnevelésből - dörgött közbe Irma néni.

- Testnevelésből.

- És aztán? Mi lett?

- Semmi. Többet nem tudok.

- Neem? De azt legalább tudnia kell, hogy hogyan kerültek be az osztályba ilyen szépen, négyesben?

- Zsuzsi és Anni hetes volt, Kriszta nem tudom, mért jött be, én meg az uzsonnámért mentem vissza az udvarról.

- És kért rá engedélyt valakitől?

- Igen. Mária néni volt az ügyeletes.

- Szép kis összeesküvés, nem mondom. Szóval négyen észreveszik, hogy véletlenül az osztályban maradt a napló, visszaosonnak, és egy kicsit szórakoznak vele.

- Nem is igaz. Az egészet a Czeglédi találta ki - halatszott hátulról Kriszta sértődött, szemtelen nyelvezése. - Én nem is voltam bent.

- Nem? - kérdezte felvont szemöldökkel Irma néni. Hátrafont kézzel közeledett a padsorok között Kriszta felé.

- Nem - vágta rá elszántan Kriszta, és nem nézett volna fel a közeledő tanárnőre a világért sem.

- Bocsánat, kollegina - mondta ekkor köhécselve Méhes tanár úr. - Nekem egy percre ki kell mennem valamiért, a szertárba. - Eddig is izgatottan ült a tanári asztalnál, a jellegzetes rángások sűrűn futottak végig az arcán, ami mutatta, hogy a szokásosnál is idegesebb.

- Menjen csak, Árpád. Ehhez elég vagyok én is. Szóval nem?

- Nem! - és elszántan vágta végig magát a pad lapján. Bömbölni kezdett.

- Czeglédi - dörgött Irma néni hangja. - Ott volt a Veres az osztályban a szünetben vagy nem?

Erzsi hallgatott. Zsuzsi és Anni féloldalt lestek fel rá, nem is kellett rájuk néznie, hogy maga előtt lássa az arcukat.

- Nem hallotta, hogy kérdeztem? Ott volt vagy nem volt ott?

- Én úgy emlékeztem...

- Magának nagyon bizonytalan a memóriája. Miért nem mondta el mindezt, teszem azt, három nappal ezelőtt? Mért csak most jutott az eszébe, hogy mi is történt abban a bizonyos szünetben?

- Én nem gondoltam, hogy akkor történt. Én nem láttam semmi olyasmit. Csak azt tudom, hogy amikor bementem a tízóraitámért, nézegették a naplót. És...

- És maga? Maga nem nézegette?

- Nem.

- Akkor hogy jött szóba az a bizonyos testnevelés egyes?

- Mert a Zsuzsi feleltetni akart, és odalapozott az oldalamra.

- Mit akart a Zsuzsi?

- Azt játszotta, hogy feleltet.

- Játszotta, persze. De maga nem játszott, ugye, maga csak futott be, futott ki? És én ezt higgyem el, ugye? Hát én nem most jöttem a hat húszassal, arra mérget vehetnek. A díszes társaság együtt szórakozik a naplóval, kinyitják Czeglédi kisasszony oldalán, és feleltetnek. És aztán? Aztán mi történt? - Irma néni közben hosszú, rázkódó léptekkel kiment a tanári asztalhoz, hátradőlve rákönyökölt, onnan nézett farkasszemet a harmadik padban álló Erzsivel.

- Aztán semmi. Kimentem - mondta Erzs, és már neki is eleredtek a könnyei.

- Kiment. Csak úgy egyszerűen. Nem csinált semmit, nem nézett bele az osztálykönyvbe, csak bejött és kiment. Hihető, kerek kis történet. Csak van egy kis szépséghibája. Mégpedig az, hogy nem igaz. Az egész most találta ki. Vagy otthon, amikor betegséget szimulált. Különben mért nem állt elő vele hamarabb?

- Én nem akartam senkit megvádolni... - Erzsín úrrá lett a kétségbeesés. - Én nem tudok többet, nem láttam semmi olyasmit. Nem akartam... - mondta csuklodozva, alig érthetően, és a padra lecsúszva, fejét két karjával eltakarva, hangosan sírni kezdett. - Anyuhukám, anyuhukááám - ezt sírta most is, mint otthon az ágyon, fejét a párna alá dugva, és hiába érezte, hogy milyen nevetséges és kiszolgáltatott ezzel a formátlan bömböléssel, tovább már nem bírta uralkodni magán, nem, még annyit sem tudott megtenni, hogy legalább halkan sírjon. Abban a pillanatban, amikor becsukta a száját, úgy érezte, hogy megfullad, és szinte robbanva tört elő belőle újra a tüdejében rángó levegő.

Közben visszajött a terembe Méhes tanár úr, és Irma néni ideges, rövid beszédet intézett az osztályhoz, amelynek a lényege az volt, hogy mindennek ellenére egy lépéssel mégiscsak közelebb kerültünk az igazsághoz, aztán búcsút biccentve kollégájának és az osztálynak, súlyos léptekkel kiment, és bedörrentette maga után az ajtót. A lányok némán álltak föl köszönni, csak ketten maradtak fekvé a padon, Erzsí és Veres Kriszta.

Méhes tanár úr kezét tördelve állt az ablaknál. Nézett kifelé, mintha a tanácstalan helyzetben onnan várna segítséget. De mivel onnan csak a borongós tavaszi égbolt nézett vissza rá, kénytelen volt felmenni a dobogóra, leülni az osztállyal szemben, és dermedten hallgatni a két kislányt.

- Vannak az életben... - kezdte, mikor az első döb-bent csenden mégiscsak úrrá lett a halk sustorgás, a szalagos fejek itt is, ott is összehajoltak, és Veres

Kriszta felemelte a padról lilára bögött arcát, és hangosan, szörtyögve kért kölcsön padtársától egy zseb-kendőt. – Vannak az életben, kérem, rendkívüli helyzetek. Kérem, mint láthattuk... – és itt belezavarodott a saját szavába, és elharapta a megkezdett mondatot. Felállt az asztaltól, tanácstalan arccal kezébe vette a krétát, és felírta a táblára a sósav vegyjelét. Egy darabig elgondolkodva nézte, aztán odafordult az osztályhoz.

– Eszembe jutott egy nagyon jó játék. Figyeljetek, gyerekek. Én felírok egy-egy ismert vegyjelet vagy képletet, ti pedig megmondjátok, melyik vegyületről van szó. Három találatért egy ötös jár. Természetesen csak annak, aki elsőre helyesen tudja. – Keskeny, gödrös arcán reményteli mosoly ült. Ám alig volt, aki ránézett volna. Lelkes Zsuzsi körül valóságos kis kupaktanács gyűlt össze, de a többiek is lázas pusmogásba merültek. Czeglédi Erzsí pedig, akire máskor biztosan számíthatott volna, most a padon fekvé zokogott. Már nem hangosan, de még mindig látszott, hogy rángatódzik a válla. Méhes tanár úr most minden józan meggondolást félretéve krétával a kezében lelépett a dobogóról, és megállt Erzsí padja mellett.

– Nézd, Erzsikém, ez a képlet kezdetnek nagyon egyszerű. Három találat egy ötös – mondta biztatóan. És hogy a kislány mégsem emelkedett fel a szavára, leolvasta a tábláról: HCl . – Mintha abban reménykedett volna, hogy a padon hánykódó test erre megnyugszik, és a jól ismert, engedelmes hangon azt mondja: sósav. Úgy döntött, hogy amint kimondja, azonnal beírja neki az ötöst, nem is kell többet talál-

gatnia. De Erzsi nem hallotta, mi történik körülötte, fortyogó mélységben hánykolódott tudatán és akaratán túli erők prédájaként.

Szünetben kiment a vécébe, megmosta az arcát, és ivott a csapvízből. Aztán megbújt az egyik fürkében, lábfejevel behúzta a levert zárú ajtót, és ott várta meg a becsöngetést. Legszívesebben nem is ment volna be a következő órára, de nem volt mersze kinn maradni sem. Megvárta, amíg elül a folyosón a bevonulás zaja, aztán visszament. Nem nézett senkire, nem szólt senkihez, bevágta magát a padba, és várta, hogy teljen az idő az iskolai élet menetrendje szerint. Az arca vörös volt, a szeme dagadt, a feje rettenetesen fájt, és a gyomrában kavargott a sok hideg víz. Olyan rosszul volt, hogy legszívesebben végigfeküdt volna újra a padon. De mégsem tette, attól félt, hogy akkor megkérdezi tőle a tanár, mi baja van.

A lányok sustorgásából meg abból, hogy senki sem szólt hozzá, ellenségeséget érzett. Azt hitte, azért ilyenek, mert elítélik, hogy belekeveredett a naplóhamisítási ügybe. A jó tanulók amúgy sem tartották igazán közük valónak, hiszen többnyire orvos-, mérnök-, tanárgyerekek voltak, míg Erzsi szülei csak afféle iparosok. Most, gondolta a kislány, végképp elvesztette köztük a becsületét, és ezért nagyon neheztelt Zsuzsiékra.

„Semmi sem mossza le rólam, hogy én is csaló vagyok, mint ők” – gondolta keserűen, és undorral idézte föl Veres Kriszta megjátszott zokogását. Milyen rosszul esett arra gondolni, hogy ez után a cirkusz után ő is sírni kezdett! Gyerekesen, otrombán, ugyan-

úgy bömbölt, mint Kriszta. „Csakhogy ő igazán sírt – vélte –, míg a másik csak színészkedett. Mert Kriszta tehet róla, hogy így bánnak vele, de ő nem. Ő ártatlanul keveredett bele ebbe az egészbe, és a Veresék jól tudták ezt, mégis volt pofájuk szemtelenül hazudni. Holott ő nem is mondott el mindent. Igen, otthon még az volt a gondja, hogy Zsuzsiékát bajba sodorja, ha elmondja, amit tud. De mostanra eltűnt belőle minden együttérzés. Haragudott rájuk, mert azt várta, hogy megszólalnak, hogy kiállnak mellette: igen, mi is tudjuk, hogy a Czeglédi Erzsí semmiről sem tehet. Ehelyett pedig lapultak, boldogan túrték, hogy az Irma őt, egyedül őt gyanúsítsa!” – Csalódottnak, megálázottnak érezte magát. Csüggedten, süketen, közönyösen ülte végig az órákat. Ha felszólítják, akkor sem tudott volna válaszolni. Még szerencse, hogy ma nem nagyon abajgatták a tanárok.

Az utolsó órát Mária néni tartotta. Egy szóval sem tért ki a reggel történetekre, simán leadta Radnóti *Erőltetett menet* című versét. Vázlatot írtak, házi feladatot kaptak, és akkor Mária néni minden különösebb magyarázat nélkül elkérte Lelkes Zsuzsi, Keitel Anna és Veres Kriszta ellenőrzőjét. Erzsíét nem! Az első örömről túl újra elfogta a félelem: „Ők megúszsák egy intővel, engem meg kívágnak az iskolából!” – Várta, hogy Mária néni szóljon, behívassa a szüleit, de a tanárnő egy gondterhelt pillantással átsiklott Erzsí arcán, aztán csomagolást, öltözést vezényelt.

Csöngetéskor már az ajtó előtt álltak.

Amikor Erzsí utolsónak, egyedül kibaktatott, hallotta, hogy Veres hátrafordul, és nem is a mögötte állóknak, hanem szinte neki sziszegi:

- Persze, a Czeplédi most is megúsza.

Délután rosszul érezte magát. Lefeküdt, Nyugtalan, éber álomban forgolódott estig. Este apu az ágya szélére ült. A kislány világosbarna haját a füle mögé simogatta. Sokáig nem szólt semmit. Erzsi hálásan tűrte ezt a szótlán „részvénnyilvánítást”.

Tudta, hogy anyu már mindent elmondott. Neki zokogva mesélte el az iskolában történeteket. Megkönynyebbült. Úgy érezte magát, mint egy súlyos beteg, aki tisztában van azzal, hogy nehezen fog lábra állni, de legalább a gyógyulást hozó nyugalmas ágyban feket. Apu szomorú hallgatása szinte jókedvre hangolta. Szerette volna megvigasztalni, hiszen nem is történt olyan nagy baj. De amikor meg akart szólalni, elfutotta a hangját a könny. Apu ránézett, azt hitte, megint sírni akar. Megszorította paplanon fekvő csuklóját.

- Így van ez, kislányom. Könnyebb bajba jutni, mint kimászni belőle. De azért ki lehet, csak akarni kell. Légy erős, te még nagyon fiatal vagy, neked még minden sikerülhet. És sikerülni is fog! - Hirtelen felállt, elfordította az arcát.

Erzsinek az volt az érzése, hogy ugyanazért hagyta abba ilyen gyorsan a beszédet, amiért ő meg sem tudott szólalni az előbb. Megállt az ablaknál, nézett kifelé. Erzsi sokért nem adta volna, ha visszaül az ágyához, és most ő simogathatja meg apu haját.

- Nézd, még ha ezek után nem mehetnél is gimnáziumba, ami előfordulhat, hiszen már az sem jó pont, hogy apád, nagyapád kisiparos volt; hát nem tragédia. Majd gondolkodunk valami jó szakmán. Szépen rajzolsz. Valami olyasmi kéne...

- Varrónőnek megyek - mondta Erzsi olyan magabiztosan, mint aki már gondolkodott erről.

- Varrónőnek? - kérdezte kicsit csalódottan apu.
- Igaz, lányoknak nehezebb választani. A varráshoz is kell kézügyesség. De én olyasmire gondoltam, mint mondjuk... a fényképészet, ami mégis igazi, mai szakma. Kitűnő új gépek vannak. Jövője van. A varrás?... Hát, nem mondom...

- Mehetek fényképésznek is - vágta rá gyorsan Erzsi. - Tulajdonképpen ahhoz is volna kedvem. - Igen, még több kedve is lett hozzá hirtelen, mint a varráshoz. Az csak azért pattant ki olyan váratlanul a fejéből, mert a Lelkes Zsuzsi tervezgetéseiből benne maradt. Fényképész még szívesebben lenne. Vagy valami hasonló, fehérköpenyes. - Még ápolónőnek is elmennék, csak az a baj, hogy nem bírom látni a vért.

- Ápolónőnek ne menj. Lehangelő dolog egész életedben beteg emberek között dolgozni. De ha fényképésznek kitanulsz, abban van fantázia. Később akár fotóriporter is lehetsz vagy mit tudom én...

Egyszer apu a gyárból hazahozott egy külföldi földrajzi magazint. Egész hétvégén azt nézegették. Szinte egy utazással felért. Most is szeme előtt volt az Amazonas-vidék félelmetes sötétzöldje, az Andok hegyláncain a fák göndör gyapja. Elképzelte magát, amint repülőgépen utazik, a nyakában fényképezőgép és kattogtat. A párálló, gyönyörű felvételek szinte lélegeztek a papíron.

Kiugrott az ágyból, átölelte aput.

- Az leszek. Fényképész leszek. Még nem is hallottam, hogy fényképésznek is mehet az ember.

- Biztos van olyan iskola. Majd utánanézőnk. - Apu visszavezette az ágyhoz, betakarta a fehér, gondosan foltozott paplannal. - Ha kiugralsz, még betegbb leszel. Na, megyek. Majd még beszélünk róla. Pihenj. Igyekezz minél előbb meggyógyulni.

11.

Jó volt. Úgy bántak vele, mint valami súlyos beteggel. Ráadásul tudta, hogy itt a tavaszi szünet, hétfőtől egy hétig szóba sem jön az iskola. Ellenben vasárnap jön a „nyuszi”. Szerette a bokrokat hajtogatva keresni a tavaszi kertben a „nyuszi kosarát”. Mindig úgy kapták a húsvéti ajándékot, hogy az valahol a sűrűben, egy fűvel bélelt kiskosárban, fonott vékában volt.

Egyszer régebben Jóska még egy rollert is kapott. Az egyik fiatal almafa törzsének támasztva állt a színes tojásokkal megrakott kosárka mellett. A hímestojások között mindig volt egy-egy aranyozott papirosú csokoládényúl vagy csokoládétojás is. Egyik évben az ő kosara széles, csokros, halványkék sellyemszalaggal volt körülkötve. Ez volt a bizonyíték számára, hogy nem a nyuszi jár húsvét hajnalán a kertben, ahogy huncut arccal anyuék mondták, hanem ők dugják el az ajándékokat. Az a szalag ugyanis arról a fehér krepp-papírral borított, cserepes tulipánról volt, amit anyu kapott aputól a házassági évfordulójukra. Nagyon tetszett Erzsinek, már akkor kérte, de anyu nem akarta odaadni. És most ott virított a kosarán. Tehát anyu a nyuszi. Meg is kérdezte tőle, de ő tagadta. Persze a mosolygásából kiderült minden. Csak éppen nem akarta véglegesen kimondani. Jobb is. Így szép, így az igazi, hogy az ember akár el is képzel-

heti, amint fehér nyulak szaladgálnak az új fű között a kertben. Kis kerekos kocsin tolják, húzzák az ajándékokat, és eldugdossák a számukra könnyen megközelíthető alacsony, szűrős mahóniabokrok alá.

Húsvéthétfőn korán keltek. Apuval, Jóskaival kivilamosoztak az autóbusz-pályaudvarra. Az alacsony, szürke házak között, melyeket a környék gyárai porral borítottak be, lassacskán eloszlott a reggeli borongás. Mire elérték a villamosremiz vascsarnokát, ahol le kellett szállniuk, kisütött a nap. De azért hűvös volt, a szél hideget fújt a nyakukba.

Apu felhajtotta Erzsi nyakán a kabátot.

- Meg ne fázz, meg ne betegedj újra!

Anyu otthon akarta tartani a kislányt, mondván, hogy korai neki még ez a kirándulás, de Erzsinek olyan mehetnékje volt, hogy végül engedett. A sárga-vörös téglával díszített régi vámház előtt álltak a sáros oldalú távolsági buszok. Volt köztük néhány farmotoros Ikarus is, aminek ferde, panorámás eleje volt, de a legtöbb afféle régi, rácsos orrú, szürke láda.

Beültek. Hely bőven volt a sötétbarna üléseken, inkább az érkező buszok voltak zsúfolásig telve a városba igyekvőkkel.

A zöldülő őszi vetések közt egy óra alatt érték el Ilus néniék faluját, Újszántót. Ilus néni apu fiatalabbik húga volt, akihez minden ünnepkor meg nyaranta is gyakran ellátogattak. Czeglédi nagypapa halála óta vele lakott a nagymama is.

- Megjöttek a locsolók - nyitotta ki a tornácra a fehér függönyös konyhaajtót Ilus néni. Alacsony, kék szemű, erős szemöldökű asszony volt. Nagyon hasonlított a bátyjára.

Apu letette a két nagy füles kosarat, amit magukkal hoztak, és lódenkabátja zsebéből kölnivizes üveget húzott elő.

- No, Jóska - nyomta a fia markába -, hát akkor öntözd meg a virágokat, el ne hervadjanak.

Jóska szégyenlősen, vonakodva vette el az üveget, és néhány cseppet locsolt nagynénje lehajtott fejére, nagymama fekete kendőjére és végül Ilike hosszú, szőke copfjaira. A lány három évvel volt idősebb nála, már a városi gimnáziumban tanul és első osztályú sportoló.

Illus néni megcsókolta a vörösödő kamaszt, akihez valósággal fel kellett kapaszkodnia, aztán elvette a kabátjukat, és vitte befelé a tisztaszobába.

- Ül le, fiam - mondta nagymama, és a himzett vászonterítős asztaltól hátrább húzta az egyik széket. - Hát hogy vagytok? Ritkán látni benneteket. Juliska? Nem jött? Csak nem beteg?

- Nem. Vasal. Dolgozik mindig - hárította el a kérdést apu. - Hogy van anyám? Hogy vagytok? - fordult a szobából letakart süteményes tálcával kilépő Illus felé. - Pista?

- Hátral van a kertben. Veteményeznek Pityukával. Szaladj, Ilikém, hívd be apádat.

- Megyek én is - ugrott az ajtóhoz Erzsi.

Illus néni kendőt tett a nyakába, nehogy meghűljön, Ilike lerúgta a papucsát, belebújt az ajtó előtt levetett kinti cipőjébe, és kiabálva szaladt hátra a kertbe.

- Van már malac? - szólt utána Erzsi, és a szétrebbenő baromfi között a disznóól kerítéséhez ment.

- Vett apu. Múlt héten. Hármat. Fehérek - jött vissza hozzá Ili.

- Hármat? - csodálkozott Erzsi. Eddig egy, legfeljebb kettő szokott lenni. A kerítésre támaszkodva várta, hogy Ili bemenjen az ól udvarába, és elhúzza a reteszt a barnára festett deszkaajtón. Mintha parancsszóra, úgy tódult ki a három kismalac. Gyönyörűek voltak, fehér, ritkás szőrűek, rózsaszínűek, élénkek. Rőfögve szaladtak Erzsi benyújtott kezéhez, és az se volt baj, hogy üres, a vakarászást is nagyon szerették.

Ili fölment az ól melletti dombra, és tépett két marok világos új füvet.

- Cocóka, cocc - hívta magához a legnagyobbikat. - Ez az enyém - büszkélkedett. - Egy hete még mind egyforma volt. De ezt én külön is etetem. Meglátszik rajta, nem?

- Egy hét alatt így megnőtt? - kérdezte Erzsi irigykedve. Ili becézve vakargatta Cocója fülét.

Egy darabig füvel, pitypanglevével etették az állatokat, aztán hátramentek a férfiakért. Az öreg szilvafákon túl volt egy kis zöldségeskert, ott hajolgotott Pista bácsi és Pityu.

Erzsi cuppogós puszikat kapott a nagybátyjától. Pista bácsi a földes kezével óvatosan fogta át a vállát.

- Hogy megnőttél, te! Lehagyod már anyádat! Ő is itt van? - Hátrtolta a szemére csúszott, öreg kalapot.

- Nem. Csak hárman jöttünk. Neki sok a dolga - felelt Erzsi. Elvörösödött, amikor Pityuval kezét fogott.

- Ejha, ti már meg se pusziljátok egymást? - évődött velük Pista bácsi. - No, ha anyád nincs itt, akkor befejezzük ezt a sort. Feri nem sértődik meg, ha kicsit magára hagyjuk az asszonyokkal. Nesze, itt van, szórd te is! - adta a kezébe a papírtasakot, salátamag

volt benne. – Te meg, Ili, gereblyézd be az ágyást, ami már kész van.

Pista bácsi széles, erős ember volt, apunál egy fejjel magasabb, és noha néhány évvel fiatalabb nála, a haja meg a bajusza már fehér. Barna szeme, piros arca azonban fiatalosan ragyogott. Mindig harsány és jókedvű volt. Szerencsésről való, éppúgy, mint a Czeglédiek, de amikor a faluba beköszöntött a téeszésítés, fogta magát, és otthagytott csapot-papot. Eljött Újszántóra, a bányába. Nagy volt a felhajtás akkoriban a bánya körül. Ő maga az apja földjén dolgozott addig, tudta, ha most belépnek, mert be kell lépni, hiába a nyolc hold meg a jószág, amit bevisznek, utolsó ember lesz, hiszen még gazdatekintélye sincsen, mint az idősebbeknek. Nem gondolkodott sokat: ha már dolgozik, ott dolgozzon, ahol megbecsülik érte. Eljött otthonról. Néhány hónapig buszozott, vonatozott – csaknem három órát elutazgatott naponta –, aztán gondolt egy nagyot, és elhozta Újszántóra a családot is.

Toborzás volt épp akkoriban – Újszántóról sokakat kitelepítettek a háború után, ilyen vagy olyan porta üresen maradt utánuk. A nagyobb házakba két-három bányászcsaládot is beraktak. Lovas Pista bátya azt nézte csak, hogy ha rosszabb is, kisebb is a ház, egyedül legyenek a fedél alatt. A faluszéli, kicsi, de takaros porta, a domb aljába vágott kert épp megfelelt nekik. Ha majd lesz rá pénz, megnagyobbítják a házat. Ami jószág elfér, elfér. A nagy telek meg nem hiányzik. Csak annyi legyen, hogy a zöldséget ne kelljen a piacról venni. Elege volt már otthon is a föld körüli huzavonákból – ahol lyukas az eres, nem kell odaáll-

ni. Akkor inkább bányász legyen az ember. – Minden plakát szenes homlokú vajúroktól virított.

Illus néni is örült, hogy eljöttek Szerencsésből. Ott-hon, anyósáéknál negyedmagukkal a hátsó szobában meghúzódva laktak, mégis útban voltak. Ahogy Feri bátyja a lakatosságához, úgy húzott volna ő meg a varráshoz. Csakhogy őt nem tanították, és mikor férjhez ment, akkor már ideje sem maradt rá, hogy varrjon. Sok volt az a nyolc hold föld, mert bőven termett. Sok munkát adott. A tehenet, disznót, baromfit úgy bízták a fiatalasszonyra, mintha avval nem is volna dolog. És mikor a mezőn kellett a kéz, akkor oda is csak be kellett segítenie. De sokat szédült, sokszor fájt a feje kint a földeken, a mezei munkán. Talán azért is vágyott már lánykorától a varrásra, mert rossz-szul bírta a tűző napot, a hajolgatást.

Itt, közelebb a városhoz, ebben a régen is módos faluban mégiscsak varrónő lett belőle. Feketén varrt ugyan, hiszen ipart akkor se kapott volna, ha kitanulja a szakmát, de sosem volt baja belőle. Mindenki hozzá járt, és mindenkitől olyan keveset kért – néhány tojást, kukoricát, szalonnát, zsírt –, hogy hamar becsülete lett. És ha valami nagyon gyorsan kellett – márpedig az asszonyok, lányok gyakran akartak gyorsan szép, új ruhába bújni még ezekben a szegény esztendőkből is –, önként felemelték a varratási díjat.

Hamar elhelyezkedtek hát Újszántón, és csak a szülők megsegítésére jártak haza. Szükség is volt a segítségre, mert mindkét család szűkösen élt. Lovas Istvánék sosem jöttek üres kézzel, és Pista bátya sokért nem adta, amikor beállt egy-egy fröccsre a kocs-

mába a régi pajtások, ismerősök közé. Teli szájjal nevetett a megkeseredett falubeliek között:

- Hát nem, hál' Istennek, én nem panaszkodom. Mert nem is panaszkodhatom!

S ha az volt a rosszmájú válasz: - Várj csak, addig beszélsz így, amíg egyszer nem jössz föl a föld alól - azon is nevetett.

- Előbb-utóbb mindnyájan oda kerülünk. Hát én már előlegbe is lejárrok.

Jó természete volt. Sokan megpróbáltak parasztból bányásszá lenni, de nem mindenkinek sikerült. Mert a mezőn dolgozó, levegőhöz, naphoz, szélhez szokott ember még nehezebben viseli el a fülledt feketeséget odalent, mint más. Ő elviselte. És erre is büszke volt.

Mire bementek, az asszonyok már az ebédet készítették. Apunak meg kellett reparálnia a húga varrógépét, a bobinház mindig beakadt. Jóska a Ludas Matyit böngészve, kelletlenül válaszolgatott nénje és nagyanyja kérdéseire.

- Hát a sógorasszony? - csapkodta hátba nagy mancsaival a Czeglédieket Pista bátyja. - Büdös neki a falu?

- Miket beszélsz! - szólt rá szemrehányóan Ilus néni. - Nem ér rá. Dolgozik - de az ő hangjában is volt valami kelletlen. Erzsi tudta, hogy bár szemtől szembe egyikük se mondja, de a falusi és a városi rokonság nemigen kedveli egymást.

12.

- Három malacot vettek Pistáék - mondta apu este a vacsoraasztalnál.

- Hármát? Mi a fene? - hökkent meg nagymama. - Ilyen jól állnak?

- Aztán miből tartják majd? Csak nem bérelt földet az Illus? - anyu szavaiból is kihallatszott a rosszallás.

- Ők nem béreltek. De kiosztották februárban a háztájikat. És ki lehetett venni többet is bérletbe a téesztől.

- Nocsak. Rájöttek, hogy a paraszt is csak a magáét szereti megművelni! Lehet, hogy legszívesebben visszaosztanák megint az egészet. Ha volna kinek.

- Azt azért nem. De nagyon biztatnak mindenkit, hogy tartson jószágot. Úgy felverték a malac árát, hogy Pista is csak a régi ismeretség révén tudott hozzájutni. Aki a vásáron akart venni, nagyon meglepődött. Igaz is, volna még az ismerősüknél egy kiscoca...

- Vegyük meg, apu! Jaj, de jó... - lelkesedett Erzsi.

- Aztán kukoricát honnan veszünk hozzá? - ellenkezett nagymama. - Te is bérelni akarsz?

- Á, nem megy az, Feri - legyintett kedvetlenül anyu. - Nincs, aki gondolja. Egész nap nem vagyunk itthon.

- Én ellátom - alkudozott Erzsi. - Én mindent megcsinálok, csak vegyük meg, apu!

- Te! Mit tudsz te... - förmedt a kislányra nagymama. - Még a saját disznóólatokban sem tartasz rendet. Aztán meg nincs is már hozzá semmi. Elajándékoztam a morzsolót, a darálót, ej, nem érdemes újra elkezdni. Gond, vesződség, őszre meg mégis beszolgáltathatod. Ki tudja? Vett kukoricán amúgy is drága a jószág. Mibe kerül ez a pár darab tyúk is? Hiába hozza Feri Újszántóról a szemet, akkor is pénzt ad érte. Még a tojás sem sokkal olcsóbb így, mint a bolti.

- Ha van egyáltalán a boltban - szólalt meg Rozka is a tyúkok védelmében.

- Tojás van. Már évek óta van.

- Nana! Talán, ha tavaly óta. Én tudom, én állok sorban mindenért - mondta Rozka.

- Jó. De most nem a tyúkokról van szó. Ne szólj mindig bele... - förmedt rá nagymama.

- Nem. Semmiképpen. Mit szólnának a szomszédok? Ma már nem úgy van, mint a háború előtt vagy után. Senki sem tart a környéken disznót - mondta anyu határozottan. - Csak baj lenne belőle. Meg amúgy sem. Nincs, aki gondozza. Ne jelentkezz, Erzsi, mert te is tudod, hogy nincs. Igaza van nagymamának, még a magatok holmiját is nehezen tartjátok rendben. Most még a malacért is veszekedést akarsz? És az nem olyan, mint az ágyad, hogy ha nem ágyazol be reggel, megvárja a delet. Az állatnak enni kell, azt almozni kell... Nem, nem. Erre már nincs erőnk.

- Hát igaz... - sóhajtotta apu. - Pedig megvolna a sonka, a kolbász, a szalonna. Nem lenne mindig gond a hússal. Olcsóbban is kijönnénk...

- Mért nem llust beszélted rá, hogy tartson egyet nektek is? Ahol elfér három, elfér a negyedik is - kont-rázott nagymama.

- Volt róla szó. El is vállalnák, de hát, ugye a munka... Hogy fizetjük meg nekik?

- Nem, nem. Nem akarok szívességet kérni tőlük. Úgyis annyira felvág az a Pista. Úgy lenézi az embert... - jegyezte meg anyu.

- Hogy mondatsz ilyet! - ütközött meg apu. - Mért nézne le? Nagyon is tisztel.

- Nem csak magamra értem. Mindannyiunkat. Tudom én. Jól megy nekik. Bányász, a gyerekeit felvették a gimnáziumba, a lánya bajnoknő, ő meg bizalmi, sínen vannak. Nehogy azt higgye, hogy megsértődtem rájuk, vagy irigylem őket. Nem, csak nem kell tőlük szívesség, értse meg. Boldoguljanak ők is, boldogulunk mi is a magunk módján.

- Na jó - állt föl az asztaltól apu. - Jó, hát nem beszéltem meg én semmit sem velük. Azt mondtam, meggondoljuk. Csak hát nem sok gondolkodni való időnk van, mert azt a malacot megveszi más is.

- Vegye csak, nekünk nem kell. Nem akarok semmi közösködést. Közös lónak túros a háta. Ez a malacra is áll. Itthon meg nem kívánhatja, hogy jószágot is tartsunk. Anyámék öregek már, épp eleget hallgatok a gyerekek miatt.

- Ugyan kitől hallgatsz? - állt föl az asztaltól nagymama is. - Többet pusmognak ők ránk, mint mi rájuk...

- Jól van, jól van. Anyus tudja a legjobban, milyen hálás vagyok, hogy vigyáznak rájuk...

- Hálás, még mit nem! Csak ezt ne mondtad volna...

Apu átment a szobájukba, a gyerekek gyorsan betették a mosogatóba a vacsoraedényeiket, és igyekeztek eltűnni a színről. Jóska a rádiót abajgatta, Erzsí olvasott.

A konyhából még sokáig kihallatszott a három asszony szóváltása. Azután anyu becsapta maga után a konyhaajtót, bement apuhoz, és hallani lehetett, hogy hosszan beszélgettek. Anyu gyakori orrfúvásaiból úgy tűnt, nem is minden indulat nélkül.

Így értek véget a húsvéti ünnepek.

Kedd este azzal jött haza anyu, hogy találkozott Sütő Éva édesanyjával, és megbeszélték, hogy Erzsi másnap délelőtt átmegy hozzájuk.

- Egész nap egyedül van az a kislány, legalább egy kicsit játszotok.

Erzsi nem szívesen egyezett bele, mert Sütő Évával sosem voltak jóban. A hosszú hajú, divatosan öltöző, szép kislányról sokat beszéltek az iskolában. A fiúk közül nem egy szerelmes volt bele. Karének után mindig kis csoport alakult ki körülötte: szárnyaló, érzelmes hangon fújta a legújabb slágereket. Szakasztott, mint a rádióban. A tekintélyét a ruhái is növelték. Ő járt először nejlonharisnyában, rajta láttak először piros papucscipőt. Nem tréningnadrágot hordott, mint a legtöbben télen, hanem élére vasalt, szűk szárú, acélkék pantallót. És nem kötött kabátkát, nem is ujjast, mint a többiek, hanem kardigánt. Meg szűk szoknyát, mint a dizőzők. Az édesanyja valamelyik áruház irodáján dolgozott: szép fiatalasszony, aki maga is mintha egy elegáns filmből lépett volna ki. Az édesapja Czeglédi Ferenc munkahelyén volt főmérnök. Éva is jó tanuló, mindig színjeles, mégsem tudtak egymással igazán beszélgetni. Erzsi nem ismerte a slágereket, nemigen szoktak otthon rádiót hallgatni, legfőljbbe az időjárásjelentést vagy a híreket. A ruhái és cipői miatt pedig nemegyszer szégyenkezett az

osztályban. Anyu nem szerette a nadrágot, nem is vett neki pantallót, legföljebb, ha idétlen, kitérdelt mackónadrágot hordott. De nem szívesen. A harisnya pedig, a hamar ráncot vető, barna flórharisnya éppoly divatjamúlt, mint a mackó. Idén is legfeljebb csak olyat kapott, amelyet anyu is hordott hétköznapi: bogos, durva, átkötött nejlont. A hozzá viselt sárga, vastag bakancs nem említésre méltó viselet. Szoknyái anyu régi szoknyáiból átszabva, örült, hogy köpenyt vehetett rájuk. Hiába, náluk nem ügy az öltözködés. Anyu fontosabb dolgokra gyűjtögeti a pénzt. Tartós és meleg legyen télen, nem túl kényes és sokszor mosható nyáron – ez nála az alapvető szempont. Ha valami divatos darab után ácsingózott, többnyire csak szidást kapott, hogy az kell neki, amit másokon lát, csak az jó neki, ami a másoké. Hogy ők nem engedhetik meg maguknak a flancolást, ezt Erzsi is jól tudta. Ezért igyekezett az öltözködéssel minél kevesebbet törődni. Azokkal a lányokkal barátkozott hát, akikkel szemben nem kellett szégyenkeznie.

Kelletlenül gondolt a másnapra. Egy szempontból mégis várakozás volt benne. Noha igyekezett elfelejteni, mégis gyakran eszébe jutott a szünet előtti utolsó iskolanap. S ha már foglalkoztatta, olyan jó lett volna beszélnie róla valakivel, aki ott volt. Hallani, hogy mit gondol az egészeről, tudni, hogyan látott mindent.

Hiszen őt mintha az idegei teljesen elzsilbasztották volna: nem látott és nem hallott, azt se tudta, mi történik körülötte egész nap.

„Nem mondtam Zsuzsiékról rosszat, mert nem is tudok. Sőt, azt mondtam, hogy nem láttam semmit, pedig láttam nála a pengét. Igazán nem foghatják rám,

hogy beárultam őket! Pedig ők hogy lapultak, amikor az Irma nekem esett. Tudták, hogy semmi közöm az egészhez, és hallgattak. Egyik sem állt föl, hogy megvédjen. Hiszen én nem kértem, hogy javítsák ki a jegyemet” – mondogatta magában számtalanszor.

És mégis fájt neki, ha Zsuzsi mulatságos arcára gondolt. Az volt jó eddig a barátságukban, hogy nem számított, hogy Erzsi jó tanuló, Zsuzsi meg rossz. Aztán mégis ez döntött, ez lett a választóvíz köztük, amikor bajba kerültek. Felbukkant az emlékezetében a lány dacos arca azon a szombat délelőttön. És Kriszta ellenséges kifakadása a szünetben. Mintha azt sugallták volna, hogy „kellett nekünk egy jó tanulóval szóba állni”. Mintha minden baj abból származott volna, hogy Zsuzsa önzetlenül, nagyvonalúan segíteni akart neki. Mintha megszegett volna evvel egy íratlan törvényt, ami ősidők óta egymással szemben állónak tudja, és elkülöníti egymástól a kitűnőket és a hátul kullogók csoportját. Erzsi ösztönösen húzott a „gyengékhez” és különösen Zsuzsihoz. A magabiztossága, talpraesettsége, szentségtörő, zabolázhatatlan jókedve megsemmisítette azt a fölényt, amit az iskola eleve a jó tanulók javára állapít meg. Igen, Zsuzsi szemén át nézve a jó osztályzatokért való elkeseredett harc teljesen értelmetlen, fölösleges, sajnálatra méltó dolog volt. Anyáskodott Erzsivel. Mint valami testi hibát, úgy tartotta számon nála, hogy neki tanulnia kell, sőt majd tovább kell tanulnia. Ebből a sajnálatból eredt hirtelen nagylelkűsége is, hogy bajt keresve magának, egy váratlan ötlettel kikozmetikázta azt a bizonyos tornaegyest.

Mindez nem fogalmazódott meg ilyen világosan Erzsiben. De szeretett volna beszélni valakivel, aki ismeri az eseményeket, aki ott volt. Aki igazat adhat neki, aki megnyugtathatja, hogy nem követett el semmi elítélendőt. Aki éppúgy gondolja, ahogy ő: ő a pórral járt, ő a bajba kevert, ő a cserbenhagyott. Azt remélte, hogy Évával mindezt megbeszélheti.

Nem minden izgalom nélkül indult hát el. Sütőék a piac mögötti egyik emeletes házban laktak. A csiszolt, fehér kövű lépcsőházban édeskés szag terjengett, mintha éppen vajas vagy margarinos tésztát sütöttek volna, és a lépcsőházi ablakon át szellőztették volna ki a konyhából a süteményszagot. Ez rossz érzéssel töltötte el Erzsit. Nem tudta volna megmondani, hogy miért, de legszívesebben visszafordult volna. Aztán mégis felment, és megállt Évák világosbarnára lakkozott, rácsos ablakú bejárati ajtajánál. A vastag kókuszlábtörlő, a fényes réztábla – Sütő Ede főmérnök – és alatta a levélbedobó újra elbizonytalanították. Ugyanakkor kíváncsivá is tették. Volt már ugyan anyuval Sütőéknél egyszer, de csak a konyhában álldogálva beszélgettek pár percig.

Eszébe jutott, milyen jó volna megnézni Éva színészfotó-gyűjteményét is. Csupa fénykép. Neki is van otthon egy szegényes kis gyűjteménye, de ezek csak rossz papírú, szürke vagy barna újságkivágások. Színházi lapok mások által már kidobásra ítélt példányaiból ollózta ki őket, mert náluk ilyen buta újságokra nem költötték a pénzt. A legtöbb kép már a felragasztástól tönkrement, a csiriz átáztatta a papírt, foltos és egyenetlen lett.

Mint egy rejtelmes, vonzó, idegen világ küszöbén, úgy állt néhány másodpercig Éváék ajtaja előtt, aztán rászánta magát, hogy becsöngessen.

Sustorgást hallott, kilincscsattanást és néhány szabálytalan lépést. Aztán újra sustorgást. Mintha valakivel néhány gyors szót váltana Éva odabent, sőt mintha kuncognának is. Most újra szeretett volna visszafordulni, szinte látta maga előtt a lány ferdevágású, fölényesen megcsillanó szemét. De már nem mert elmenni. Félt, hogy Éva meglátná, ahogy eltűnik a lépcsőfordulóban, vagy valamiképp rájönne, hogy ő csöngött, és nevetségesnek tartaná a megfutamodását.

Végre a rácsos ablak kinyílt, és valóban ott volt Éva. Nem fölényes arccal, hanem a nevetéstől pukkadozva lökdösődött valakivel, aki nem látszott a szűk kis ablak látóterében.

- Ez a hülye Lili... - mondta, két kezével a rácsba kapaszkodva. - Maradj már, nem értesz!

- Szervusz - mondta Erzsi.

- Nem enged ajtót nyitni - csilingelt Éva kacagása, és Erzsi csalódottan pillantotta meg Éva mögött Lili fekete hajjal keretezett, sápadt, finom kis arcát. Dulakodtak, melyikük éri el előbb az ajtót, vagy valóban Lili nem akarta megengedni, hogy Éva ajtót nyisson neki? Kelletlenül mosolygott az előszobában folyó jókedvű csatán.

Jó ideig állt az ajtó előtt, míg végre a két lány abahagyta bent a viháncolást, és megfordult a kulcs a zárban. Akkor meg a láncot akasztotta be gyorsan Lili. Nehezen jutott be, pedig úgy érezte, hogy csak ha maga is részt vesz a dulakodásban, akkor oszlik el benne a torkát szorító csalódottság.

Felakasztotta a kabátját. Az előszobatükörben furcsa volt a két szép, formás nagylányarc után a saját bumfordi kamaszfejét látnia. Mintha évekkel lenne fiatalabb amazoknál, rajta minden esetben és félszeg volt. A szeme, szája túl nagy, az arca kicsattanóan piros, a haján pedig meglátszott, hogy nem fodrász vágta. Nem volt divatos frufruja, sem fiús frizurája, de még szép hosszú copfja sem. Anyu nyírta a haját fülig érő hosszúságúra, és jobboldalt egy hullámcsattal oldalra tűzte. Anyunak így tetszett, de Erzsi nem nagyon szerette.

Lili két éve, hogy a balettintézet iskolájába járt, azóta nem találkoztak. Nyúlánk, különös mozgású lány volt. Csontos arca rosszkedvűnek vagy szomorúnak tűnt, mihelyt abbahagyta a nevetést. Keskeny, szürke szemét sűrű fekete szempilla keretezte. Olyan volt, mint egy színésznő. Az Éviék melletti házban lakott. Az édesapja gyárigazgató volt, reggel állami kocsival vitte Lilit az intézetbe, és este kocsival hozta haza.

Az előszoba a hallba nyílt, aminek fodros, fehér csipkefüggöny és bordó selyembaldachin keretezte az ablakát. Tarka perzsaszőnyeg volt a parketten, párnás karosszékek a dohányzóasztal körül. A nyitott ajtón át a gyerekszobába látott. Éva és Lili már odabenn hancúroztak. A bútoron mindenütt színes matricák, nagy orrú hét törpék, virágkosárból kidagadó, gyönyörű rózsacsokrok, fagyönggyel egybekötött mikulásvirágok, nagy, bánatos szemű Bambi-őzikék. A sarokban, a magas támlájú ágyon Lili gyömöszölte, csiklandozta Évát. Nem lehetett tudni, mért verekedtek, annyira nevettek mind a ketten, hogy egy

értelmes szót sem lehetett kiszedni belőlük. Éva néha mentegetődző pillantásokat vetett Erzsire, de kacagásán érződött, hogy nincs ellenére a Lilivel való hancúrozás.

Erzsi a tükör köré tűzdelt színészfotókat nézte. Néhány színes fénykép is volt köztük. Jean Marais, Lollobrigida. Mindent gyönyörűnek látott itt is, ahogy a hallban is, még a rendetlenségnek is varázsa volt. Legszívesebben leült volna a fésülködőasztalka előtti kerek székre, hogy leplezetlen kíváncsisággal végigböngéssze azt a sokféle kincset, ami a tükör alatt sorakozott. Kristályüvegben mézsárga parfüm, púderdoboz, körömlakk, színes fésűk és kefék, még egy aranyozott, igazi rúzs is. A falon, akasztón fodros fésülködőkendő, tartóban sokféle selyem és bársony hajsza.

- Ez mind a tied? - kérdezte, amikor Éva kivörösödve bontakozott ki Lili karmai közül, és duzzogva igazgatta a haját a tükörben.

- Kié lenne? - vetette oda hanyagul, és kibontotta megtépázott lófarkát. - Ennek a Lilinek nincs egy csöpp esze se. Legalább a hajamat békén hagyhattad volna.

Lili az ágy szélén ült, és a csuklóját vizsgálta. Valami sérülést nézegetett rajta duzzogva, rászorította az ajkát.

Minden mozdulatában sértődöttség tükröződött.

A széles, narancssárga fésű sercegett Éva hosszú hajában.

- És szoktad használni is őket?

Éva kelletlenül vont vállat.

- Néha. Ha színházba megyünk. Vagy táncolni.

- És milyen vagy kifestve? - Erzsi érezte, hogy nem kellene ezt kérdeznie, de mégis kicsúszott a száján.

- Széééép, képzeld el, szép! - szólt közbe Lili. Most először szólt Erzsihez, és a szaván bosszúság, csúfondárosság érződött. Erzsi elhallgatott.

- Majd megmondom Norbinak, hogy nézze meg a csuklódat. Nem lát-e rajta valami gyanúsat? - mondta Éva csúfolódva Lilinek.

- Hülye. Nem volt elég, hogy összekarmoltál, még ki is röhögtetsz? Előre közölhetem veled, ahogy bekarikázod a hajadat, újra szétszedem. Beeee! - Hoszszan kiöltötte a nyelvét, aztán mérgesen elfordult.

Erzsi érezte, hogy fölösleges ebben a társaságban. Legszívesebben észrevétlenül kisurrant volna. De mivel erre nem volt mód, ostobán álldogált Éva mellett, és bámulta, ahogy rendbe teszi a haját.

- Ha még egyszer hozzányúlsz, akkor a képedet is kitetoválok - fenyegetőzött Éva. - Egész nap fésülködöm miattad.

- Ez a legkevesebb. Különben is...

- Jó, jó - vágott közbe békülékenyen Éva. - Jobb, ha hallgatsz.

Lili kiment a hallba, belevágta magát egy karoszékekbe, és dúdolni kezdett.

- Ha kész vagy, gyere ki. Mondani akarok neked valamit.

Éva elkészült, a fésűt levágta az asztalra és kivi-harzott.

- Mi van? Mégis... - ennyit lehetett hallani, aztán valami sugdolódzásfélét. Erzsi zavarba jött, a szobának az ajtóhoz legtávolabb eső sarkába, az ablakhoz lépett, nehogy azt higgyék, ha majd visszajönnek,

hogy hallgatózni akart. Elhatározta, amint lehet, elmegy. De nem akarta, hogy azt higgyék, megsértődött. Semmit sem akart, csak szépen, észrevétlenül elmenni innét. Mintha sosem lett volna itt. Torkában síráshoz hasonló szorítást érzett. Neheztelve gondolt anyura.

„Tudtam, előre tudtam. Minek kellett idejönni! Fogalma sincs semmiről.” – Jólesett most haragudni valakire, másban látni a bajok okát. Azt azért megmondja nekik, mielőtt elmegy, hogy Éva anyukája hívta meg őt, nem magától jött.

A lányok visszajöttek a szobába, Lili fölszedte a földről divatos kulikabátját, piros tányérsapkáját, aztán odavetette Erzsinek:

- Szervusz!

Erzsi a meglepetéstől szinte visszaköszönni is elfelejtett.

Éva elküldte volna Lilit? Erre igazán nem számított. Sértődöttsége zavarodottságba csapott át. Csattant az előszobaajtó, aztán a kisablak nyílását hallotta, és valami fojtott kuncogást, amitől ismét feltámadt benne a rossz érzés.

- Lili hazament ebédelni. Délután színpadi próbája lesz. Én is elkísérem. Tizenkettőkor indulunk. Ti mikor ebédeltetek? – Éva arca fontoskodó volt. Úgy hadart, mintha leckét mondana fel.

- Nem is tudom. Hány óra van?

- Mindjárt tizenegy. Ma korábban kell ebédelnem, meg még kenyérért is le kell szaladnom. Mikorra mész haza?

Erzsin mintha villamos áram vágott volna keresztül. Forró lett a halántéka, dörömbölt a fejében a vér.

- Úgyis tudom, hogy arról beszélgetetek, hogy Lili úgy csinál, mintha elmenne, és közben fönt várja a lépcsőházban, hogy én elmenjek. Aztán meg visszajön. - Olyan váratlanul mondta ki, hogy maga is elcsodálkozott rajta. Hogy jutott ez az eszébe?

- Azt csak tréfából mondtuk. De komolyan. Korán akarunk... - Éva elvörösödve elhallgatott.

- Anyukád hívott meg, csak azért jöttem, mert azt mondta, hogy egész nap egyedül vagy.

- Ó, az anyu... Persze, de ma kivételesen, szóval közbejött...

Már kint álltak az előszobában, Erzsi idegesen kapkodta magára a kabátot meg a sapkát. Most már nem tudott volna megszólalni, érezte, ahogy kinyitná a száját, sírásra torzulna az arca.

- Szervusz! Ne haragudj. De tényleg. Nagyon sajnálom, hogy így összejött... - hallotta Éva behízelt hangját maga mögött.

Nem akart szó nélkül elrohanni. Mosolyogva, elegánsan szeretett volna kísértelni, hogy lássák, nem törődik velük, lesajnálja őket. De erre már nem futotta az erejéből. Rohant egész a piac széléig, és ott a zöldség hulladék bűzben, a kétkerekű kordék és gyümölcsládatornyok között kitört belőle a sírás.

Délután, hogy befejezték a mosogatást, fölmosást, bement a szobájába. Hiába süttött a nap, hiába labdáztak a ház előtt a szomszéd gyerekek, nem volt kedve játszani. Könyvvvel a kezében ült az ágyán, és egyre a látogatás percei foglalkoztatták. Maga sem értette, hogy jutott eszébe, hogy találta ki, miről susorog a két lány? Kimondta, szinte maga se tudva, mit beszél, és Éva elvörösödve ismerte be, hogy tényleg arról volt szó. Azt hitte, talán Erzsi meghallott valamit. De Erzsi tudta, hogy nem így történt. Még ha valóban hallgatózott volna, akkor sem hallott volna semmit, úgy zúgott a fülében a vér. Akkor hát honnan tudta mégis, hogy pont ezt találták ki?

Olvasott egyszer három kisgyerekről, akik égi sugallatot hallottak, ami később szóról szóra beigazolódott. Hát tényleg volna ilyesmi? Neki is mintha megsúgták volna, miről beszélnek a lányok. Vagy egyszerűen csak ugyanaz jutott az eszébe? A helyzet súgta ugyanazt mindannyiuknak, és ő a csalódottságtól és megalázottságtól érezte, hogy meginog a lába alatt a parketta? Akárhogy is történt, de kitalálta a másik kettő gondolatát, és ha azt is hihették, hallgatózott, legalább nem képzelik egészen hülyének. Tudják, hogy átlátott a szitán. Ettől kicsit megvigasztalódott, de kedvetlenségén, magára hagyatottságán mindez nem sokat változtatott.

Most, hogy Zsuzsiék kizárták maguk közül, nem maradt senki, akihez átfuthatott volna, akivel beszélgethetett volna. Volt ugyan egy-két osztálytársnője, akikhez eljárt cserélgetni – papírszalvétát gyűjtött ő is, mint az osztályban a legtöbben –, eszébe is jutott, hogy átmegy az utcájukban lakó Zsupán Marihoz. Elővette a szalvétásdobozát, nézegette a puha, préselt papírú, tarka amerikai sorozatokat, mikulásvirág, Télapó, hét törpe volt a sarkukba nyomva, színes, nagy minták között, de aztán visszacsapta a hullámpapír doboz tetejét. Nem, nem. Elég volt. Nem akart megint úgy járni, mint Éváékkal. Biztos Marinak is terhére lenne, biztos van, akivel az idejét eltöltse. Csak ő ilyen magányos, csak az ő barátsága nem kell senkinek.

„Miért is kell ilyeneknek a világra jönniük, mint ami-lyen én vagyok” – gondolta elkeseredetten, miközben hallgatta a járda és az úttest között lévő gye-phen játszó-
k kiabálását. Az ablakhoz lépett, a függöny mögül nézte a felváltva bicikliző kicsiket, a szemközti utcai kúttal szórakozó kamasz fiúkat és az osztálytársaival fejelő Jóskát. Úgy tűntek fel és tűntek el előtte kipirultan, harsányan, jókedvűen, mintha moziban ülne. Látta őket, de képtelenségnek tűnt közéjük ke-
rül-
nie, azt csinálnia, amit ők is csinálnak. Belépni a kép-be. Úgy érezte most: minden vidámság, jókedv és szaladgálás őellene van. Senkinek sem jut az eszébe, hogy ő hol lehet? Senki sem hívja játszani, nagyon jól megvannak nélküle. Még talán örülnek is, hogy nem jött ki. Tudják, mi történt vele, és csalónak, hamisító-nak tartják, akit majdnem kicsaptak az iskolából. És örülnek neki, hogy így pórul járt. Érezte eddig is néha,

érezte, hogy nem szeretik. De most úrrá lett rajta ez az érzés. Őrá senkinek sincs szüksége. Senkinek sem jut eszébe keresni őt, megkérdezni az öccsétől, hol van, miért nem jön ki ma játszani. A kútnál a fiúk valamin hajlongva, fékezhetetlenül nevettek, és Erzsi nyakig vörösödött arra a gondolatra, hogy talán valamelyikük észrevette őt a függönyön át. Elugrott az ablaktól, égő arccal borult le a heverőre.

„Mért is vagyok én a világon? Mért kellett nekem megszületnem? Bezzeg a Jóska, az nem búsul, az életrevaló. Őneki minden sikerül, őt mindenki szereti. Csak engem akarnak kijátszani, összesúgnak mögöttem, kinevetnek, elküldenek. Hát mit csináltam én, hogy ennyire nem kellek senkinek? Mért vagyok ilyen szerencsétlen, mért játszik minden össze ellenem?”

A torkán belül sósan folytak a lenyelt könnyek, már a szemét is facsarta a sírás. Kevés hiányzott csak, hogy hangosan is kitörjön belőle, amikor szokatlan óvatosan kinyílt mögötte az ajtó. A fejét nem emelte föl a piros szőttes párnáról, csak oldalvást, a karja alatt pillantott ki, és a szőnyegen meglátta Rozka fekete szövetcipőjét. Ettől meg az óvatos ajtónyitástól kíváncsiság ütött át a már-már mindent elborító keserűségen. De azért nem emelte föl a fejét, nem mozdult, míg észre nem vette, hogy Rozka papucsai éppolyan csendesen, ahogy mellé léptek, ellépnek a karja alatt látszó fakó rongyszőnyegről. Mint a fuldokló a szalmaszálba, olyan mohón kapott most Rozka váratlan látogatásának lehetőségébe. Égő, várakozásteli arcát hirtelen felemelte.

- Te vagy az, Rozka?

Nénje nem az ajtó felé indult, csak az ablakhoz lépett, ahol előbb Erzsi állt, és valamit igazított a függönyökön.

- Hát te nem alszol? - kérdezte anélkül, hogy viszsza fordult volna. Aztán minden átmenet nélkül zsörtölődni kezdett, hogy mindig elrángigálják a függönyt, csupa fekete kéznyom lesz a horgolás, pedig annak árt a mosás. Mért nem tudják úgy hagyni, ahogy van? Erzsi csalódottan ejtette vissza a fejét a párnára, és kézfejevel óvatosan elmázolta az arcán a sírás nyomait. Nagyot szívott az orrán is, mert nem volt keze ügyében a zsebkendő. Jó, hogy Rozka nem nézett rá, nem vett észre semmit! Örökké azzal a függönnyel meg a szőnyeggel, az idébb vagy odébb tologatott bútorokkal van elfoglalva! Mintha összedőlne a világ, ha valami másképp volna, mint ahogy ők megszokták. Sértődötten gubózott vissza keserűségébe.

„Megdögölhet az ember, ők akkor is csak a horgolásaikat igazgatják” - gondolta nekikeseredetten.

- Mért őrzöd itt a négy falat? Mért nem mégy ki te is játszani? - szólalt meg újra valahogy a megszokottnál enyhültebb hangon Rozka. A fekete szövetpapucsok ismét ott voltak mellette a rongyszőnyegen.

- Csak. Nincs kedvem - felelt Erzsi, de aztán mégis meggondolta magát, és mielőtt nénje méltatlankodni kezdett volna a szemtelensége miatt, hozzátette: - Nem hiányzom én senkinek. Láthatod, nagyon jól megvannak nélkülem is. Senkinek sincs szüksége rám.

Rozka morgott valamit, hogy mért beszél ilyen butaságokat, és leült mellé a heverőre. Korholó, meghitt hangjától Erzsit újra elöntötték az önsajnálát heves hullámai, alig bírta visszatartani a zokogást.

- Tudom én - csuklott el a szava, és Rozka alighanem rájöhetett, hogy mindjárt eltörik nála a mécses, mert óvatosan ráhajtotta a heverő végéből a takarót, és közben arról morgott, milyen hűvös van, ő meg így fekszik itt, nem csoda, ha aztán mindig beteg.

- Kit érdekel! - fejét még jobban a párnába temette Erzsi. - Az volna a legjobb, ha meghalnék. Legálább mindenki megkönnyebbülne.

- Bolondokat beszélsz, te lány! Hogy jut ilyesmi az eszedbe? Nem gondolsz szegény anyádra? Mit meg nem tesznek értetek a szülők, és akkor ilyeneket mondasz! Ej, ti fiatalok, tinektek soha semmi nem elég! Inkább ide figyelj, akarok mondani neked valamit. De hamar, amíg nem jön be senki. Nagymamád, ha megtudja, kapok én is meg te is. Nézd, mit találtam reggel a postaládában?

- Mit? - kérdezte kedvetlenül a kislány. De a következő pillanatban rugóként vetette fel a kíváncsiság. Rozka most meggyőződhetett róla, hogy nem tévedett. A kedves, mufurc bakfisarc könnymaszatosan nézett rá.

- Egy levélkét - mondta szokatlan hamiskás mosollyal, ahogy benyúlt a köténye zsebébe, és Erzsi mohó keze elől a háta mögé rejtett valamit. - Odaadom, ha megmondod, hogy ki írta.

- Nekem jött? - kérdezte még mindig hitetlenül a kislány.

- Nem is nekem - ravaszkodott Rozka.

- Tényleg?! Biztos a Zsuzsi! A Lelkes Zsuzsi. Add ide, légy szíves.

- Nem, nem. Mondtam, hogy mondd meg előbb, hogy kitől jött.

- Nem a Zsuzsitól?
- Nem bizony. Gondolkozz csak!
- Nem tudom. Nem tudom, és add ide, ne kínozz
- felejtette el hirtelen minden keserűségét Erzsi, és igyekezett Rozka karját előrehúzni.

- Ne kiabálj, mert felébred a nagyanyád, és akkor lesz kapsz. Na, tudod vagy nem tudod, te jómadár?

- Mondtam már, hogy nem tudom. Mire jó ez a komédia? Olyan vagy – szemét hirtelen újra elborította a könny. Rozka látva, hogy milyen változékony hangulatban van, nem feszítette tovább a húrokat.

- Itt van, na. De mondd meg aztán, hogy ki az a titokzatos levelező!

- Megmondom – mondta Erzsi, és olyan gyorsan próbálta kinyitni a négyrét hajtott, gyűrött papírdarabot, hogy az majdnem kettészakadt. A levélben szabályos zsinórirással, több helyen elmázolt tintával ennyi állt: „Kedves Erzsi! Nagyon szeretlek. Biztos észrevetted már. Írd meg, hogy te is szeretsz-e? Szeretettel:” – és alatta teljes nevű aláírás, tintával vastagon áthúzva. Erzsi fülig vörösödött, úgy hajtotta össze a levélkét, mintha égetné a szemét az a néhány sor. Durcásan nézett a várakozó, bennfentesen mosolygó Rozkára.

- Mit tudom én. Tiszta hülye. Olvastad?

- Persze. Hát tudtam én, hogy kinek szól? Nem volt kívülről semmi ráírva. Majdnem kidobtam, mert azt hittem, hogy valaki szemétládának nézte a postaszekrényünket, olyan gyűrött és rongyos.

Tényleg, a levél olyan volt, mintha évekig állt volna valakinek a zsebében.

- Na, és ki a gavallér? – kérdezte kíváncsian Rozka, és Erzsi ettől hirtelen dühös lett. Egyszerre szégyen-

kezett és haragudott; szégyenkezett azért, mert haragszik, és haragudott azért, mert szégyenkezik. Visszavágta magát a párnára, és olyan szemtelenül, hogy azonnal meg is bánta, förmedt rá nénjére:

- Mit tudom én! És nem is érdekel. Ilyen hülyeségeket írni!

- Azt hittem, pedig hogy... Mert hétfőn keresett itt... - elhallgatott. Tudta, hogy a kislányból megint kitör a kíváncsiság, és kívárta, amíg újra fel nem ül.

- Ki keresett?

Rozka nem válaszolt. Erzsi fölült, arcán bocsánatkérő mosoly futott át:

- Mondd meg! Ne légy olyan utálatos!

- Nem én vagyok utálatos, ha már erről beszélünk, hanem te, barátocskám - mondta kitérően.

- Rozka, mondd meg, tudod jól, hogy nem akartalak megbántani, csak olyan rossz nekem. Annyira el vagyok keseredve...

Nénje a vállára húzta a kislány fejét. Erzsi mélyet szippantott a fekete gyapjűszvetter szekrényszagából

- Jól van, na. Azért is nem mutattam meg senkinek a leveledet. Kapnék nagyanyádtól, ha megtudná... Azt se szabadna megmondanom, hogy keresett az a két fiú. Azt mondta, hogy korai lenne még, ha fiúk járnának utánad. Még csak az hiányzik. És ez igaz is.

- Két fiú? És hogy néztek ki? Ismered őket?

- Nem. Azaz az egyiket mintha láttam volna már valahol, de biztos, hogy nem a mi utcánkban lakik. Egy olyan kövér, rózsás arcú gyerek volt.

- Az Ernő! Csakis az Ernő lehetett. Milyen idősnek nézted? És a másik? A másik milyen volt? - Olyan mohón faggatta Rozkát, hogy az elnevette magát.

Erzsi dühösen rácsapott a párnájára. – Jól van, ne vess ki. – És megint kis híján sírva nem fakadt. Rozka meg-simogatta a kezét. – A másik magas volt, világosbar-na hajú vagy olyasmi, de az arcára nem emlékszem. Őszintén szólva nemigen néztem meg, mert csak a ki-sebbik beszélt. Téged kerestek, hogy lehet-e locsolni? Mondtam, lehetni lehetne éppen, csak nem vagy itt-hon, senki sincs itthon. Azt mondtam, mert a nagy-anyád nem szereti, ha beengedjük az ilyen locsoló gyerekeket, mert mind csak a pénzért jön. Nem is mentem ki a kapuhoz, csak a lépcsőről szóltam ki nekik, hogy...

– A másik a Lukács lehetett. Biztos a Lukács Gyuszi volt. Nem olyan csontos arcú, kék szemű, magas? És mindig elvörösödik? Nem?

– Naná, úgy látom, nemcsak ő, de te is elvörösöd-tél. Jól van, na. Ne mondd megint, hogy kinevetlek. Mondtam már, nem tudom, mert nem is néztem meg, inkább csak a kisebbikre emlékszem, annak olyan fe-jére ragasztott, lefésült haja volt és kerek malacképe. Na, szóval...

– Az biztos a Kőrössi Ernő, a magas meg a Gyuszi. Barátok. És mit mondtak? Eljönnek máskor is?

– Nem mondtak semmit, mert én kiszóltam, hogy nincs itthon senki, és erre köszöntek, én meg bemen-tem. De a nagy szoba ablaka mögül láttam, sokáig őgyelegtek még itt az utcánkban. Nem mentek be más házakba, mint az ilyen locsoló gyerekek szokták. Biztos, hogy valamelyikük írta ezt a levelet. Az a kis pufi nagyon kedves fiú...

– Ó, az Ernő! A Mangalica! Nevetséges kis srác. A Lukács viszont egy lépést sem tesz nélküle.

- Szóval az a Lukács... Az lehet...

- Dehogyan - vágott közbe Erzsi. - Semmi közöm hozzá. Csak nem hiszed - mondta, és újra elvörösödött. A nagy szobából motozás hallatszott. Nagymama felállt a recsegő, vén karosszékből, amiben elnyomta a délutáni álmot, és csoszogó léptekkel ment a szekrényhez. Rozka is felállt, kibontotta, elsimította és újrakötötte a fejkendőjét.

- Aztán tartsd a szád, te lány, mert mind a ketten kapunk. Én nem szóltam senkinek egy szót sem a levélről. Nehogy elárulj, mert nagyanyád mindennek elmond... Na, megyek, aztán jobban tennéd, ha nem penészednél idebent. Mindjárt este lesz, és mehetek aludni. Eredj te is, ugrálj egy kicsit a többiekkel, úgy nézel ki, mint egy savanyú uborka.

Kiment, halkan betette maga után az ajtót. Erzsi visszafeküdt az ágyra, oldalt fordult a pokróc alatt, de azért úgy, hogy lásson is, elolvasta még egyszer az összegyűrt levelet. Az írásból semmit sem tudott meg, mert nem ismerte a Lukács írását. A fiúosztályba járt, és mindössze annyi volt, hogy az ablaknál szokták nézni egymást. Meg volt úgy, hogy arra jött haza Ernővel, amerre ő, és a lányok csúfolni kezdték Erzsit, hogy őt kíséri a túlsó oldalon a két fiú. Lelkes Zsuzsi, akinek régóta „udvarolt” az egyik srác, állítólag hallotta, hogy a Lukácsot ugratják a többiek Erzsi miatt.

„Ő írta volna?” - nézte a rojtos szélű, gyűrött papírdarabot. Akárhogy is forgatta, csalódást keltett. Nem ilyennek képzelte egy szerelmes levelet. Szép boríték, tiszta, finom papír, egy-két virág rajta, gondos írás, nem pedig ez a rossz irkalap. Ezt küldte volna a Lukács? Az ablakhoz futott, a világosság felé

tartotta, hátha a tintapacán áttűnik az eredeti aláírás. Lehet, hogy nem is ő küldte. A legjobb tanulók egyike volt, hallgatag, nagyra nyúlt kamasz. Mindig hosszúnadrágot viselt, és idősebbnek látszott a társainál nemcsak zárkózottsága, hanem öltözete miatt is. Nem illett a róla alkotott képhez ez a papírdarab. Olyan volt, mintha egy izzadt, maszatos kéz morzsolgatta volna sokáig.

Nem tudta megfejtetni a tintafolt alatt rejtőző nevet. Ahogy kinézett az ablakon, meglátott a szemközti ház előtt egy ismerős kislányt. Ibolyának hívták, vidéken lakott, csak az iskolai szünetekben szokott itt lenni a nagymamájánál. Kétágú, hosszú copfja volt, sápadt és sovány arca, pedig szinte mindig a levegőn volt. Erzsinek hirtelen kedve támadt kiszaladni hozzá, és mindent elmesélni neki. Igaz, hogy még csak hetedikos, de sok tekintetben tájékozottabb, felnőttebb volt nála. Zsebébe süllyesztette hát a levelet, és máris kint volt a verandán. A fonott pad ládájából elővette féltett kincsét, a teniszlabdát, és bekiáltott a konyhába, hogy kimegy a ház elé játszani.

15.

Ibolya kacagós kislány volt. Fél órát labdáztak falra ütőst egy szomszéd aprósággal hármásban, figura szerint, számolva, ki jut tovább. Persze, hogy Ibolya lett az első, pedig szokatlan volt neki a pattogós kis labda. Erzszi mostanában nem járt ki az utcára, nem volt nagymenő az efféle időtöltésekben.

Aztán sötétedni kezdett. Leültek, már kettesben, az orgonasövény alá a kerítéslábazatra.

- Kaptál-e sok vizet? - kérdezte Ibolya.

- Mit? - értetlenkedett Erzszi.

- Vízet. Locsolód volt-e sok?

- Jaaa - húzta el a száját. - Nem voltam itthon. Nénjéhez utaztunk.

- Hítfőn? - hüledezett Ibolya. - Ín addig nem gyűttem e, míg a locsolás meg nem vótt. Húsz tojást evittek meg ecsomó píz. Tavalý innálam vóttak a legtöbbben az osztályból, csak Torda Zsuzsinál járt több, de az nem számít, mert az kocsmás.

- Hogyhogy kocsmás?

- Hát úgy, hogy nálluk van a kocsmá. Az apja meg az annya tartya a kocsmát. Azt is mondják, hogy csak színbül mennek locsolni a lyányt, igazán az annyát udvarolják a legínyek. Hálás fehríníp. Nagyon is. - Ibolya sokamondóan nevetett. Erzszi is vele mosolygott. Erősen viszkedett már a levél a zsebében, de

nem tudta, előálljon-e vele ilyen hirtelen. Hátha kife-
csegi az Ibolya, és aztán kicsúfolják érte.

- Osztán ittmarattál szígyenben, egy szál locsoló
níkül? - faggatta Ibolya. - Ín bizony nem mentem el
addig, rajtam ne ne vessék senki.

- Hát, nénééknél volt azért locsolkodás. De apu
csak aznap ért rá, akkor kellett utaznunk. Kerestek
ám itthon, csak nem engedték be őket - fordította
suttogóra a szót, hogy biztosan csak Ibolya hallja.

- Nem engettik? Ki nem engette?

- A nagymama. Meg nénje.

- Üket sem locsutták? Ej, hát nállunk annak nagy szí-
gyen, aki nem engedi be ilyenkor a firfijakat. Megszólják
nagyon. Városson persze más. Nagyanyámnál se jártak.

- Nem mondod el senkinek?

- Mit?

- Hát amit mondtam, hogy voltak azért... Két osz-
tálytársam. De ez titok. Jóska se tudja.

- Hogyhogy?

- A nénje súgta meg ma, de nem szabad elárulni,
hogy tudom. A levelet se mondta senkinek.

- Mijjen levelet?

- Bedobtak hozzánk egy levelet. Nézd! - óvatosan
előhúzta a zsebéből, de gyorsan vissza is süllyesztet-
te, félt, hogy meglátja valaki.

- Mutasd má, te! - kapott utána Ibolya nevetve,
hangosan.

- Psszt! - csitította Erzsi, észrevéve, hogy Jóska
focizás közben oda-odanéz rájuk. - Majd máskor. Most
meglátják.

- Most mutasd! Ki látná meg? - nevetett Ibolya, és
Erzsi zsebre dugott keze felé kapkodott.

- Hagyjál! Ha nem hagysz békén, akkor egyáltalán nem mutatom meg. – Sértődötten állt fel. Ibolya kérése előre fogta a dolgot.

- Jól van, na. Nem kell mingyár haragunni. Ha megmutatod, elbeszüllek én is valamit neked.

Nénje fekete fejkendő alakja jelent meg a kertkapunál.

- Jóska, Erzsi! Vacsora!

- Kijössz holnap? Mennem kell!

- Gyere ki utána. Sítálunk egyet a sötétben! Akkor nyugodtan megmutathatod a leveled is.

- Ma már biztos nem engednek. De holnap. Dél előtt jó lesz?

- Ti mán a tikokkal feküsztek? Elunnya magát az ember ebben a városban. Mink míg ilyenkor sítállunk csapatossan, míg egész besötétül. Biztos kienged az idesanyád, ha kired.

- Á, biztos nem. Holnap kopogok majd az ablakokon, jó? – és azzal megiramodott a kapuban álló Rozka felé, mert úgy érezte, hogy nénje vizsgálódó tekintetével belelát, tudja is már, hogy elmondott mindent Ibolyának.

Nehezen jött álom a szemére. Ibolyával való beszélgetésére gondolt, meg arra, amit este apja mondott. Holnap náluk lesz Ilike! Reggel orvosi vizsgálatra megy, utána eljön hozzájuk, és itt marad ebédre is, mert nem érdemes hazautaznia edzésig. Együtt töltik a napot! Erzsi felnézett unokanővérére, kicsit talán irigyelte is. Neki már sikerült a továbbtanulás, és bejáróként is jó tanuló volt. Hajnalban kelt, és késő este érkezett haza, mert délutánonként edzésre járt. Az iskolai tornatanára fedezte fel benne a rátermettséget:

futott, ugrott, egyelőre még nem dőlt el, miben lesz a legjobb. Nagyon imponált Erzsinek, hogy Ilike bajnok! Versenyekre jár. Még talán az olimpiára is eljut, Tizenhat éves csak, de már a felnőtt mezőnyben is jól szerepel. Nagy tehetségnek tartják.

És nevetős, magabiztos. Úgy jár, mint akinek a lába nem is érinti a földet. Erzsi mindenben mennyit gondolkodik, mennyit kesereg! Ili számára minden egyszerű, mindenre egy-kettő megoldást talál. Szerette hosszú, szőke copfját is. Az ő édesanyja nem engedte, hogy megnövecsse a haját. Idejét múlta a nagy sörény. Minek az! Nem vagyunk őseimberek! – szokta mondani. De hiába, nem sikerült meggyőznie a kislányt, mennél több érv szólt ellene, annál jobban szeretne volna. Ha tehette, fésülte, fonta unokanővére hullámos, hosszú haját.

Mióta tudta, hogy jön, bosszúsan gondolt arra, hogy minek is mondta el Ibolyának a levélhistóriát. Még szerencse, hogy behívták, mielőtt megmutathatta volna. Így még letagadhatja. Nem megy ki hozzá, itt bent várja ki, amíg Ilike megérkezik. Aztán együtt töltik az egész napot. Kifaggatja a nővérét, hogy lehet jelentkezni a sportra. Ő is szeretné megpróbálni. Ha megkéri, talán el is viszi magával edzésre, hátha benne is felfedeznek valami tehetséget. Hiszen a torna mindig jól ment neki. Csak sajnos otthon nem engedték, hogy egyesületben tornázzon. Pedig hívták, mikor kisebb volt. Az egyik tornaóra bejött egy néni, alacsony volt, fekete bársonyszalagot viselt a hosszú, vállára göndörödő hajában, és minden ügyesebb kislányt végigpróbált. Erzsi is azok között volt, akiket kiválasztott, mert hajlékonynak és erős-

nek találta. De a cédulát, amit adott, hiába mutatta meg otthon, nem engedték el.

- Nincs aki hozzon-vigyen, magadban meg még kicsi vagy - magyarázta anyu.

Hiába, a város túlsó szélén volt a sportklub, majdnem egy órát kellett volna utazgatnia. Persze másnak is csak annyi volt az út, mint neki lett volna, és mégis eljárt.

- Nem sül ki semmi jó az ilyesmiből - mondta nagymama is. - Nem lányoknak való a sport.

De Erzsí tudta, hogy a lányok is milyen nagy sikereket arattak, épp akkoriban volt az olimpia, mindent a magyarok nyertek, tizenhat aranyérmet hoztak haza a finnektől! Az újságok tele voltak a tornásznők arc képeivel! Ó, ha ő is hajlonghatna a gerendán, és csinálhatná a gyönyörű hátra hidakat!

Aztán elmúlt ez az ábránd is, elfeledkezett róla. Figyelmét Ilike pályafutása terelte ismét a sportolásra. És most itt a jó alkalom: talán holnap leviszi magával! Most már nem lehetne akadály, hogy kicsi! Tizennégy éves elmúlt, egyedül is elengedhetnék! Érezte, legbelül azért érezte, hogy ma sem menne könnyen, ha ilyen tervekkel állna elő! Sőt, nagymama szerint egyre szigorúbban kell őt fogni, szerinte már most is többet engednek meg neki a kelleténél! De anyuékat talán meg lehetne győzni, hiszen Jóska is eljár focizni!

- Jó lenne holnap elmenni Ilike az edzésre - mondta lefekvés után Jóskának.

- Mi a fenének? - morgott az orra alatt a fiú.

De Erzsí tudta, hogy nem lesz nehéz rábeszélnie, mert öccse is ugyanúgy néz föl Ilike-re, mint ő, ugyan-

úgy rajong érte. Ha nem jobban. Nemhiába vörösödik el nyakig, ha találkoznak, és bújik el, ha ugratják emiatt. Ha meg Jóska is benne volna a tervben, akkor biztos elengednék őket, együtt mégis jobban elboldogulnak.

- Megnézni, milyen az! - Azt már nem tette hozzá, hogy hátha őket is kipróbálnák.

- Ha elvisz - morogta a fiú, és nagyot dobva magán, a fal felé fordult.

- Persze, hogy elvisz - lelkesedett Erzsi. - Biztos.
- Hogy öccse elhallgatott, Erzsi egymaga gondolkodott tovább a másnapon, míg nagy nehezen el nem aludt.

Alig készültek el a reggelivel, és tettek rendet a szobájukban, csöngettek. Együtt rohantak az ablakhoz. Ili állt odakint, rövid, piros kabátkában, fehér térdharisnyás lábán papucscipő, fején apró virágos fejkenő. Csepergett az eső.

- Megjött - lelkendezett Erzsi, és öccsét majdnem feldöntve rohant az ajtóhoz.

- Jaj de odavagy! Mi a francnak ez a nagy felhajtás - mérgeskedett Jóska, mintha előbb nem egyszerre pattantak volna mindketten az ablak elé. De Erzsi már kint volt a verandán, robogott le a lépcsőn.

Rozka, kezében a kapukulccsal, komótosan ballagott előtte. - Ilike tartózkodó, hamiskás mosollyal vont a vállát kérdésére: „Hát megjöttél?” Aztán egy-egy félfordulattal hátravetette mindkét copfját.

Erzsit lefékezte az az ösztönös választékosság, ami unokanővére viselkedésében mindig megvolt. Az arcán ott ragyogott az öröm, de már nem akarta Rozkát feldöntve megrohamozni a bezárt kertkaput.

- Szevasz! Hogy vagytok? - pattogtak a kedves, nagyos kérdések, majd a választ be sem várva: - Remélem, rosszat nem hallok felőletek! - és ránevetett Rozkára. Nénje sem tudott ellenállni a lányból sugárzó kedvességnek.

- Arról éppen beszélhetnénk - mondta, és mosolyogva tartotta oda kis arcát a két könnyű puszinak, aztán utat engedett Ilikének.

Erzsit most már semmi sem gátolta abban, hogy unokanővére nyakába ugorjon. Legszívesebben úgy táncolt volna az örömtől, mint egy kölyökkutya. Ili lefejtette magáról húga karját, és szelíden maga mellé fordította.

- Na, induljunk befelé, mert még megfázol.

Kibogozta a nyakába csúszott, hetyke kis kendőt, és menet közben összehajtotta. Bal karján nagy, kék sportszatyor hintált. Úgy vitte, mintha nem is lenne súlya.

Már majdnem mindent körbejártak. Megnézték apu büszkeségét, a műhelyt és Jóska különféle „találmányait”, Erzsi szalvétagyűjteményét, színészfotóit, amikor kevéssel ebéd előtt csöngettek odakint.

- Senki, csak Ibolya - kedvetlenedett el Erzsi az ablaktól visszafordulva. - Itt nyaral a szomszédban a nagymamájánál. Tegnap megbeszéltük, hogy kimegyek hozzá, mert nem tudtam még, hogy jössz.

- Attól még kimehetsz. Jövök én is.

- Csak azt akartam megkérdezni, hogy nem jössz-e ki? - szólát át a kapun Ibolya. - De fura, hogy így bezárkóztok.

- Nagymama így szokta. Hozok kulcsot.

- Nem mík be. Csak éppen megkírdtem, hogy jössz-e sítálni, ha már este nem gyüttél. Nem tudtam, hogy vendígték gyütt.

- Mért ne - válaszolt a tétovázó Erzsi helyett Ili.
- Kimehetnénk, ha nem esik már.

- Eddig se esett. Ipp csak csipergett. De má süt ki.

- Menjünk! - Ili visszament a kabátjáért. Erzsi fejében megfordult, hogy vajon nagymamáék elengedik-e, de aztán ő is felkapta a kabátját, és magabiztosan szólt be a konyhába, hogy elmennek egy kicsit sétálni lilivel.

- Minek? - förmedt rá Rozka.

Nagymama is rosszállón nézett, de végül is nem ellenkezett.

- Pontosan fél egyre itthon legyetek, nehogy elhűljön az ebéd.

Viháncolva robogtak ki az ajtón, még avval sem törődtek, hogy Jóska rosszkedvűen néz utánuk.

- Itt vótak ám megint - mondta bizalmasan Ibolya, alighogy elléptek a kerítésük előtt.

Erzsi értetlen arcot vágott, de elfutotta az árulkodó pirosság. Bármennyire nem akarta, egyből megértette, kikre céloz Ibolya.

- Kik voltak itt? - firtatta Ilike. Tetszett neki Ibolya, örült, hogy kiszabadulhattak a házból, és sétálhatnak egyet.

- Erzsi megmondja - kacsintott rá a lány feje fölött Ibolya. - Ha megmondja.

- Kit érdekel? - hárította el magától a várakozó tekinteteket Erzsi. Szégyellte unokanővére előtt az egész buta históriát. Mért kell Ibolyának épp most előállnia vele? Csak kinevetteti őt.

- Hát engem! Ha megmondod... - Ilike olyan huncut arccal nézett rá, hogy nehéz volt neki ellenállni.

- Ah! Ostobaság. Inkább te...

- Ne térj ki! Hallom, hogy titkolsz valamit. Kifagassam inkább a barátnődet?

- De tényleg... Semmi, értsd meg...

- Nizz csak oda - rántotta meg Erzsi karját Ibolya.
- Már vagy ötödször jönnek!

Az üres kis mellékutca épp hogy levelet bontó akácfái alatt két biciklis srác fordult be a sarkon. Erzsi első pillantásra fölismerte a két fiút. Bumfordin, széles, sötétkék tréningruhában, háború előtti női biciklin Kőrössi Ernő és fél kézzel a kormányt fogva, fél kezét „elegánsan” maga mellett lógatva, vastag, fehér pulóverben Lukács Gyszi.

Gyszi vette hamarabb észre a lányokat, hirtelen mindkét kezét a kormányra tette, és leszegte a fejét, mintha a pedál körül nem volna valami rendben. Ernő szokása szerint kipirult arccal harsogott, csak akkor nézett fel, mikor szinte már szemben voltak a lányokkal. Akkor meg majdnem elvesztette az egyensúlyát, mert odakapott Lukácshoz, hogy figyelmeztesse őt a látnivalóra. De Lukács - vörösen, közömbös arcot erőltetve - biccentett Erzsi felé, aztán, mint egy versenyző, a nyakát előrenyújtva beletekert a pedálba.

Erzsi is olyan lett, mint a főtt rák, zavarában még visszaköszönni is elfelejtett. Ili és Ibolya a kipukkadni akaró nevetéstől merev arccal figyelték a jelenetet. Aztán, amikor a fiúk elkanyarodtak és eltűntek a szemük elől, végleg elvesztették az önuralmukat, és hangosan, ellenállhatatlanul nevettek. Erzsi feszélyezetten mosolygott rajtuk, bár inkább sírni lett volna kedve. Nem tudta megmondani, hogy örül-e vagy haragszik-e jobban. Nem tudta azt sem, javára vagy kárára nevet-e a másik kettő. Biztosan csak azt érezte, hogy hangosan döngeti a mellkasát a szívverése, és hogy nem bírja soká, ha amazok nem hagyják abba a kacagást.

- Ne röhögjetelek már - kezdte volna sértődötten, de aztán váratlanul rá is átragadt a jókedv. Leültek egy kerítés kölabazatára, és ott nevettek sokáig, már jóformán azt sem tudva, hogy min.

- Hagyjuk abba - szólalt meg végre Ilike, és piros kabátja zsebéből előhúzta a zsebkendőjét. Megtörölte a szemét, és ügyesen, kis fúvásokkal kifújta az orrát.

- Rég nevettem ilyen jót. Jó lesz befejezni, mert lehet, hogy megint jönnek. Szóval még mindig nem érdekel? - kérdezte Erzsibe karolva. - És melyik? Remélem, az a magasabbik! Hm? Ne pirulj! Jól van, ha nem akarod, egy szót se kérdek többet.

- Az az! - mondta Ibolya. - Igaz-e, Erzsi? Az a csinos, az a pulóveres.

- Nem tudom - morogta Erzsi morcosan, de belül fojtogatta a jó érzés. - Tényleg nem tudom.

- Hogyhogy? Ne tréfálj már! Azt se tudod, hogy neked melyik tetszik?

- Hát... - Az utóbbi hetekben ilyesmi meg sem fordult a fejében. Volt egyéb baja. Azelőtt hízelgett neki, ha Lukács Gyuszival ugratták. El is vörösödött, ha az utca túlsó oldalán haladva hazakísérte őt a két fiú. Alig mert átpillantani, pedig tudta, hogy Gyuzsi is leszegett fejjel megy, rá se néz. Olyan felnőttesen öltözött, közben pedig félszegebb volt bármelyik fiúnál.

Volt Erzsinek nem egy fiúpajtása a nyolcadikból is, akikkel együtt jártak bábszakkörbe vagy szavaló körbe. Velük zavartalanul, beszélgetve sétált haza. De a Lukács más volt. Ha találkoztak is, épp csak köszöntek egymásnak, aztán lehajtott fejjel, összevissza dobogó szívvel mentek tovább, hogy egy óvatlan

pillanatban visszafordulva ismét összeakadjon a tekintetük. Ennyi volt az egész, milyen jó volt mégis! Míg az osztálykönyv körüli kavarodás mindent össze nem zilált Erzsiben. Azóta eszébe se jutott a fiú. Vagy ha fölillant is egy percre előtte, még mélyebben hajtotta le a fejét a szégyentől. Talán azért nem akart rágondolni, mert nem akarta föltenni a kérdést: vajon tud-e Gyszi az egészről? És mit gondol róla ezek után? Mert, ha még avval is törődött volna, a kétségbeesést már nem is lehetett volna elviselni.

- Hát?... - sürgette a választ Ilike.

De ebben a pillanatban ismét feltűnt a két fiú a sarkon, olyan közel hozzájuk, hogy szinte egyből szembe találták magukat velük. Gyszi arca most vidám volt, keskeny kék szeme jólesően villant Erzsire. A lány legalábbis bátorítást érzett a tekintetéből, ami nyilvánvalóan rászégeződött, mintha nem is lenne mellette sudár unokanővére és a mulatságos arcú Ibolya.

- Szevasz, Erzsi! - harsogott ugyanakkor a fülébe Ernő hangja. - Hétfőn a suliban meglocsolunk! - Hátrafordult a nyeregben, és hevesen integetett, már attól lehetett félni, hogy nekimegy a járdaszegélynek.

A lányok jókedvűen néztek utánuk. Később Gyszi is visszafordult, és integetett, mielőtt eltűnt volna az utca kanyarulatában.

- Jól van, na. Ne nyilatkozz, ha szégyelled. Úgyis láttam mindent - mondta Ilike, mikor továbbindultak.

Lementek a piacra, ögyelegtek egy kicsit a standok között. Ili erős, fésűs csatokat vett magának a trafikban, hogy futás közben ne hordja szanaszét a haját a szél.

A fiúk aznap már nem kerültek elő. Míg hazamentek ebédelni, Erzsi részletesen elmondott unokanővérének mindent, amit tudott az egész nagy „szerelemről”.

17.

Gyorsan megebédeltek, mert háromra kint kellett lenniük a pályán, s az út legalább egy órát vett igénybe. Nagymama nehezen egyezett bele, hogy a szülők tudta nélkül elengedje a két gyereket, de végül is nem akart túlságosan maradinak mutatkozni a rokon lány előtt. Azzal a feltétellel engedte el őket, hogy fél hatra, mire anyu megérkezik, ők is itthon lesznek.

Sportszatyorba gyömöszölték a tréningruhájukat, tornacipőjüket, és már ott is álltak a villamosmegállóban. Erzsi hetek óta nem érezte magát ilyen felszabadultnak. Különösen, mikor Jóska nagyos, hallgatag feje fölött rávillant Ilike huncut tekintete, mintha azt mondaná: „Mi ketten tudunk ám valamit, amit más nem.” Erzsi ezeknek a pillantásoknak majdnem úgy örült, mint az egész délelőtti „kalandnak”. A legjobbkor történt ahhoz, hogy közös titkuk legyen.

Villamosról buszra, buszról villamosra szálltak, mire megérkeztek a város túlsó végén lévő, külvárosi pályára. Erzsi és Jóska először vonakodott attól, hogy csak úgy, minden további nélkül átöltözzenek, mintha ők is idetartoznának, de Ili beparancsolta magával az öltözőbe a kislányt. Jóska kint várta, hogy az edző megérkezzék.

Mire kifutottak, a piros salakpálya szélén már feltűnt magas, hajlott, ballonkabátos alakja. Ili aprózó futólépésekkel odaszaladt hozzá, beszéltek néhány

szót, de a lány beszélgetés közben sem állt meg, karját, lábát lazítgatta, csípőre tett kézzel forgatta, fesegette a derekát. Közben figyelt is, nevetett is, aztán minden átmenet nélkül visszairamodott hozzájuk. Jóskát határozott mozdulattal a tribünként szolgáló néhány betonlépcső fölötti, földszintes kis öltözőházba küldte, Erzsit pedig karjánál fogva magával húzta. Az edzőt közben körülfogták a pálya belső szélén köröző fiúk, de beszélgetés közben ők is, Ilihez hasonlóan, mintha tornagyakorlatokat végeztek volna, egy percre sem maradtak nyugton. Ili, látva, hogy Berci bácsi most el van foglalva, elindult a zöld gyepen. Erzsi is vele futott.

- Úgyis be kell melegítened. Anélkül biztos rosszabb eredményt futnál, meg az izmok is megsérülhetnének. Mindig jól be kell melegíteni. - Úgy beszélt, mint egy tanárnő. Visszafogott, aprózó léptekkel futott Erzsi mellett, míg a kislány úgy érezte, hogy ugyancsak szednie kell a lábát, ha nem akar lemaradni.

- Nem sok esélyem van. Mennyivel alacsonyabb vagyok, mint te - mondta egyre jobban pirosodó ábrázattal.

- Ó, nem a magasság számít. Tudod, hány első osztályú versenyző van, aki nemhogy nem magas, de kifejezetten alacsony. A kis Kovácsról nem hallottál? Micsoda győzelmei vannak! Nem sokkal magasabb nálad. Majd megmutatom egyszer, ha kijössz egy versenyre.

Már a második kört rótták. Erzsi a lihegéstől nem tudott megszólalni, csak hallgatta a gondtalanul csevegő Ilikét, mikor Jóska megjelent a lépcsőkön, és Berci bácsi magához intette. Néhány szót mondott

neki, aztán Jóska is elindult körbe a pálya szélén. Berci bácsi megállította Erzsiéket.

- Kapcsolj rá, Ilike! - kiáltott a lobogó hajú, szőke nagylányra.

Ili meg, mintha biciklire ült volna át, annyival gyorsabban folytatta a futást.

- No, kislány, hát futott-e már időre? Na, akkor menjen ahhoz a piros zászlóhoz a kanyarban. Onnan kérek egy erős száz métert. Mindent belead. Mikor leengedem a kezem, akkor indul. Figyeljen, mert százon minden tizedmásodperc számít.

Erzsi megállt a salakpálya jelzett helyén, aztán teljes erejéből megindult. Úgy futott, hogy a távolság felénél már égette a torkát a bekapkodott levegő. Azt hitte, nem bírja végig.

Berci bácsi belenézett a markába, a stoppert visszaugratta, és a kétszázas pontra küldte a kislányt. Rezzenéstelen arcán, keskeny, szürke szemében semmi sem jelezte, jól vagy rosszul sikerült-e Erzsi bemutatkozása.

A kétszáz méter még reménytelenebbnek tűnt. Száznál se tartott, mikor már minden lépésnél úgy érezte, hogy a lábát nem tudja még egyszer behajlítani. Merev testtel, kínlódva futott tovább. A célban a gimnasztikázó Ilike várta.

- Mért cammogsz ilyen lassan, hallod-e? - kérdezte nevetve. - Szerintem futnod kéne még egyet. De akkor ügyelj ám, szedd jobban a lábad!

- Hát, Erzsike, sprinter aligha lesz magából. De azért ne bánkódjék. Ha mégis kedvet érez a futáshoz, ott vannak a hosszabb távok. Minden kislányt szeretettel várunk. Na, akkor most nézzük ezt a legényt.

Jóska eredményei is csak kevéssel voltak jobbak, mint Erzsé. De azért, meglátszott rajtuk, hogy focizni jár, legalább hetente kétszer gyakorol.

- Nem baj - vigasztalta őket Berci bácsi. - Nem csak a bajnokoknak érdemes sportolniuk. Meg hát nem is csupán a tehetség dönti el, kiből lesz valami, kiből nem. Ha olyan kitartóak, mint a nővérkék, még minden sikerülhet. Jöjjenek csak! Legalább egy kis új színt hoznak az életünkbe.

Futottak még néhány kört, majd pár percre figyeltek az atlétatrikóra, futónadrágra vetkőzött Ilikét, hogy röpködi sorra a száz métereket, míg Berci bácsi elgondolkodva jegyzi fel noteszébe az időeredményeket. Aztán elbúcsúztak, megígérve, hogy ezután rendszeresen lejárnak ők is. Erzsé legalábbis. Jóska még nem tudta, össze lehet-e egyeztetni a futást a focival.

- Legalább nem lesz olyan unalmas nekem sem - kiáltott Erzsé után Ilike.

Valóban, időközben egyre érkeztek a pályára a fiúk, de lányt alig lehetett látni.

Anyuék, hallva Erzsé lelkendezését, nem mondtak határozott nemet. Pedig mintha anyunak nem lett volna ínyére a dolog. Apu szeme viszont érdeklődéssel csillogott a beszámolójukat hallgatva.

- Hát szép dolog is a sport. Ott nincs mese. Az órát nem lehet becsapni. Az győz, aki jobb, aki ügyesebb, aki többet dolgozott. Akiben több a kurázszi. Ott van az Ili is. Már külföldön is volt. Nem is egy helyütt. Előbb-utóbb Nyugatra is kijut, ha ilyen jól megy neki. Bejárja az egész világot, neki nem gond az útlel. Persze nem mindenki olyan tehetséges. Nem is baj - fordított aztán a szón. - Nem bánom, ha kedvetek

van hozzá. Így legalább nyugodtak vagyunk, mert Ili vigyáz rátok. Az utat meg már igazán megtehetitek egyedül is. Nem, Juliska?

Anyu vonakodva szólalt meg, de alig mondhatott néhány kisebb ellenvetést, amikor nagymama rákezdett az „én időmben” kezdetű szövegre, aminek a lényege az volt, hogy Jóska oda megy, ahova akar, de ő a kislányt nem engedné. Ettől mintha anyu véleménye is megváltozott volna. Na persze, nem úgy, ahogy nagymama szerette volna. Épp ellenkezőleg.

- Hol van már az, anyukám, amikor kulcsra zárták az ajtót a lányok előtt? Én is bejártam a gimnáziumba, mégsem lett semmi bajom. Aki meg olyan, azt zárhatják akárhogy, akkor is megtalálja a módját, hogy élje a világát. Ilyen nagy gyerekeknek kell már egy kis önállóság. Nem azt mondom, hogy Erzsi is csak edzésekre járhat, mint az Ilike, de valami külön elfoglaltság neki sem árt.

Erzsi boldogan ment aludni. Minden a legjobban alakult. Tapasztalata szerint az ilyen kisebb ellenvetések már a beleegyezést jelentették. Csak valami miatt anyuék sosem akarnak túl könnyen engedni. De előbb-utóbb azért megpuhulnak. Sokáig forgolódott az ágyon. Már látta magát is bordó trikóban, fehér nadrágban röpdülni a piros salakon! Úgy dolgozik majd, hogy Berci bácsi is elégedett legyen vele. Ha olyan bajnok nem is lesz, mint Ili, de nem fog szégyent vallani, ebben szinte biztos volt.

Félálomban hallotta, ahogy a fürdőszobából kiszűrődött anyu beszéde:

- De ha nem megy neki olyan jól, minek erőlteti? Mennyi sportág van még az atlétikán kívül, ha éppen

sportolni akarna. Még csak az hiányzik a Lovas Pistának. Persze, hogy az ő kislánya különb mindenkinél! Nem szeretném, ha még ezért is lenéznének, hogy a mi gyerekeinkből sosem lesz olyan nagymenő, mint az Iliből. Amúgy is épp eléggé fenn hordják már az orrukat. – Anyu hangja sértődötten csengett. – Nekik minden sikerült, na bumm! Nekünk meg nem. Lehet, hogy a végén mégis mi járunk jobban.

– Ugyan, Juliska! Minek ez a vetélkedés? Nem olyan kivagyí a Pista, mint amilyennek gondolod. Az a helyzet, hogy neki tényleg sikerült minden, joggal van jókedve, joggal önérzetes. Hiába, ami igaz, az igaz. Ha nehéz munkával is, de legalább jól tartja a családját. Jól választott. Nekem nem sikerült, de hát mért őrá haragudjak? Mit tehet ő az egészről?

– Arról azért tehet, hogy folyton a pénzével kérkedik. Kineveti az embert, mintha egyedül neki lett volna esze a világon. Mi már semmik és senkik vagyunk előtte. Pedig ha nem így történik, apám mellett már te is...

– Hagyjuk ezt. Régi nóta. Lennék, de nem vagyok... Hiába, erről ő sem tehet, meg én sem. A gyerekeknek pedig jót tesz egy kis mozgás, és így legalább együtt lehetnek az unokanővérükkel. Tanulnak tőle. mert Ilikére remélem, nem haragszol?

– Haragudni? Hát Pistára talán haragszom? Épp csak a fennhéjázása bánt. És olyan lesz a lánya is. Már most is hogy ki van öltözve. Mesélte anyus, hogy olyan, mintha a divatlapból lépett volna elő. Mért érezzék magukat mindig kisebbnek mellette az én gyerekeim?

– De hiszen nem érzik. Szeretik. Rajonganak érte, és nem a divatos ruhái miatt, hanem mert jókedvű,

kedves, sikeres. Nem bánnám, ha Erzsire is átragadna valami a könnyedségéből. Olyan magába zárkózott mindig, különösen mióta az iskolai barátnőivel is összeveszett. Jobb, ha olyan barátot talál, akit ismerünk, akiről tudjuk, hogy nem viszi rosszba. Az meg, hogy nem olyan gyorsak, mint az a szélvészkiasszony, nem jelent semmit. Nem lehet mindenki született tehetség. Aki kitartó, még többre is viheti, mint az, akinek csupán adottsága van. Ott van a Nurmi vagy a Zatopek. Nem is tudom, melyikről olvastam, hogy azért kezdett el tréningezni, mert gyengébb futó volt a társainál...

Anyu hangos sóhajtására rácsukódott a hálószoba ajtaja.

„Én igenis kitartó leszek – suttogta magában Erzsi. – És lehet, hogy legközelebb a száz métert is gyorsabban futom majd. Elvégre most próbáltam először. Keddig még gyakorolunk öcsivel.”

Szinte látta már maga előtt Berci bácsi kerek arcát, amint jókedvűen néz fel rá a stopperről.

Hétfőn reggel, iskolába menet ismét elővette a rossz érzés, amit már olyan jólesően kioldott belőle Ibolya és Ili, no meg a fiúkkal való kaland.

Pénteken, amikor Ibivel labdáztak, megint előke-
rült a két biciklista. Úgy tűnt, szívesen megálltak volna Erzsiékkel beszélgetni, de a kislány köszönés után hátat fordított és tovább játszott, mintha teljesen véletlen lenne ez a találkozás. Félt, hogy a nagymamáék megláthatnák az ablakból, meg Jóska is kint volt, ott focizott a többiekkel. Ha beszédbe elegyedik Gyusziékkel, se vége, se hossza nem lett volna a csúfolódásnak.

Volt persze más oka is annak, hogy nem adott alkalmat a beszélgetésre. Ez pedig a saját szívdobogása volt, amit szégyellt volna a fiúk előtt; igen, a torkát is összeszorító szívdobogástól, az arcába tóduló vértől úgysem tudott volna könnyedén beszélgetni Gyuszival.

Gyuszi és Ernő továbbkerekedett hát, beérték anynyival, hogy hosszabb-rövidebb időközönként újra és újra föltűnjenek Erzsiék előtt, és minden alkalommal magukkal vigyenek egy elcsípett mosolyt, elkapott tekintetet, nevetést, pirulást. A végén már nyíltan mosolyogtak egymásra, hogy na, tessék, megint itt vannak-vagyunk, s ez meghozta Erzsi számára is a felszabadultságot. Úgy érezte, hogy minden biciklikör újabb szálát gombolyít rájuk közös történetükből.

Így ment ez szombaton is, míg nagymamáék meg nem sokallták az utcázást, és be nem hívták őket. Rendbe kellett tenniök az asztalaikat, befejezték a szünidei iskolai feladatokat, összecsomagoltak, szóval elkészítettek mindent hétfőre. Vasárnap ugyanis kirándulni készült a család. HÉV-vel és gyalogosan fölmentek Visegrádra, hogy onnan a délutáni hajóval érkezzenek haza.

A vasárnap jól telt el, erdőt, hegyet jártak, hátizsákból ebédeltek, nem is gondoltak rá, hogy ezzel a szép nappal tulajdonképpen vége is van a tavaszi szünetnek. Apuval összefogva kicsikarták anyutól az ígéretet, hogy elengedi őket atletizálni, és ez a döntés várakozással telivé tette a jövő hetet. Nem csoda hát, hogy most a párás, hűvös reggelen, a táskája szíját nagyosan a vállára vetve, napok óta először szorította össze a gyomrát valami rossz érzés, rémlett föl benne, hogy újra szembetalálkozik majd a szünet előtti kellemetlen események következményeivel.

„Kibírom nélkülük is – gondolta vállat rándítva, mikor egy pillanatra Lelkes Zsuzsi sün-orrocskája jelent meg a képzeletében. Ilike mosolygós, magabiztos szőkeségét igyekezett felidézni, és maga előtt is szégyellve ugyan, de Gyuszi csontos arcát, makrancos, egyenes haját. – Kibírom. Még jobb is lesz, mint azelőtt. A szüneteket eltöltöm Gyusziékkal, egyébként meg nem szorulok senki barátságára. Ili lesz a barátnőm, benne biztos nem csalódom majd.”

Mégis milyen jó lett volna azon melegében elmesélni valakinek, hogy mi minden történt vele a szünetben. Elmondani mindent, megosztani valakivel a tit-

kait. De aztán dacosan megkeményítette a lelkét, és kényszerítette magát, hogy ne várjon semmit az iskolai barátnőktől.

„Nem ártottam semmit senkinek, ha magamra maradok, akkor sem fogok barátságot kunyerálni” – Úgy érezte most magát, mint aki darázsfészekbe kényszerül belépni. De szilárdan és büszkén akarta vállalni új helyzetét.

És valóban, ahogy belépett az osztályba, a ráeső tekintetek közt meglátta Zsuzsiét is, aki a nevetést hirtelen félbehagyva egy fintorral fordult el tőle. Most szüksége volt a korábbi kemény elhatározásra ahhoz, hogy ne fussanak a szemébe a könnyek.

„Jól van – gondolta –, végeztünk. Megleszek nélkületek” – és evvel a gondolattal együtt tudatosodott benne, hogy egész mostanáig abban reménykedett, Zsuzsi mégsem fordul el tőle, ott folytathatják, ahol a naplőügy előtt abbahagyták. Mert amikor arról ábrándozott, hogy de jó lenne mindent elmesélni valakinek, tulajdonképpen Zsuzsira gondolt. Az ő kedvére valóan fogalmazta meg magában a mondatait, és szinte már hallotta is felcsendülni magabiztos, egyetértő kacagását.

Bevágta a táskáját a padba, leült. Senki sem figyelt rá. Padtársa, Zsupán Mari felnézett a pöszmögésből, valami tintafoltot igyekezett éppen ledörzsölni a padjáról egy benyálazott papírdarab segítségével.

– Szevasz! – mondta. – Képzeld, mire bejöttem, valaki összetintázta a padomat. Figyeled? – mutatta az összegyűrt, tintás irkalapot. – Ha nem veszem észre, a füzeteim, de még a ruhám ujja is ilyen lett volna. Ki szórakozott itt a szünidőben?

Erzsinek elfancsalodott a képe. Ez a Zsupán Mari mindig ilyen butaságokkal állt elő. Ha leszakadt a gomb öltözköskor a blúzáról, képes volt elővenni a cérnát, tűt, amit egy kis, saját készítésű tokban hordott magánál, és azon nyomban visszavartha a gombját. „Mielőtt még elvesznék!” Rendes lány, de kit érdekelnek a dolgai? Órákig is elmesélgetné az apró-cseprő, unalmas történeteit arról, hogyan akarták eltenni a neki visszajáró pénzt a közértben, meg a húga milyen rendetlen, hányszor kell utána elrakodnia. És hogy az anyukája mindig őt szidja meg. Kit érdekel az ilyesmi?

Sajnos, hiába is mondaná el neki a vele történeteket, nem tudná értékelni. Csak azt érné el, hogy Mari is véget nem érő locsogásba kezdene, napról napra beszámolna a szünidő minden ostoba kis eseményéről.

„Eh! – hessentette el a gondolatot is, ahogy a kislány keltészta-arcát a pad fölé hajolni látta. – Kibírom egyedül is.”

De azért nagy kegyesen Mari párjának állt, amikor szünetben az udvarra mentek. Együtt ették meg az uzsonnájukat is az udvarszéli fenyők alsó ágain, Zsuzsi rejtekhelyén. Innen legalább észrevétlenül szemmel tarthatta az egész udvart, miközben Marika csámcsogással ízesített beszámolóját hallgatta a nagymamája és a húga veszekedéséről.

Zsuzsi most is fogócskázott. Egyszer nevető arccal futott feléjük, Erzszi már azt hitte, őket akarja bevinni a játékba. Pedig csak a megszokott helyét akarta elfoglalni az ágak közt. Mikor észrevette, hogy Erzsziék odabújtak, mérgesen fordult meg, és futott másfelé. Erzszi ezek után igyekezett nem törődni vele. Gysziék felbukkanását várta. Le is jött a fiúosztály,

de a hátsó udvarra mentek. A legtöbb ügyeletes tanár különvezényelte a fiúkat és a lányokat. A hátsó udvar volt a fiúké, az első a lányoké. Azt viszont jól látta Erzsi, hogy kisvártatva feltűnt Gyuszi a lányudvar másik végén, a rézsű tetején, és elmélyülten pásztázta a sokaságot.

„Nafene – gondolta magában. – Majd kiesik a szem, úgy nézi a csajokat.” – Leugrott az ágról, és Marinak intve, arrafelé sétált, amerre Gyuszi álldogált. Haragudott rá, amiért ilyen szemtelenül bámészkodik. „Szép kis madár” – a legszívesebben ráöltötte volna a nyelvét. De ebben a pillanatban Gyuszi észrevette őt, kutató tekintete megenyhült, kezét, amiben az uzsonnát tartotta, kicsit fölemelte, mintha integetne. Erzsi hirtelen elfordult. Szégyellte volna, ha a fiú fölfedezi az arcán az örömet. „Miért? Csak. Még beképzeli magát! Biztos, eddig is engem keresett” – villant eszébe az ismeretlen jó érzés.

Visszafordult, magával fordította a nehézkes, szüntelenül beszélő Marit is. Gyuszi mellett most már ott állt Kőrössi, és együtt figyelték Erzsiéket. Felszabadultan rájuk mosolygott, és ettől a hetyke mosolytól Gyuszi elvörösödött, Ernő pedig integetni, kiabálni kezdett.

Szerencsére éppen csöngettek. Elsőként mentek sorakozni. Így legalább mindenki mögöttük állt, nem kellett a többiekre figyelni. Úgy érezte magát, mintha rosszindulatú idegenek közt élne, és hirtelen erős hálát érzett a semmit sem sejtő, egyfolytában beszélő Zsupán Mari iránt. Egyszerre keltett benne hálát és sajnálkozást kutyahűséggel ráfüggesztett tekintete. És vágyat is, hogy azon nyomban faképnél hagyja.

19.

- Magasugrásban 115-tel első Lelkes és Czeglédi - mormogta nagy, kockás füzeté fölött Irma néni. Morgorván könyvelte el az eredményeket.

Erzsi örömmel nézett át a sor túlsó végén ácsorgó Zsuzsira. Úgy érezte, hogy ez a közös győzelem valahogy megint összeköti őket. A szünet óta ez a magasugróverseny volt az első párbeszéd közöttük.

Előtte már megnyerte a hatvan- és a kétszáz méteres síkfutást. A tanárnő bosszúsan nyomta le a stoppert, amikor futamában elsőként ért a célba, és akkor sem dicsérte meg, amikor kiderült, hogy mindkét futamból az ő ideje a legjobb.

Erzsi sem volt elégedett, hiszen már egy jó hónapja lejárt Ilikével az edzések, és ezekért az eredményekért Berci bácsi nem lelkesedett volna. Igaz, hogy váratlanul érte, amikor egy kis gimnasztika után Irma néni bejelentette az évzáró atlétikai felmérést. Szeretett volna legalább néhány kört futni bemelegítésül, de erre most nem kerülhetett sor.

A tanárnő felhúzta szűk szoknyáját vaskos térde fölé, és egész egyszerűen kilépte a hatvan métert. Olyan férfiasan lépkedett, mintha még mindig egyenruhában járna. A táv elején és végén húztak egy-egy vonalat, aztán az osztály fele felsorakozott a rajtnál.

Kicsit komolytalan volt a pálya, hiszen szélesen kezdődött - még a fiúudvaron -, de a cél már az iskola-

épület ablakai alatt, a betonjárdán volt. A kétszáz métert meg ki sem mérték: mindenki tudta, hogy az három kört jelent az udvaron.

Persze nem alakult ki öldöklő küzdelem az elsőségért: az elmúlt évben megnyúlt, nagylánnyá serdült nyolcadikosok kamasz-tohonyasággal igyekeztek elszabotálni a testmozgás minden formáját. A tornászok pedig – mert ketten is jártak tornászni az osztályból – lenézték az atlétikát. Jóformán tehát csak Erzsinek vert gyorsabban a szíve a felmérés hírének hallatán. Nagyon szégyellte volna, ha bárki megelőzi, hiszen tudták az osztályban, hogy edzésekre jár.

Nem előzték meg. Viszont amikor kihozták a szertárból a léceket meg a szőnyeget a magasugráshoz, váratlanul vetélytársa akadt Zsuzsi személyében. Mintha megelégtelte volna Erzsi sikerét, és hirtelen felébredt volna benne is a becsvágy. Erzsi örült is, hogy csak most, mert futásban is komoly ellenfél lett volna, ha nem lötyögi végig a távot a szuszogó Veres Krisztával. Ha nem abban leli legfőbb szórakozását, hogy a kövér kislányt elhúzza-vonja a célig. (Kriszta fogadkozott előtte, hogy nincs az az Isten, aki vele kétszáz métert lefuttat.)

De a magasugrásba beszállt Zsuzsi, és olyan rugalmasan emelkedett a lécz fölé, hogy öröm volt nézni. 105 centiig mások is eljutottak, onnantól kettejük párharcra volt a verseny. Amikor Zsuzsi előszörre leverte a 110-et, Irma néni bejelentette, hogy ezentúl mindenkinek három kísérlete van minden magasságon, ahogy az az igazi atlétikai versenyeken szokás.

Ez végül is Erzsinek kedvezett, mert a 115-öt kétszer is verte, és harmadszorra is csak azért sikerült

átvinnie, mert nagyon bosszantotta, hogy Zsuzsi szurkolótáborra már biztosra vette a vereségét. Lenézést érzett megjegyzéseikben, és a bizonyítási vágy segítette ollózó lábait a lécz fölé. A 120-szal Zsuzsi már nem akart megpróbálkozni, csak amikor Erzsi vállalta, akkor állt kötélnek. Az első kísérlete biztató volt, de másodszorra és harmadszorra már hiányzott belőle az ambíció. Erzsi viszont mindháromszor beleugrott a léczbe, és messzire magával sodorta.

Addigra már ráébredt, mi is történik most tulajdonképpen. A magasugrás ürügyén ismét egyenrangú és közvetlen kapcsolatba került régi barátnőjével. A naplóhamisítási ügy óta először. És hirtelen hálát érzett és elérzékenyült, és szívesen hagyta volna akár győzni is Zsuzsit. De a dolog végül úgy fordult, hogy egyikük sem kerekedett a másik fölé, együtt lettek első.

Erzsi tekintete büszkén kereste Zsuzsiét, és valami olyasmit sugárzott felé, hogy „látod, most megint összetartozunk”. De Zsuzsi nem nézett hasonló derűvel vissza rá, kedvetlenül siklott át rajta a szeme. Már nyoma sem volt benne az iménti virtusnak, a méltó ellenfél megbecsülésének, amit pedig a verseny izgalmai során Erzsi biztosan érzett.

És amikor Irma néni morogva elkönyvelte a végeredményt, Zsuzsi legyintett, és valami olyasmit mondott, hogy kár volt ennyire strapálnia magát.

Versenyt után felsorakoztak, hogy a közeli év vége jegyében a tanárnő felolvassa az osztályzatokat. Erzsi lehangolódva, de az elért eredmények után dacosan is várta, hogy rá kerüljön a sor. Kíváncsi volt, hogy lesz-e Irmának képe ezek után is négyest adni neki.

Hiába várta, hogy elhangozzék az ő neve is, Irma felhős arccal lapozott tovább. Kihagyta. Ebből már biztosra vehette, hogy a tanárnő „külön elbánásban” akarja részesíteni. Fülében megint hangosan dörömbölt a vér, arcán, nyakán piros foltok égtek. Nem az esetleges négyestől félt, hanem Irma néni várható szavaitól. Ahogy az osztálynévsor a vége felé közeledett, úgy lett egyre szárazabb a torka. És mikor Veres Kriszta szemtelenül közbeszólt, hogy a Czeplédi kimaradt, szinte örült, hogy Irma néni vele kezdett ordítózni. Érezte, hogy dühének egy része öneki szól, és lehajtott fejjel várta, hogy fölötte is kezdjen villámlani és dörögni. Nem kellett sokáig várnia.

- Ami pedig a Czeplédit illeti: a legjobb meggyőződésem ellenére adom meg neki a jelest. Nem akarok ugyanis elfogultnak vagy rosszindulatúnak látszani. Valóban mindent megtett, hogy az érdemjegyei alapján a legjobbak közé kelljen rangsorolnom. Mégsem tudok jó érzéssel gondolni az eredményére, mert ezt az eredményt nem egy lelkes, a közösségért dolgozó, nyílt, becsületes ember érdemelte ki, hanem egy fogát összeszorítva, a maga érdekeiért küzdő stréber. Egy kispolgár. És jegyezze meg jól, hogy ezt-azt elérhet ezzel a módszerrel is, de a mi társadalmunkban ennek a magatartásnak nincs jövője. Én ezek után a véleményemet a testnevelésjegyében nem juttathatom kifejezésre. De meggyőződésem, hogy tükröződnie kellene a bizonyítványban annak, hogy ki milyen módon éri el az eredményeit. A kollektíva egészének a hibája pedig, hogy itt most nem akadt versenytársa. Az én időmben ez elképzelhetetlen lett volna. Mi hat-hét évvel ezelőtt lesöpörtük az asztalról

az ilyen szemeteket. Lehet, hogy kíméletlenebbek, de következetesebbek is voltunk. Én azokból az időkből hozom a kérlelhetetlen igazságérzetemet, és azt nem lehet becsapni. Jól jegyezze meg magának, kedves *kitűnő* Czeglédi Erzsébet: minket nem lehet becsapni.

Csattogott, dörgött a hangja az udvar fölött, és Erzsi úgy érezte, mintha minden mondatával egy-egy ostorcsapást mérne rá. Már megbánta, hogy kikezdetts vele, hogy megmutatta neki, mit tud.

- Czeglédi Erzsi - hallotta a nevét a fásultan eltöltött iskolanap legutolsó perceiben. Osztályfőnöki óra volt, Mária néni a kisérettségi előkészületeivel, a bukásra állók noszogatásával, a még elintézetlen továbbtanulási gondokkal foglalkozott. Erzsi, mivel egyik kérdés csoportban sem érezte érdekeltnek magát, a pad alatt olvasott. Tudta, hogy kockázatos dolog, amit csinál, mégsem volt elég erős ahhoz, hogy a megszkokott, unalmas valóság mellett kitartson. Jack London *Éneklő kutya* című könyvét kapta meg húsvétra az öccsétől. Olcsó, könyvtári, papiros borítójú, sárga kis kötet, címlapján barna farkaskutya. Jó volt a havas, fagyos, kegyetlen kalandokba menekülni, ahelyett hogy a saját, sivárnak érzett mindennapjait élné.

Fájdalmas hiányérzet maradt benne Zsuzsiék elvesztése után. És ezt még a Gyuszival való szüneti találkozások sem tudták egészen feledtetni.

Látta, látnia kellett, hogy Zsuzsi famulusai, Kriszta, de még a kis Keitel Anna is folyton róla sugdosnak. Figyelik és összenevetnek a háta mögött. Lesik, látja-e, hogy rajta nevetnek. Meg kellett hallania elejtett megjegyzéseiket is. Kriszta, ha csak elment mellette, nem állhatta meg, hogy oda ne mondjon neki valamit. Az ilyesminek pedig mindig hálás közönsége van.

Zsuzsi ugyancsak legyintett, ha ő szóba került. Nem tüzelte ellene a többieket, de le sem csendesí-

tette őket. Legyintett csak, és átnézett rajta, mintha nem is létezne, mintha sohasem lett volna a világon. Ez a fölényesség, magabiztosság, ahogy mindig megtalálta a tekintélyét legjobban növelő viselkedésmódot: ez volt Zsuzsi. Ha ő is piszkálja, ha bármit mondott volna rá, vagy akár csak részt vett volna az összeröhögésekben, Erzsi biztos meggyűlöli.

Zsuzsi azonban közönyös arccal állt az alantas eszközökkel kegyeit keresők között, és felvonta a vállát, vagy gúnyos fintort vágott, ha Erzsi szóba került. Nyilvánvaló volt: méltóságán alulinak tartja, hogy a történetekkel foglalkozzék. Ezért nem volt mód sem a dolgok tisztázására, amire pedig hosszú beszédek kiagyalásával készült Erzsi, sem egy elégtételt adó végleges összeveszésre, amelyben azért elmondhatta volna a maga igazságát.

Nem volt mód másra, mint a lenézett Zsupán Mari oldalán róni a köröket az udvaron szünetben, és a pad alatt olvasva igyekezni elfelejteni mindent az órák alatt. És ekkor, váratlanul a nevét mondta Mária néni. Erzsi rajtakapottan állt föl, biztos volt benne, hogy észrevették a figyelmetlenségét. De Mária néni felhős arccal, várakozásteljesen nézett rá. Levette a szemüvegét, felállt az asztaltól, és lelépett a dobogó elé.

- Az évzárón egy kis műsorral búcsúznak a nyolcadik osztályok. Néhány szavalattal, pár mondatnyi kis beszéddel illene megköszönnötök az igazgató bácsinak, tanáraitoknak, az egész iskolai kollektívának a sok szép élményt, a tudást, amit itt kaptatok.

- Khm, hm. Azt - hallatszott a padok közül egy ironikus hang. Erzsi mérget vett volna rá, hogy Zsuzsié.

Mária néni sokat megért tanárként, mit sem hallva, zavartalanul folytatta:

- Arra gondoltam, hogy a verseket az egyik nyolcadikos fiú és Sütő Éva mondja majd. A búcsúszót pedig szeretném, ha te mondanád, Erzsi. Segítek majd megírni. Te pedig szépen kiállsz, és elmondod mindannyiótok nevében.

- Az enyémben nem kell - hallatszott Veres Kriszta hangja. - Megvagyok nélküle is.

- Veres! - csattant fel Mária néni. - Az én türelmemnek is van határa. Még egy szó, és kiállítalak a folyosóra.

- Megyek én magamtól is - felállt, és dühös arccal indult kifelé. - Bezzeg a spicliknek kinyalják a...

Zsuzsi tenyerét a szája elé kapva tartotta vissza a nevetést. Az osztályon a botrány kellemes előérzete hullámszott végig. Erzsi vörösen ült vissza a helyére. Most, ebben a pillanatban, elkeseredetten érezte meg, hogy nem bírja tovább. A legjobb volna, ha soha többé be se kellene tennie a lábát az iskolába.

- Takarodj a helyedre! - kiáltott Veresre türelmét veszítve Mária néni. Hangján olyan heves felháborodás érződött, hogy még Erzsi is felkapta rá a fejét. - Az ilyenek mérgezik meg a levegőt, teszik tönkre a közösség életét. A betyárbeccsületet többre tartják a valódi beccsületnél. Veres fiam, én nem állok jól magamért. Ha még egyszer megszólalsz év végéig, megígérem, hogy javítóvizsgára sem lesz módod, osztályisméltlésre buktatlak. Az ember igyekszik jó lenni hozzá, elnézi, hogy annyit sem tud, mint egy tapasztaltabb analfabéta, csak hogy ne innen kelljen férjhez mennie a végén, és akkor tessék, ő akar itt a szóvivő

lenni. Hát nem. Ehhez még nekem sincs elég türelmem, fiam.

Kriszta feldúlt arccal kotródott a helyére, de szokásához híven képtelen volt csöndben maradni, leborult a padjára, és érthetetlen, de kitartó morgással fejezte ki csillapíthatatlan elégedetlenségét. Mária néni már visszament a katedrára, hóna alá vette az osztálynaplót, karjára a táskáját. Úgy állt ott indulásra készen, míg a lányok halk pusmogás közepette csomagoltak. Csengőszó után, mielőtt sorakozót vezényelt volna, ismét felszólította Erzsit:

- Légy szíves, várj meg a tanári előtt, meg kell beszélnünk még a búcsúztatót.

Erzsi időközben már eldöntötte, nem vállalja el a szereplést. Szerette volna ezt azon nyomban megmondani Mária néninek is. De a tanárnő nem engedte szóhoz jutni.

- Mindent megbeszélünk majd - fejezte be határozottan, és sorakoztatta az osztályt. Mérsékelt zajjal vonultak ki a teremből, egymás közt csendesen tárgyalva az óra végének eseményeit.

Erzsi igyekezett minél hátrább maradni, hogy ne kelljen meghallania, amit meg nem hallani pedig lehetetlen volt: Kriszta elszabadult nyelvelését, az itt is, ott is felcsapó nevetést, pusmogást, amit most mind gondolkodás nélkül magára vett.

Vállára vetette a táskáját, elkecseregetten cammogott a tanári felé, amikor a lépcsőn leözönlő nyolcadikos fiúkkal került szembe. Öntudatlanul tért ki előlük, lehajtott fejjel húzódott a fal mellé.

- A Czeplédi! Ott a Czeplédi - hallotta valahonnan a közelből Kőrössi Ernő magas gyerekhangját.

Igyekezett még jobban eltűnni, elfordítani egészen az arcát, hogy ne kelljen találkoznia most senkivel se.

„Mit tudnak ezek!” - gondolta keserűen, miközben elhőmpölygött mellette a zavaros áradat, jellegzetes, fülledt fiúszagot hagyva maguk után.

- Nem jössz haza? - szólította meg valaki váratlanul.

Összerezzen a közeli hangtól. Ha az embernek le-
szakad a kabátja alja, azt hiszi, mindenki azt nézi. Ha
meggyűlik a baja a világgal, azt hiszi, mindenki tudja
róla. Csak azért nézett hátra, hogy nem jön-e még rá-
adásul Mária néni is, és nem látja-e meg, hogy fiúkkal
tárgyal. Ernő kerek képe vigyorgott mögötte barát-
ságosan. Egy lépéssel hátrébb pedig Gyszi téblá-
bolt.

- Itt kell maradnod? - kérdezte Ernő, és Erzsi nem
állta meg, hogy ha kedvetlenül is, de ne válaszoljon
neki.

- Megvárhatunk? - okvetetlenkedett Kőrössi.

- Minek? - mondta Erzsi elfordítva a fejét. - Hagy-
jatok békén. Van elég bajom így is.

- Kire vársz? Intőt kaptál? Bezárt a Korompay? -
kíváncsiskodott tovább Ernő. Gyszi is felemelte a fe-
jét, csodálkozva nézett rá.

- Ah! - legyintett lemondóan Erzsi. De a következő
percben legszívesebben belekezdett volna a törté-
netbe. Jó lett volna végre valakinek kiönteni a szívét.
Aztán mégis csak annyit mondott: - Hosszú. Az évzá-
ró miatt kell megvárnom. Valami műsor lesz.

- Tudom. Én kaptam az egyik verset - vágott köz-
be Ernő. - Te is szavalsz?

- Nem. A búcsúztatót kéne elmondanom. De nem
vállalom... Na, szevasztok - fordult el tőlük hirtelen,
meglátva, hogy Mária néni feltűnik a folyosó zöld olaj-
festék színű félhomályában. Szerencsére Szonja tanár
nénivel beszélgetett, nem vehette észre, hogy Erzsi
a fiúkkal tárgyal.

- Megvárunk a parkban - süvített a lány után Kő-
rössi...

- Nem fogadom el az okoskodásodat - csóválta a fejét Mária néni. - Ha most nem mersz kiállni a világ elé, ha elbújsz, meghátrálsz, magad vallasz magad ellen. Azt sugallja az ilyen viselkedés, hogy bűnösnek érzed magad. Tessék emelt fővel járni, nyíltan vállalni a történeteket, mert valójában nincs miért szégyenkezned. Semmi olyasmit nem tettél, ami nem lett volna helyes, ami a tisztességbe ütközött volna.

- Mégis mindenki ellenem van. Spiclinek mondanak - bicsaklott meg a hangja.

Mária néni megsimogatta lehajtott fejét.

- Butaság. Nagyon jól tudják történelmi tanulmányaikból, hogy a spicli titokban, személytelenül, alattomosan cselekszik. Ezért is olyan találó erre a mi besúgó szavunk. Hogy lehetne spicli az, aki nyíltan, a közösség színe előtt mondja el, amit tud, és azt, amit mond, senki nem képes megcáfolni? Elmondtad az igazságot, vagyis annyit belőle, amennyit ismertél. Nem vádoltál meg senkit, magadat viszont súlyos gyanú alól tisztáztad.

Erzsi kérdően emelte Mária nénire a tekintetét.

- Tudod jól, hogy elhangzott: mások hátrányára, a tanárok félrevezetésére, te magad vitted végbe az egészet, azért, hogy a saját bizonyítványod makulátlan legyen.

Erzsi hallgatott. Valóban, Irma néni ezt állította, de a kislány elképzelni sem tudta, hogy ezt bárki komolyan gondolhatja róla.

- Az ilyesmi nem tréfadolog. Egy életre megbélyegezheti az embert. És nem a Veres Kriszták szemében. Hiszen te tovább akarsz tanulni, és ezt nagyon jól teszed. De, mint biztosan tudod, nem lesz könnyű utad.

„Hja, a továbbtanulás megint” – sóhajtott magában Erzsi. Milyen átok ül rajta, hogy folyton ez kerül elő? Felrémllett előtte anyu aggódó arca, az apuval folytatott szomorú beszélgetés, Kerek nagymama gyűlölködő megjegyzései. Még Pista bácsi nevetése is visszhangzott benne:

- Egy bányász gyereke ne tanulhatna tovább?

És apu savanyú megjegyzése:

- Az én gyerekem meg munkás gyereke!

- Na és negyvenöt előtt? – hangoskodott elégedetten a sógor.

- Akkor meg segéd voltam. Az is munkás, nem?

- Az apósodnál! Be is vett az iparba! Nem mindegy!

- A háború után. Akkor vett csak be. Te tudod a legjobban, hogy éppolyan csupasz fenekű voltam, mint te. Ha nem olyanabb. – Valóban, Czeglédiék a falu legszegényebbjei közé tartoztak.

- Nem az számít, sógorkám – kacagott Pista bácsi.

- Nem az számít. Az számít, hogy maszek lett belőled. Kispolgár! Én meg bányász vagyok. A széncsaták hőse! – Harsányan nevetett.

Erzsi nem tudta volna eldönteni, hogy magán nevet-e vagy apun. Apu lehajtotta a fejét, karja tehetetlenül nyúlt végig az asztalon. Erzsi félt, hogy föláll, és azonmód otthagyja Pista bácsiékát.

- Hát igen! – sóhajtott apu. – Így van. Így számolják. Bele is dögölhetsz, akkor se nézik másképp. De ki gondolta, hogy így lesz? Én szervezett munkás voltam.

- Szocdem! Annál rosszabb! Ferikém, teneked mindig volt érzéked ahhoz, hogy a rövidebbet húzzad. Én odakint a hadifogságban mindent alaposan kita-

nultam. Csak az asszonyok dolgoztak a mezőkön. Láttam azt, hogy hol a pénz. Az állam zsebiben. És hol fizet? A bányában, a kohóknál, az építkezéseken. Akkor oda kell menni. Világos, nem? Nahát. Ennyi az egész. Ész dolga. Kinn voltál te is, mért nem néztél körül!

- Én csak a háborút láttam. Az más, ott mindenki szegény volt. Te a hadifogságban kitanultál. De mi itthon úgy gondoltuk, hogy más lesz a helyzet. Mert másként is indult. Negyvennyolcig minden olyan volt, amilyennek az ember álmodta. Mért okoskodtam volna? Mire te hazajöttél, sok minden megváltozott. Nem ismered azt a három évet. Akkor azt hitte az ember, hogy a munkának van jövője, akárki végzi is.

- Apu szokatlanul keményen beszélt.

- A munkának van is jövője: a munka - nevetett Pista bácsi. - Ez rendelkezésre áll. De aki többet akar, annak ez az okoskodás nem használ, hanem árt. Ügyeskedni kell: odamegy az ember, ahova irányítják. Ez a törvény, komám, nem az, amit te magadnak a satupad mellett kiokoskodszt!

Czeglédi Ferenc legyintett.

- Hiába. Erre is születni kell. Én mindig nehezen viseltem az ilyesmit. Csak a gyerekek miatt bánt...

„A továbbtanulás megint - gondolta ingerülten Erzsi. - Ha ennyi bajt okoz, akkor minek?”

Legszívesebben azt mondta volna apunak, hogy ne bánkódjék, nem is akar ő tanulni. De tudta, hogy emiatt még jobban elkeseredne.

- Én a szegénység miatt nem tanulhattam - mondta fájdalmas mosollyal a vita lezárásául apu. - Ezek meg majd azért nem, mert nem elég szegények!

Szegények? Még az se számít, hiszen mennyit keresek én hozzád képest? Aki ezt ésszel föléri, az már maga is professzor kell, hogy legyen.

- Nem olyan bonyolult pedig, csak éppen meg kell érteni! - hagyta rá fölényesen Pista bácsi. - Na, ne búsulj. Igyunk rá, aztán felejtsük el. Majd csak boldogulnak ezek a kölykök is valahogy.

- Gyanúba keveredté az egész kollektíva előtt - hallotta megint Mária néni hangját. - Én úgy tartom igazságosnak, ha az egész kollektíva előtt kinyilvánítjuk, hogy az a bizonyos gyanú téves volt. Mi, tanárok is emberek vagyunk, tévedhetünk. De a tévedéseink ne ártsanak senkinek. Ezért, kérlek, értsd meg, amit mondok. Ha te állsz oda az iskolai közösség elé, hogy a nyolcadikosok nevében elbúcsúzz, akkor nyilvánvaló, hogy erre méltónak tartunk, és hogy a fölmerült vád hamisnak bizonyult. Én ezt az igazgató bácsival is megbeszéltem. Ő is így tartja jónak.

Sokatmondóan elhallgatott. A hangján szokatlan ünnepélyesség, meghatottság érződött. Erzsit is furcsa borzongás járta át az utolsó szavaktól. Hát, ha úgy gondolják... ha ennyire törődnek vele. És Irma néni? Mintha Mária néni szavai Irma nénire is vonatkoztak volna. Mária néni Irma nénivel szemben őmellette áll? Talán még az igazgató bácsi is? Hát ilyen komoly dolog ez? Hirtelen legszívesebben Mária néni nyakába borult volna. Vagy sírva fakad. Vagy fölnevet: törődnek a sorsával.

„Hogy tudnám én ezt viszonzni? Mindent megcsinálnék a kedvéért” - gondolta, miközben a tanárnőre emelte kipirult arcát.

- Elvállalom. Persze... tulajdonképpen - és ebben a pillanatban már nem volt menekvés, elöntötték a szemét a könnyek.

Mária néni magához húzta a kislány fejét.

- Ne sírj. Ez természetes. Örülök, hogy rendbe jöttek a dolgok. Na, jó. Sírd ki magad, ha úgy könnyebb. Addig idehozom a beszédtervet, amit tegnap Méhes tanár úrral ütöttünk össze.

22.

A téren, a fenyők takarta pad támláján ült a két fiú. Erzsi már rég elfeledkezett róla, hogy várják. Mikor találkoztak? Egy órája vagy egy éve? Nem tudta volna megmondani. A feje egész mástól zsibogott, egész mástól volt piros az arca, csillogott boldogan kisírt szeme.

Elgondolkodva ment a kavicsos úton, ami minden lépésnél csikorgott a talpa alatt. Furcsa, furcsa volt minden. Könnyű és fájdalmas egyszerre. Mintha ajándékot kapott volna valakitől, és tudná, soha nem tudja majd viszonzni. Talán még meg sem érdemelte. Istennem, ez a Mária néni! Hát ki ő, hogy ennyire a szívéen viseli a sorsát? Jobbnak gondolja, mint amilyen. Legszívesebben visszafutna az elmúlt négy esztendőn és mindent a lehető legjobban csinálna, hogy kiérdemelje a jószágát. Láta magát, amint óra után beviszi a táskáját az irodába, várja az ajtóban, átveszi tőle az illusztráláshoz hozott nehéz könyveket. Mindig minden szavára figyel, és lesi minden kérését. Akkor, akkor talán... De nem így volt, és már nem lehet változtatni rajta.

„Elkérem Rozkától az összes rózsát, szarkalábot, ami csak nyílik a kertben. Vagy valami könyvet veszek neki! – De egyik gondolat sem tűnt jónak, egyszerűen tehetetlennek érezte magát, ha arra gondolt: nem érdemelte ki és már soha nem is tudja kiérde-

melni azt, hogy ilyen rendesek vele. – Visszajárok majd hozzá a gimnáziumból, ha felvesznek. És mikor nyugdíjba megy, gyakran meglátogatom, télen felhozom neki a pincéből a szentet...”

Ebben a pillanatban köszönt rá Kőrössi. Összerez-zent, az üdvözültek mosolya az arcára dermedt. Néhány másodperc kellett, míg annyira magához tért, hogy visszaköszönjön. Először bosszankodott, hogy megzavarták, de aztán kitört belőle az öröm, elfogta a beszélhetnék. Legjobban szeretett volna mindent egy szuszra elmondani nekik. Mindent.

– Képzelmek, marha jó. Elvállaltam. Én mondom a búcsúztatót, és... – elakadt.

Arról, amitől olyan boldog volt, csak így, hirtelen, hogy tudna beszélni? El kellene ahhoz mondania elejétől az egész fájdalmas történetet. Az pedig nem akaródzott. Gondolni sem akart többet arra, ami elmúlt. Az egész naplóhamisítási história, mint valami veszélyes gombolyag, forgott az emlékezetében. Nem akarta újra legombolyítani, kihuzigálni belőle a fájdalmas szálakat. Az elharapott szó után várakozva néztek rá a fiúk. Megrántotta a vállát, és elindult.

– Jöttök hazafelé? – kérdezte.

– Na, és? Mitől voltál úgy feldobva? – faggatta Kőrössi Ernő.

– Semmitől. Dumáltunk Mária nénivel. Marha jó volt. Olyan rendes...

– Rendes öreglány, én is csípem – mondta Ernő. Gyszi csak hümmögött. – És miről?

– Hát... a továbbtanulásról meg minden. Tudod, a szokott dolgok. De azért jó volt.

– Te is a Dukaiba mész? Odajár a nővérem is.

- Nem tudom, hova vesznek fel. Oda is jelentkeztem meg a technikumba is.

- Melyikbe? - kérdezte önkéntelenül Gyuszi. Erzsi is meglepődött, hogy megszólalt.

- Textilpariba, valahova a város túlsó végére. És te? - kérdezte óvatosan, mint aki fél, hogy nem kap választ. Talán ezek voltak a köszönésen kívül az első szavak, amit egymással váltottak.

- A Bánki Donátba - vágott közbe sietősen Ernő.
- Nagy műszaki zseni.

- A Bánki Donátba - ismételte Gyuszi is. - Ha igaz. Erzsi látta, hogy sűrű szemöldökét kérdőn felhúzza.

- Mért ne volna igaz?

- Nem olyan könnyű bejutni. Felvételi is van - mondta a fiú, lassan, szakadozottan ejtve a szavakat.

- Mi az neked? Tudod, hogy milyen szerkentyűket gyárt? Rádiót csinált a faterjával, de világvevőt meg minden. Már most is a kisujjában van az egész.

- Nem világvevő. Csak kétsávos. Az más. Világvevőhöz be kéne hozatni néhány alkatrészt külföldről - mondta komolykodva Lukács. - Az még egyelőre nem megy.

- Az öcsém is nagy fej. Csinált már szövőgépet, írógépet, mindenfélét édesapával.

- Elektromosat? - kérdezte Gyuszi.

- Olyat is. Meg simát, szóval mindenfélét.

- Az a lényeg, hogy mi hajtja. Világos, nem? - okoskodott Ernő.

- Az írógéppel írni is lehet. Működik, csak nincs meg minden betűje. Apu egyszer hozott haza vagy tíz-tizenöt betűkart, és csak úgy, a barkácsolás kedvéért csináltak egy írógépet.

- A hiányzó betűket meg kihagyjátok, mi? - bohózkodott Kőrössi.

- Nem írunk vele. De működik.

- Jó lehet - jegyezte meg Gyula.

- Majd ha eljössz, megnézed - csúszott ki Erzsi száján. - Nagyon jó - elvörösödött. Ebben a „majd ha eljössz”-ben több volt, mint amit mondani akart.

- Engem kizárólag az elektromos készülékek érdekelnek. Szóval... már csak olyanokat szeretek csinálni. Apu hoz haza mindenféle alkatrészt, aztán kisütjük, hogy mi legyen belőlük.

- Aha - mondta Erzsi.

Úgy tűnt neki, mintha ez az elektromos szerelés valahogy előkelőbb lenne, mint a Jóskáé. Ez zavarta.

„Lehet, hogy felvágós a Lukács?” - jutott az eszébe, és oldalt a fiúra sandított. Az lehajtott fejjel, elgondolkodva lépkedett mellette.

- Régebben csináltam mechanikus szerkentyűket is. Van egy csomó. Elviszem egyszer az öcsédnek. Hátha föl tudja használni őket valamire. Most, ha technikumba járok majd, úgyis ki kell dobálnom a régi kacatokat. Ott lesz mit bütykölni, azt hiszem.

- Jóskának van minden. Apu meghozza neki. Amit csak akar, mindent - mondta elzárkózva a kislány.

Gyuszi csodálkozva emelte fel a fejét.

- Egész jó cuccaim vannak. De tényleg. Szívesen odaadom. Kár volna kidobni. Van egy barométerem is. Azt meg neked adnám. Olyan, mint egy igazi, van rajta minden, még iránytű is.

- Kell neked is, nem?

- Ha kell, majd csinállok magamnak másikat. De nem fontos. Elhozom holnap, jó? Tanítás után megvárunk,

odaadom, és hazaviszed. Meglátod, milyen komoly.

- Á, nem akarom. Nem. Hiszen az nagyon értékes. Nem is tudnám hova tenni.

Tényleg, jutott az eszébe, biztos kiszednék belőle, hogy honnan van, aztán vissza kellene vinnie. Nagymama nem engedi, hogy bárkitől bármit is elfogadjon. Hátha véletlenül azt is megtudná, hogy fiútól kapta! Még Jóska is kicsúfolná.

- Felakasztod a falra, és mindig tudod, milyen idő lesz másnap - agitálta Kőrössi is. - Prima tengerészbarométer. Én már láttam, aranykerete van, és egy csomó mutatója. Marha jól néz ki. Ha boltban akarnád megvenni, legalább egy százasba kerülne.

- Épp ez az. Tartsd csak meg magadnak. Te jobban értesz hozzá.

- Hát jó - mondta Gyuszi. - Ha neked nem kell.

Nem érződött a hangján harag, csak szomorúság. De Erzsi tudta, hogy úgysem lehetne megmagyarázni neki, miért nem fogadhatja el. Azt, ami náluk otthon van, nagymamáék törvényeit, elég nehéz volna megértetni bárkivel. A legjobb nem beszélni róla.

Egy ideig csöndben ballagtak egymás mellett, aztán Kőrössi kezdett magyarázni valamit a nyárról. Hol a balatoni nyaralójukról, hol a Tátráról ábrándozott. Vitorlázásról meg síelésről gyors egymásutánban. Nem lehetett követni. Különösen annak nem, akit mindez olyan kevésbé érdekelt, mint Erzsit. Kőrössinél sosem tudta az ember, hogy hazudik-e, vagy igazat mond. Az elhanyagolt külsejű kis gömböc a nagyanyjával élt, mert a szülei elváltak. Az édesanyja kiment Angliába, az édesapja pedig valami híres politikus vagy diplomata. Kőrössi a végletek em-

bere volt, nála csak afelől lehetett biztos valaki, hogy ha teheti, szünet nélkül járatja a száját. Így hát Erzsi és Gyszi gondolataikba süllyedve baktattak a fiú két oldalán, és hallgatták a szapora szóáradatot. Néha lopva egymásra néztek. Aztán gyorsan elfordították a fejüket, ha a tekintetük véletlenül összetalálkozott.

- Azt akarom mondani... - kereste a szavakat Gyszi, mikor Erzsiék utcájának a sarkára értek -, szóval, ha úgy jó lesz, akkor megbeszélem a dolgot az öcséddel.

- Milyen dolgot? - kérdezte csodálkozva Erzsi. Annyi minden járt közben az eszébe, már el is felejtkezett Gyszi javaslatáról.

- Hát, hogy egyszer elviszem neki, ami nekem már nem kell. A szerkentyűket meg a barométert. Jó? Ő biztos jobban tudja értékelni. - A fiú arcán apáskodó mosoly suhant át.

Erzsi elvörösödött.

- Biztos - mondta és menni akart.

- Ne sértődj meg - lépett eléje Lukács. - Nem úgy gondoltam. De... tudod, szóval ő biztos elfogadja. Őt biztos érdeklik... Hát érted, nem? Megbeszélem vele, hogy vagy ő jön el értük, vagy én hozom el neki. Ahogy jobb lesz.

- Jóskával nehéz beszélni. De próbáld meg. Viszont akkor én nem tudok róla! Én semmiről sem tudok! Jó? - félig komolyan beszélt, félig tréfásan, mintha valami vidám összeesküvést szervezne.

- Jó. - Gyszi arcán is valami mosolyféle futott át.

- Ha nem akarod, nem szólok.

- Te se szólj egy szót se, Kőrössi!

– Én, kérlek alássan? Mikor mondtam én el bárki-
nek bármit?

– De tényleg – kelt a barátja védelmére Gyszi. Lehajtotta a fejét, úgy mondta –, nagyon tud titkot tartani. – Ránézett a lányra, és elvörösödött.

És Erzsi maga sem tudta, miért, ugyanúgy zavarba jött, és elpirult. Megint valami furcsa hálát és meg-
hatottságot érzett, és félt, hogy ez meglátszik rajta. Hirtelen, szokatlanul kezét nyújtott a fiúnak, köszönt, és elfutott.

Gyszi csontos, nagy kezének szorításától még a kapujuk előtt is megborzongott.

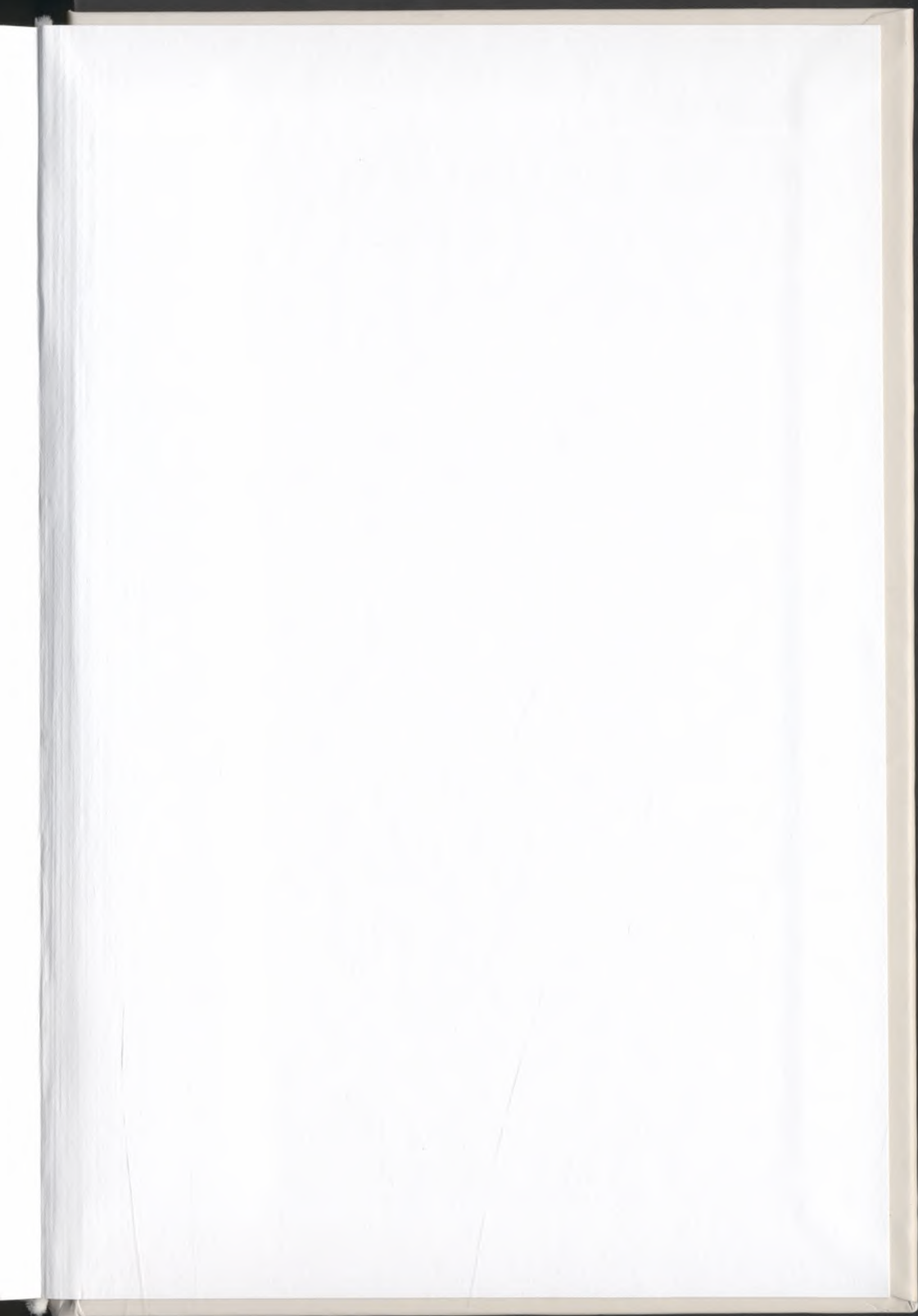
*A Magyar Napló Kiadó
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének,
valamint az 1999-ben alapított
Könyves Szövetségnek a tagja
www.konyves-szovetseg.hu*

Kiadja a Magyar Napló Kiadó Kft.
1062 Budapest, Bajza u. 18.
www.magyarnaplo.hu
Felelős kiadó a Kft. ügyvezetője
Felelős szerkesztő Zsiga Kristóf
Tördelőszerkesztő Bornemissza Ádám
A borítót Oláh Mátyás László tervezte
Készült a Pannónia Nyomdában, Budapesten

M300/2

Fotó: Czímbar Gyula

Mezey Katalin (Budapest, 1943), Kosuth-díjas író, költő, szerkesztő. 1963 óta publikál, az *Elérhetetlen föld* c. antológiában (1969) is szerepelt. Első verseskönyve 1970-ben jelent meg *Amíg a buszra várunk* címmel (Magvető). Első elbeszéléskötetét, a *Zöld vadont* 1979-ben adta ki a Szépirodalmi Könyvkiadó. 2004 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Férje, Oláh János költő, író volt.

„A történet általános iskolás, nyolcadik osztályos lányok között játszódik, és az általános iskola befejezésével járó izgalmakat eleveníti meg. A regény konfliktusa valóságos konfliktus, mégha nem is a mában, hanem a sok szempontból elentmondásos közelmúltban történik is.

Az események kiindulópontja, hogy a tanárok észreveszik, hogy az osztálykönyvből eltűnt néhány érdemjegy. Három bukásra álló tanuló a vétkes, de büntársukká akarnak tenni egy jeles tanulót, Erzsit, a regény hősnőjét is, akinek szintén eltűntetik a véletlenül becsúszott tornaegyesét. Egyes tanárok vad nyomozásba kezdenek, és a gyanújuk Erzsire terelődik. Mit csináljon hősnőnk? Elárulja osztálytársait? És ha nem, miként háríthatná el másképp magától a vádat? Az erkölcsi kérdést még csak bonyolítja a kor gyanakvó, rideg szemlélete és képmutatása. Így a kislány szinte a történelemmel, az ötvenes évek szellemével kerül összeütközésbe” – írta a regényről Lengyel Balázs irodalomtörténész, a könyv első kiadásának szerkesztője.

A történet máig megőrizte aktualitását, miközben tudjuk, hogy körülöttünk minden megváltozott: a történelmi kor, a társadalmi helyzet, az iskolai élet adottságai, szellemisége, a kamaszlányok mindennapjainak kellékei. Az alapkérdés azonban nem évült el. Hősnőnk, Erzsik sem tud a kialakult nehéz helyzetből sértetlenül kiszabadulni, noha igyekszik megvédeni az igazságot, megőrizni társai megbecsülését, de a maga igazát is.

Mezey Katalin életműsorozatában
megjelent kötetek:

Ismernek téged (elbeszélések és kisregények), Magyar Napló, 2014,

Ajánlott énekek (összegyűjtött versek), Magyar Napló, 2016,

Levelek haza (regény, harmadik kiadás), Magyar Napló, 2017,

Élőfilm (regény, második kiadás), Magyar Napló, 2018,

Régi napok rendje (elbeszélések), Magyar Napló, 2019,

Rövid a farsang (naplójegyzetek és rövid prózák), Széphalom Könyvműhely, 2020

Ára: 3500 Ft

MEZEY KATALIN LYUKAK AZ OSZTÁLYKÖNYVBEN